

PROVINCIAL

de

TOLEDO
BIBLIOTECA PROVINCIAL

Sala *Reservada*
Número *893*

TA 147837
C 1195870

R 376181

~~5/5-2~~

872-13-3

BLASIVS SERNA AN

plissimo domino Rectori Marco Sa-
etio, & sapientissimis Col-
legis Divi Ildefonsi.

S. P. D.

ONSV E V E
superioribus
permagnifico
tor, Colleg
rum integ

eris praestantissimi, pub
uatim nostris discipuli
in quartum Antonii N
expositiones quasi lud
quibus haud dicere po
tū in syntaxis praece
breui profecerint. Se
bor (quamuis utilis

de la Copa de Jhs
de J. J. J.

Epistola

huius nostræ scholæ minime pro-
baretur: cū esset iuuentuti maximè
impedimento, ad repetendas præ-
lectiones, Latinæque loquendum
hinc effectum fuit, vt vestro iussu
nobis dictandi silentium indicere-
tur. Verum cū nō pauci assidui
precibus à me efflagitarent, vt Ty-
s annotatiūculas nostras excud-
s commiterē, quas minime scri-
tradere licebat, etsi diu relucta-
fuerim: nō potui non eis hōc sc-
atibus morē gerere. Quāquā
is arduum, atque difficile vid-
tur, tam variis hominum iudi-
satisfacere. Cum nihil sit tan-
atum, tamq; perfectū, quo
quo maleuolorum animi
quorum vbiq; bona par-
ess

Nuncupatoria.

est) id enim à natura cōparatū est,
qui ex se nihil possint parere, in
iorum partus ingeniosi esse videā
ur. Quod etsi iure optimo me ab
cepto retardare potuisset: quin
ostros lucubratiūculas cū aliquo
ostri nominis discrimine in lucē
derē: tamen te præsertim patrono
ector grauiissime non dubitavi il
orum censuram subire, vt studio-
siuuetutis optatis responderē. Re
quū estigitur, vt tu moderator hu
us in signis literarię reipublicę, vos
; Collegę sapiētissimi equo animo
ostros inceptis aspiretis, vt dem
e veteri in aliorum laboribus
e cōsueuistis. Quod quam
tare æquum fit, tamen he
ue nomine efficere de

Epistola

hic noster labor primus extiterit,
quem tamquam primitias paruen-
ti Academiae in adolescentū vsum
consecramus: cui omnia nostra ac-
cepta ferimus. Quod si fit, vt spera-
mus, & quasdam quasi faces iuuentu-
ti ad literarū amorem, atq; virtuti-
studia admouebitis & me ad multa
maiora excitabitis. Seruet deus op-
timus honorem, & dignitatem v-
stram cum incremento bona-
rū disciplinarū, & totius A-
cademiae gloria, Com-
pluti quinto calen-
darum Nouē-

bris.

A. F. S. S. S.

SERNA SVIS DISCIPV

lis Charissimis,

S. D.

*Domine me
quoniam potes, vocas
Discipulum Charissimum*

A N T V M apud
me assidue vestre fla
gitationes valuerunt
iuvenes studiosi, vt
non dubitarim pro

vestro omnium cōmodo expositio
nes nostras in quartum Antonii
Nebrissensis, figuras constructio
nis, & concordantiæ præcepta in
vestram gratiam impudicum pro
ferre, & tam vario, ac multiplici ho
minū iudicio me summittere. Hinc
coniectare potestis utilitatem ve
stram honori, & æstimationi meæ
(quod apertum est amoris mei erga
vos testimonium) prætulisse. su-

4 *

per

Epistola

per est qui vna in nostra schola ad literas, & Virtutem incensi eundem quasi lapidem certatim voluitis, hilari vultu nostrū libellum euoluatis. Quem per inde ac Enchiridion manibus semper gestandum, non illo sublimi scribendi genere, & verborum ornamento, quo Historia, aut quoduis aliud argumentum, cuius simplex est rerum tractus: sed mediocri stylo (vt pote ieiuna præceptionum traditio exigebat) vobis composui. Valete, & eo animo candido nostras sumite expositiones, quo & nos propter vestram vtilitatem in lucē emisimus.

S FRANCISCI DE ÇVRI-
ta Complutensis in Autoris
Cômendationem

Epigrāma.

Gloria Sulmoni quondam Præceptor amoris:
Urbibus, & septē magnus Homerus honor.
Et Maro gran diloquus splendor fuit ipse suorū,
Gaudet, & eximiis Corduba clara uiris.
Verona exultat doctum genuisse Catullum,
Et celebrat Vatem Bilbilis alta suum.
Non minus exulta Serna sublime Toletum,
Qui tibi tam doctum condidit ipse librum.
Iam Tagus auriferis, qui nos opulentat arenis
Loetetur, talem se peperisse virum.
Olim Ramirios peperit, simul ille Petreios,
Quos sibi iam Cicero diceret esse pares.
Flebat ad huc raptos paruo sibi tēpore Alumnos:
Sed Serna genito iam fugit ille dolor.

Eiusdem ad Iuuentutem exortatio.

Si cupis Antonii quartum penetrare volumen,
Si latiis verbis verba Latina loqui:

De

Desine Grammaticos veteres, & dogmata prisca,
Quæ tenebras menti fundere sæpe solent.
Accipe, quem mittit tibi Sernæ cura libellum,
Grammaticæ curtam, qui docet esse viam.
Iste meus quondam doctus fuit, iste magister,
Iste mihi Aonidum tecta videre dedit.
Iste etiam tenerum, teneris formavit ab annis
Doctrina, & sanctis moribus instituit.
Quare agite O iuvenes alacres hunc sumite librum,
Qui est purus, tersus, perbius, atq; brevis.
Nunc nunc præceptis generosum pectus honestis
Imbuite, & laudis pectore crescat amor.
Dum tenera est ætas, dum floret mentis acumen,
Dum tibi dant Parcæ vivere dulce puer:
Disce voluptates contemnere: sola Voluptas
Est, quæ hominẽ pecudẽ semper amara facit.
Sit labor assiduus libris, sit sancta cupido
Discendi, est quæ animis sæpe probata bonis.
Hic labor ad celsos homines euexit honores,
Si Historijs priscis est adhibenda fides.

Vale amice in Domino.

¶ Ad ipsum Autorem eiusdem
Epigramma.

In lucem dubitas doctum cur mittere librum?
Quem Iuvenes precibus poscere sæpe vides.

Si detractorum formidas ipse furorem,
Hac pestis doctis semper in esse solet.
Perge igitur, liuor tibi non turbabit honorem:
Nam nomen doctis Inuida turba dedit.
Perge, tuum nomē longum diffundere in æuum,
Quod tibi erit magnus Posteritatis honor.
Vos iuuenes læti nunc doctum sumite librum,
Grammaticæ in tenebris, qui docet esse diem.
Huic libro ingenij validos intendite nervos,
Hoc ratio, hoc virtus, hoc iubet ipse pudor.

Vale amice in Domino.
Amicus

¶ In Inuidos.

Inuide Zoileos solitos deponere latratus,
Rumpatur quamuis, mordere nemo potest.
Hoc habet inuidia, vt semper sibi viscera rūpat,
Hoc decus, vt laudem gignat, & inuidiam.
Ergo placet latres, modo sit tibi digna furore
Pœna, animum furis nocte die exagitās.
In stultos Liuor semper tua Schēmata iacta,
Huc sine vaniloquos mittere ab ore sonos.

Vale amice in Domino.
Amicus

IN COMENDATIONE
nem Autoris, & libri Antonii
Sberti Sanmartinēsis à Pul
chri podio. B. & Cōplu
tensis Collegæ
Philosophi

Epigramma.

*Accipe doctiloquum iuuenis studiose libellum,
Quem tibi nunc Sernæ Musa superna dedit.
Hoc poteris tutus Vatum penetralia adire,
Hocque oratorum discere scripta potes.
Seu medicas artes, sancti seu dogmata iuris,
Cæsarei ve cupis, iurgia siue fori:
Seu te delectant naturæ iura parentis,
Tetrica seu Logicæ soluere vincla cupis:
Aut iuuat ad Christi sanctissima dogmata gressus
Tendere, quæ fidei sunt monumenta piæ:
Hunc prius ad calcem discas (precor) ipse libellum,
Qui præbet patulas, et sine fraude fores:
Se ingenio, claro poterit iactare Toletum:
Quod dedit in nostros tepie Serna lares.
Cum tantum scriptis decores tua nomina doctis,
Ciuibus, & ducas munera tanta tuis.*

*Patria cui tantum debet me iudice, quantum
Corduba Lucano: Mantua Vergilio.*

¶ Eiusdem aliud.

*Incluta quis nescit, quam sit facundia linguæ
Qua Cicerone ingens Roma parente fuit.
Thesaurus linguæ est homini pulcherrimus, atq;
Gratia verborum gloria summa viris.
Sustinet hæc pacē, sed et hæc fera bella coerces
Atque hominum castris pectora dura facit.
Hæc iuvenes possunt facile modo discere, quãdo
Serna suo ingenio limina aperta dedit.
Hanc sibi prudenti pia numina cuncta dederunt
Qua Sole, & Luna notior ipse vadit.
Hanc iam Compluti docuit per tempora multa,
& lingua doctos efficit esse viros.
At tamen in lucem curat dum mittere librum
Totum Orbem scriptis iam docet ille suis.*

CHRISTOPHORI SER-
næ fratris, & discipuli
ad Autorem
Epigrāma.

Eloquio latio quondam Cicerone perempto
Orbata hoc siluit lingua Latina viro.
Ibat ad interitum facundia tempore longo
Flebat, & in tenebris gloria prisca fori.
Post fera Barbaries cœpit properare per orbem
Iamq; diu vires sumere sæpe novas.
Hanc neq; Belerophō posset superare Chymerā,
Vsq; adeo hæc pestis crebit ubique potens.
Post fuit Antonius natus, velut æthere missus,
Extra qui hoc monstrum depulit Oceanum.
Indoctis semper viuēs hic bella parabit,
Hic docuit Latios ore mouere sonos.
Huic multum (fateor) debet studiosa iuuentus,
Quòd docuit terse verba Latina loqui.
Debet, & Antonius tibi multū docte magister
Curâris quartum, quòd decorare suum.
Antonium quòdam timuit fera barbaraturbas
Ast te nunc nato, non minus illa timet.

Autor lectori.

S. P. D.

Xistimo iam satis ante hac candide lector, te pro cōperto habuisse quātum semper, & mente, & cogitatione, quantum, & opera, & industria elaborauerim, vt discipulos meos, & rei Grāmaticę Tyrones breuiter, & cōmodē docerem. semper enim conatus sum ea moliri, ea agere, ea maximē præstare: quibus omnes perspicuē intelligerent, me eum esse, qui profectui scholasticorū maximē essem intentus. Sed multō magis cognitum nunc id esse spero, cū expositiones istas in quartum librum Antonii Nebrissenis in lucem emitterim. quas nulli (nisi fallimur) displicere arbitramur: non quod tales sint, quæ id ex se mereantur, sed quod Tali pietatis ardore, tali affectus sinceritate, tali fidei constantia à nobis emanarunt, vt nihil his reter scholasticorum frugem venemur. Verū ingenuē fateor non esse ea elegantia exornatas, qua ad te ire deberent: nam aliqua reperies in Ortographia errata, ac forsan aliquas syllabas mutatas, quę omnia in postrema pagina correctā reperies. Vale, & nostrum laborem æqui, bonifacito.

1700
S. P. D.

William...
procedo habuile qua
et cogitatio
indubita

quarta illi

supplicatio

supplicatio

com...
supplicatio

LIBER QVARTVS

DE CONSTRUCTIONE PARTIVM

ORATIONIS.

Cum eiusdem expositionibus.

VANDO DE PARTIVM ORATIONIS constructione, disputatio hic suscipitur. Commodissimum fuerit, definire, quid sit constructio, quocuncta magis in aperto sint. est igitur constructio (quæ Græce syntaxis appellatur) plurium partium orationis, congrua compositio. iuxta grammaticæ præceptiones ut veritas odium parit. & metaphoricè à construendo proficiscitur, sicut enim suis partibus edificiū construuntur, sic & oratio, suis constare dicitur. hæc autem triplex est, bona, figurata & à busiua, bona est oratio, ab omni vitio aliena, ut omnia vincit amor. in qua rectus, atq; verbum, in numero, & persona, consentiunt, & patiens persona à verbo ex illius natura dependet. figurata, est oratio, quæ etsi vitiosa apparet, (cum grammaticæ documentis repugnet) (nihilominus tamen, nobis permittitur ut pote quæ ratione, & autoritate, excusari potest. ut ego, & tu, artes ingenuas

Apropos doce-

*... a litero ...
... pro aspe ...
... partium ...
... nis quo ...
... no ...
... x est d ...
... catinal ...
... gorat ...
... qua ...
... suat ...
... arimus ...
... comit ...
... adictio ...
... do & solo ...
... mus ...
... no bene ...
... rj ...
... us bono ...
... quob ...*

In quartum Antonii

I docemus. de qua alibi pluribus differetur. abusiua, est oratio prorsus vitiosa, nulla ratione, nec autoritate excusabilis. vt Martinus pia te inseruit. in cuius compositione bis Solecismus fit, tam ratione discordantię, adiectiui, cum substantiuo, quam constructionis verbi causa. Nā cum illud sit neutrum secundę classis, accusatiuum pro datiuo post se regit. constructioni duo accidunt concordantia, & regimen. concordantia est, debita partium orationis conuenientia, vel in genere, numero, casu, vel persona, ne vitium solecismi committatur. quod in contextu partium orationis conficitur, contra artis grammaticę præceptiones. Cuius concordantię præcepta quodammodo naturalia, tria sunt, nempe adiectiui, & substantiui. Vt vir eruditus. relatiui, & antecedentis, vt ego verbero pueros, qui eos doceo. nominatiui, atque verbi. Vt Antonius acriter disputat. Verum de illorum discordantia postea dicetur. Regimen est, dictionem, alii dictioni, imperare, vt ex linguę latinę proprietate, in certo loco collocetur. vt pietas dei. Cura, vt doctus euadas. solet præterea constructio tribus cōducere. Primò tribus illis cōcordantię do cumētis. Deinde partium declinabiliū, & inde declinabiliū, consortio, siue vsui, cum tribus comparationis gradibus. ac postremo. cōponēde orationi.

*Regimen
cuius casus
dictionis
quo a quo
esse propter
terius de
omnem ad
a collocatio*

rationi. quæ cū absq; verbo personali, aut Impersonali perfecta esse nequeat (quia verbū orationis est forma. atq; ceteræ partes materia) præterea Nebrissenſis potius à verborum partitione nunc exorditur, quam à reliquarum partium structura. Sed priusquam partitionē ipsam aggrediamur, non erit abre, paucis quid verbū sit explicare, vt omnis tollatur ambiguitas. Igitur verbū est pars orationis, declinabilis, cum modis, & temporibus, sine casu, agendi, vel patiendi significatiua. in qua finitione pars loco generis apponitur. dicitur deinde declinabilis, cū modis, & tēporibus, vt partes indeclinabiles excipiantur, & verba omnia defectiua, vt *Auſim inſit, ouat & conſimilia.* sine casu, niſi cum in nomen de generat. Nam tunc casus habet. *Horat. in ep. virtus eſt Vitium fugere. hoc eſt vitii fuga. Verg. i. æne. tantę mollis erat, Romanã condere gentem.* id eſt conditio gentis Romanæ. agendi, vel patiendi, significatiua vt *diligō, diligor.* Quamuis vtriuſq; ſub vna voce interdum ſit particeps, vt *amplector.* queret autē vt quiſpiã. an verbum ſolū actionem, an paſſionē ſignificare dicatur. reſpōdēdū eſt, minime ſed ſui ſuppoſiti cauſa. Nam tunc actionem, verbū ſignificat, vbi iungitur perſonę agēti, cum qua in numero, & pſona, cōuenit vt *pater filios diligit* nō q̄ vox pater, in hac oratione agat ſed q̄

In quartum Antonii

per eam intelligimus (nam plerumque vocabu-
lis, pro rebus utimur) estque persona agens, vn-
de actio verbi egreditur. contra verò passionē
significat, quoties a fronte rectum personæ pa-
tientis, in modis finitis, exigit, cum quo in nu-
mero, & persona conuenit. vt filii a patre dili-
guntur. & persona patiens nuncupatur, in quā
actus verbi passiuus migrat. Cæterum non de-
erit qui hanc verbi finitionē, hoc modo impug-
nare contēdat. contra. Sum. es. fui. est verbum
quod nec actionem, neque passionē, significat,
sed substantiam. vt in Exodo. qui est, misit me
ad vos. ergo truncata est diffinitio, aut minus
bona respōdere oportet. verbū substantiuum
ab hac finitione excipiendum esse, aut sub-
stantiā, quę per hoc verbum significatur,
quodammodo pro actione haberi,
(saltem ratione grammatica) si
quidem nominatiuū pro
persona agenti, ante
se gerere vi-
detur.

Verba

¶ Verba partim sunt personalia,
partim impersonalia.

P Ræmissa ergo verbi finitiõe (qua illius natu-
ra explicatur.) hoc in loco Antonius om-
nia verba, tam regularia, quam defectiua,
in duo genera partitur, impersonalia & in im-
personalia: dicens ea esse personalia, quæ in
cuius temporibus, certos numeros, & personas
habent. vt diligo. is. colo. is. & persona, iuxta hanc
in finitoinem est vox quædam semper fixa, &
alicui certę personę constituta. vnde fit vt vox
diligo. fit primę personę. diligis secundę at-
que diligunt tertię, & sic de alis. numerus
verò est incrementum quantitatis, ab vno, vs-
que ad plura procedens. Tametsi minus
propriè numerus singularis, nomen nume-
ri, sibi vendicat. cum ab alio non procedat.
Verum satis est quòd numerandi sit principiũ.
& ob id personalia dicuntur, quoniam certam,
& definitam numerorum, & personarum ra-
tionem retinent. Aut personalia sunt, ex alio-
rũ sententia, quę suppositũ personę a frõte reci-
piunt, nõ quo in numero certo, & persona, cõue-
niunt vt Verg. in Buc. & me Phæbus amat. idẽ.
Phylla amo ante alias, nã me discedere fleuit.

In quartum Antonii.

Solet autem impræsentia huiusmodi quæstio
agitari. cur potius hæc verba personalia, quam
numeralia vocitentur. respondetur quia perso-
na est excellentius accidens numero. eo quod
actio, vel passio, quæ per verba personalia signi-
ficatur inhæret personæ agentis: vel patienti,
atque hac de causa adigniori nomen desumi-
tur. Impersonalia verò sunt, quæ in suis tempo-
ribus, verborum personalium, certis numeris,
ac personis, carent ut pœnitet. pugnatur. quam-
vis sub figura tertie personæ singularis numeri,
ad omnes numeros, & personas referri videan-
tur Plinius iunior. in. i. epist. Super est, ut nec
te consilii, nec me peniteat obsequi. Plutar. be-
ne in altero prælio à Marco pugnatum est. pro-
indeque sunt impersonalia dicta, quia in certâ
numerosum, & personarum rationem habent.
Aut impersonalia sunt. quæ suppositum perso-
næ certe, minime ante se admittunt. Vt mea in-
terest legere. quæ opinio, cum rationi sit conso-
na defendi, ac teneri potest. siquid casus obliqui
nèqueunt suppositum verbis impersonalibus,
propriè reddere. quia cum illis, in numero, &
persona non conveniunt, & Antonium pue-
rorum causa contrarium tradidisse notum est.
Aut denique liberum cuius erit, alterutra in sen-
tentiâ sequi. Cum utraque rationibus non parum
momenti, à Grammaticis confirmetur. Sed de hi-
im

impersonalib⁹ multo diffusius postea dicem⁹.

¶ Personalia rursus in quinque etc.

¶ Postea quã verborũ partitionẽ ob oculos Au-
tor, pposuit. verba personalia in quinq; genera
diduci modo Pręcipit. Qualia sunt. actiuũ, pa-
suiũ, neutrũ, deponens, & cõmune. quę vo-
ce, atq; significatione cognoscũtur. Nã genus
in verbo est, qualitas quædam contracta, ex de-
finẽtia & significatione verbi accidẽtali. Sed iã
cõtra diuisionem superius traditam, sic quispiã
argumentari poterit. contra, quodlibet verbũ
Personale (dũ modo regularẽ sit) aut exit in. o.
vel in, or. Cumq; genera personalia præcipuẽ
vocis causa seiungantur, & vocum varietas du-
plex sit (vt probẽ constat) sequitur ergo, duo so-
lum esse genera verborum personalium. Quã
obiiectionem sic profligamus. vocem. o. dupli-
citer considerari: cum duo genera conficiat, nẽ-
pe Actiuum, & Neutrum. quę inter se distingũ-
tur vt inferius singulis generibus impropatulo
erit vocẽ vero. or, tripliciter attẽdi cũ reliqua
genera constituat, quę etiam voce, significatio-
ne, & constructione, seiungãtur. Vt superiora.

¶ De genere Actiuo.

Verbum Actiuum est, quod desinit in. o. &
habet Passiuum in. or. & exigit ante se no-
minatiuum pro persona agenti, vel facien-

In quartum Antonii.

ti & accusatiuum, pro persona patiēti. hac verbi a ctiui diffinitione docemur quidnam verbū actiuū sit, & quo pacto, à fronte, & atergo, con- strui debeat. sed singulas finitionis partes per- curramus. inquit ergo diffinitio. verbū actiuū desinit, in o. vt gero, & habet passiuū in or. cū significatione passiuā. vt geror. (quia hæ voces correlatiue se habent) vt pater, & filius. Verum quatenus actiuum exit in o. à passiuis, deponē- tibus, & cōmunibus differt, quæ semper in or. desinunt. vt amor. is. loquor. is. criminor. is. & in quantū passiuum in or. obtinet. à neutris, di- stat, ea voce carentibus. dicitur autē cum signi- ficatione passiuā, ppter hæc verba fenero. mu- tuo, mereo, & consimilia, quæ in voce passiuā, actionē significāt. cū sint deponētia. vt tu fene- raris a me nummos. tu mutuaris a patre meo pe- cunias. Dauus crucem fuit meritis. quam fi- nitionem solum de verbis integris tradit au- tor. non autem de defectiuis, quorum quæ- dam desinunt in. o. & voce, or, priuātur, vt facio, volo, do, alia sunt. quæ utrâque voce ca- rent. vt memini, cępi, odi, & noui, (tamen si o- lim integra fuisse, circumferatur) cum in qui- busdam temporibus vocis passiuę, reperian- tur. Aulus Gellius cum sum ofus morū cau- sam. idem aliquibus hoc fuit notum. idem de reliquis sit dictum, & exigit ante se, nominati- uum

uum pro persona agenti, vel facienti in modis finitis, vt imperator ducit exercitum. vel aliquid vice nominatiui, vt elemosinam pauperibus dare extinguit peccatum. quæ syntaxeos regula citra figuram intelligenda est, nam figuratè accusatiuū pro nominatiuo aliquādo gerere solet. Terentius in. 2. comæ. Eunuchū quē dedisti nobis, quas turbas dedit hoc est Eunuchus per Antipthōsin. præterea aduertas oportet, nominatiuum agentē verbis omnibus personalibus, actionem significantibus esse communem. vt Blasius inseruit amicis. ille pauperis obliuicitur. vicinus semper latrones criminatur. agitur autem hoc in loco quæstio an illud finitionis membrum, pro persona agenti, vel facienti sit superuacaneum, siquidem agens persona, atque faciens idem prorsus significare videntur. respondēdum est. nihil ociosè. esse dictum quin potius autorem nostrum ex consultò illud dixisse. vt omnibus compertum foret, verba ago, & facio, non parū differre. nā ago, de rebus immanentibus dicitur: quo fit vt persona agens dicatur quæ opus animi exercet. Teren. hoc agis an non? idem alias res agis at facio, de rebus permanentibus. estque persona faciens, quæ aliquod opus mente, & corpore, exercet. vt turrin diuæ mariæ tuus auūculus fecit. sed utrāq; persona dicitur agens, a nobiliori

In quartum Antonii

biliori parte. vt est in confesso. & accusatiuum pro persona patiēti. Vt pastor agit capras, qui actum verbi in se excipit. aut quidpiam illius loco nempe orationem. vt credo te esse eruditū. Cic. 2. Episto. Epistolarum genera, multa esse non ignoras. quod facile ex sensu depræhenditur. Aduertendum tamen est hunc accusatiuum ex vi transitionis Verba quoque deponētia tertię classis exigere, ex sua natura antiqua Vergi. in Bucō. Si dū tu sectaris apros, ego retia seruo. & Communia, in actiua significatione, Cice. qualis fuerim, semper expertus fuisti. ac denique nōnulla neutra, accusatiuum ex vi rei verbi post se regentia. Ouidi. Vixi annos biscentum, nunc tertia viuitur ætas. quæ constructio admodū rarò reperitur, & magis est Poëtica, quā Oratoria.

¶ Eius complures sunt Species.

CEnus hoc Actiuum in sex ordines, classes, formas, siue diuisiones spargitur, quæ nō sunt plures, neque pauiores. quia totidē modis verba actiua apud doctissimos viros, at ergo constructa comperiuntur. de quibus suo ordine disceremus. & quāuis Antonius dialecticorum more, verborū classes, appellauit species quæ generi subiiciuntur (non tamen eorum diffinitione, à nobis diffinitur species) cū in hoc quarto libro accipiatur, pro ordine illo,

siue differentia, qua verbum, à verbo, discernitur, suo regimine posteriori. aut species est, collectio multorum verborum: eandem syntaxim post se habentium. Cæterum diuisionem classium generis actiui, aliquis hoc argumento impugnabit. contra, species huius generis sunt septem. nã verba iubedi, benedicedi maledicedi, interdico, & cõsimilia post se gaudet datiuo p̄ persona patienti Vt iubeo tibi tacere. interdico tibi pane, & vino. Quoniam datiuus tanquam persona patiens, per passiuam in nominatiuum mutatur. vt tu iubêris ame tacere, & tu interdiceris ame pane, & vino. ergo species generis Actiui septem sunt. respondetur. admodum raro hunc datiuum poni pro persona patienti, & semper de vsu frequentiori documentum esse tradendum. nam verba iubendi. frequentissimè sunt primæ, & tertię classis, & ex antiqua cõstructione quartę. Teren. Imo filium iubeo potius. Idem rem factu facilem tibi iubeo. Cice. ad Sulpitium. non quite aliquid iuberem. Atque interdico. interdum est tertię speciei. Sueton. in Domitiano, Interdixit Histrionibus cœnã. Cæsar. li. i. de bello gallico. omni Gallia Romanos interdixisset. cum verbis autem benedicendi, & maledicendi, aduerbia pro nominibus poni satis constat. vt benedico tibi, hoc est bonum tibi dico. maledico hostibus, id est malum hostibus dico. aut erunt neutra secun-

In quartum Antonii

de formæ, vt benefacio, vt consimilia, vndè facillimè deducitur non necessario. huiusmodi speciem septimam esse in arte apponendam, præsertim cum eruditissimus Antonius non semel repetat, præcepta artis, potius coarctanda quam amplianda esse.

¶ De prima specie verborum actiuorum.

Huius speciei verba, simplici accusatiuo transitionis, rei aut personæ, post se gaudent. Vergi. in Buc. amant alterna Camenæ. Teren. de amo te Syre, quo si careant, absoluta fiunt. Teren. amat, potat, obsonat. interdum tamen duos accusatiuos eandem rem significantes, exigere solent. vnde verba reciproca, atque vocatiua vocis passiuæ, descendunt. vt iudico te fortem & tu iudicaris fortis. me Blasium vocas. & ego vocor Blasius. & sic de ceteris. sed aliis etiã modis vtrumque accusatiuum exposcunt, aut media præpositione cum verbo cõposita, vt traiciam te Alpes aut figuratè. vt Ciceronem virum eloquentissimum colo. vel media præpositione in appositione capta. vt te propter tuam singularem eloquentiam diligo. vel ex vi temporis. spatii. vel mensuræ, vt duos annos me amasti, vel duobus annis. cingulum laxavi quattuor digitos,

expositiones.

digitos, vel digitis. nam verba omnia cuiuscumque
 sint generis, accusatiuum tempus significantem
 ablatiuum indifferenter exigunt, nec non quæ spatium
 significant. cum huiusmodi casus communes, vel ge-
 nerales dicantur. quemadmodum datiuus, & effe-
 ctiuus, ablatiuus precii, & genetiuis æstimatio-
 nis. quos hæc verba, & omnia alia admittunt.
 vt seruū tibi virgis cædam. tribus aureis has edi-
 culas construxi. Iuena. tanti vocat ille pudici-
 cam. ablatiuus quoque cum præpositione, atque
 accusatiuus, communes appellantur (modo hi
 casus à verbis ex eorum natura, non dependeant) vt
 me coluisti ex corde ob virtutes meas. casus
 autem differentias locorum significantes mini-
 mè communes compellamus ex Antonii senten-
 tia nã adverbialiter in orationibus ponuntur. vt
 iter Romam confeci. ✠ Salmanticæ publicè
 literas profiteor. postremo duo hoc in loco su-
 persunt annotanda. alterum. quædam verba re-
 periri, quæ reciproce construuntur. vt capi vo-
 luptatē, & voluptas caput me. desiderium patriæ
 vidēde teneo. & patrię vidēde Desiderium tenet
 me sed tamē posteriora exēpla ornatiora sunt
 & magis extant in vsu Vergi. in Bucō. quæ te
 dementia caput? Cice. memitum vrbis deside-
 rium tenet, alterū verò omnia verba actiua ad
 hanc speciem referri si post se cum accusatiuo
 tantum construuntur. vt tarditatem tuam accu-
so,

In quartum Antonii.

semper verba. te libenter docebo. ment-
nerat sodalis. Teren. duram capiti pro-
m. atque hic accusatiuus persona patiens
im innominatiuū per passiuam vertatur
rditas tua a me accusatur. verba semper ab-
dantur & eodē modo de aliis est dicendū.

AN

De secunda specie.

✓ Verba huius speciei, præter accusatiuū per-
sonæ patientis, post se genitiuū, vel ablati-
uū postulāt (vt eorū natura expleatur) vt
me sacrilegii, vel sacrilegio, accusas. qualia sunt
implendi verba. Titus liuius. adolescētem suæ
temeritatis impleuit. & in sacra scriptura. imple-
uerunt duodecim cophinos fragmentorum.
Vergi. in Bucō. prætides implerunt falsis mugi-
tibus agros. idem. 4. ænei. impleuitq; mero pate-
ram. Sed frequentius cum ablatiuo constructa
reperiuntur Vergi. 2. ænei. vterumque armato
milite complent. Teren. in Andriā, vt metum
in quo nunc est, adimam, atque expleam ani-
mum gaudio. quorum ablatiuus aliquādo præ-
positionem, de, recipit, vt generalitas rerum,
siue diuersitas, restringatur, vt nauem de om-
ni frumenti genere impleui. & apothecam, de-
uaria vinorum natura. alioqui enim, si præposi-
tio auferatur, orationum sensus absurdus fiet.
Quia veritati repugnat Cice. de oratore. quere-
bat cur de proœmiis, & de epilogis, & de huius

expositiones.

modi nugis, referti essent eorum libri. hoc in
co, minime licuisset absq; præpositione, de,
qui non enim libri illi referti sunt proæmiis, &
epilogis, sed præceptis proæmiorum & epilo-
gorum. sub quæ cōstructione fiūt sextæ speciei
Martia. hos nisi defulua loculos implere mone-
ta nō decet. argentum vilia ligna ferāt. præterea
impletionis nomina genitiuo, sed ex frequētio-
ri vsu, ablatiue gaudent. Teren. in. 2, Comē. ple-
nus rimarum sum. Cice. quoquē te veritas, om-
nia sunt malis plena. verba accusandi, & dam-
nandi, vt me furti, vel furto, accusas. Teren.
hærum auaritiæ in simulat. Cice. sceleris con-
demnat generū suum. idem in. 2. Epist. con-
demnabo eodem ego te crimine. quorum abla-
tius aliquando præpositionem, de, vel, in, re-
cipit. Cice. ad Atticum. de coronatis cum soror-
oris tuę filius a patre accusatus esset. idem. 2.
Epistola. præsertim cum in quo accusabar, cul-
pa vacarem. & in sacris literis. quis ex vobis ar-
guet me de peccato? itē, in peccatis vestris vos
arguam. Tulli. in. 2. Phili. cuius etiam familia-
res, de vi condemnati sunt. quæ verba semper
hæc nomina adiectiua in ablatiue sine præpo-
sitione, & interdū cū illa recipiūt. nepe ambo.
alter, vter, vterq; neuter, plurim⁹, etsi qua sūt a-
lia. vt accusas ne me ferti? an sacrilegii? an ambo
bus? & eodē modo dicim⁹ de plurimis accusa-
ris, caue dicas plurimorū in qua sintaxi hæc duę

In quartum Antonii.

que regulę nō seruantur. altera est per ca-
quo quæreris, per eundem respondere de
vt accusasti ne petrum homicidii, an prodi-
nis ? respondebis vtroque vel de nullo.
vera verò. Coniunctio copulatiua coniungit
miles casus. vt Alfonso accusabo parrici-
dii. coniurationis, & de vtroque. aut de alte-
ro. & sic, de cæteris. sed de his præcepti-
bus vberius suo loco dicetur. postremo hoc ad-
uertas, oportet. verbum incuso admodum ra-
ro esse huius ordinis Plau. qui alterum incusat
probrii. seipsum intueri oportet. quoniam fre-
quenter pro reprehendo vsurpatur & in primam
classem cadit. Teren. in .3. Come. quid me in-
cufas Clitypho. V E R G I. in .1. ænei. talibus
incufat matrem. verba quoque ligandi, & ab-
soluendi. Teren. hic furti se alligat. iudicem
ambitionis, vel ambitione absoluiam. Tamet
si absolutionis verba, interdum in sextam spe-
ciem referuntur. vt in sacris, ego te absoluo ab
omnibus peccatis. tum admonendi verba,
vt quintus Curti. tantæ victoriæ a propinquã
tis admonere nō destitit. quæ passim speciẽ mu-
tare solent. Cicero in quarto epistola. putauit
ea de re te esse admonendum sed de his verbis
in quarta specie copiose disputabitur. verba cõ-
uincendi, vt cõuincō reuincō. Salu. nullũ suppli-
ciũ est graue in homines tãti sceleris cõuinctos
præ-

expositiones.

præterea huic speciei verba laudis, & purgationis adduntur, Iustini. lib. 3. laudamus quidem prætores suę humanitatis, purgo me obiecti vel de obiecto, Hora. & miror morbi, purgatũ te illius: sed hæc exempla rara sunt, quam ob causam asserendum est, ea verba, aut esse primę speciei, aut sextę (vt, Valla docet) vt laudo virtutẽ sodalis, vel sodalẽ de virtute, purgo morã meã, vel me de mora, Teren. in Eunucho Heus purgen me de ist hac Thaidi, quod me illam amare suspicatur. Verba denique precii (vt Antonio placet) vt, Vergi. vendidit hinc auro patriam. Verũm hæc potius sunt primę speciei, quoniã ablatiu⁹ precii, & estimationis genitiuus, est casus communis (vt, supra demonstratum est) & casus generalis nullo modo classem constituit (vt satis constat) ergo non erunt istius formæ. Deinde si verba precii, in hũc ordinem caderent, indifferẽter (vt superiora) possent cũ genitiuo, & ablatiuo, cuiuslibet nominis ex natura sua post se cõstrui: nã nõ est maior ratio de his, verbis quã de illis: sed huiusmodi orationes non dicentur: vendidit hic auri patriam, sed auro, ille leges precii refixit, sed precio: igitur huiusmodi verba sunt dicenda actiua primæ speciei, nisi affirmare volumus, cum his verbis, ablatiuum precii fieri peculiarem, & speciẽ conficere, quẽ admodum datiuus, & effectiuus cum aliis effi-

B

cere

In quartum Antonii.

solent, Vt, Tibi turrim facio, Dono te corona laurea.

De verbis precii.

Verba actum emendi, vendendi, & æstimandi significantia, vt, emo, Coemo, vendo venundo, cōparo, estimo, & similia cū ablatiuo precii denotanti post se cōstruuntur: siue precii sit certū, quod præcipue cū nominibus numeralibus cardinalibus significatur, vt, equū emo cētum aureis, siue incertū, quod alio quouis modo explicatur, vt, Inscripti illico edes mercede, Vergi. vendidit hic auro patriā. & illa quoq; quorū actus mercede fiunt, vt, Doceo, loquo, Ago, cū aliis, vt, te Grammaticam docebo quatur drachamis. Verū hic ablatiuus precii nullam Idiomatis Hispani p̄positionem recipit. quāob. rē nō dices p̄ quattuor argenteis pileū emi, sed quattuor argēteis. at uero ablatiu⁹ nihilo, q̄ estimationē denotat, p̄positionē p̄ admittit, vbi iūgit his verbis p̄do, Sū, es fui, habeo atq; duco, Per sius. i. Satyra Ten cirratorū centū dictata fuisse p̄ nihilo p̄das? Cice. p̄ Marcello omnis voluptas p̄ nihilo est. Idē omnis voluptas p̄terita p̄ nihilo est habēda. Deinde fallit p̄ceptio verborū precii cum verbo valeo, es, quod accusatiuū

accusatiuum, vel ablatiuum, ex vi precii. vel va-
loris post se regit. (Aut potius ex sua peculiari
natura) Varro. Li. i. de lingua Latina denarii
quòd denos æris valebant, quinarri Quòd
qui nos. Plini. vt scrupulum valebat sestertiis
vicenis. interdum quoque contingit ex ver-
borum natura. precium in recto, vel accusa-
tiuò, apponi. Teren. in Eunu. hic vix sunt
decem Minæ. Idem pro ambobus viginti mi-
nas dedi. Plau. in epedi. equidem argentum pro
hac dedi, & stulte datũ reor. etsi hoc posterius
minus eleganter dicatur. Præterea hoc non te
fugiat. idioma Hispanum cum verbis precii,
aliquando esse contrariũ latino Vt lactucas te-
runtio emisti. & ablatiuum precium significan-
tem, interdum in genitiuum conuerti. Qui a
nomine dependebit ex vi possessionis: Vt ar-
tem duarum drachmarum vendo. Quan-
uis contingere soleat, & precium, & rei va-
lorem, in eadem oratione explicari

Vt si dicas agrum centum au-
reorũ octoginta aureis ven-
do. Idem dicatur
de cæteris.

B 2

pre

In quartum Antonii

¶ Præter quam cum his genitiuis.

A Præceptione generali hi genitiui tãti, quãti. cum compositis, tantidem, quantidem, quamtiuis, quanticumque, & quamtilibet, sxcipiuntur, atque pluris, & minoris, vt tanti gale- rum vendis, quanti pileum. minoris ædes emisti, quam agrum, qui substantiuè capiuntur. sed vbi in propria vi vsurpantur, substantiuus in ablatiuo iunguntur. præter tantidem, & quantidẽ quæ ablatiuo carent. vt tanto precio calceos vẽdo, quanto vdone. pluri pecunia libros coemimus, quam lodicem. nisi quoties æstimationem, aut possessionem significant. nã tunc cũ substantiuus in genetiui apponũtur. quod frequenter cum sum, es, fui, contingit. Teren. videtur esse quamtiuis precii. Plau. fateor me esse minimi precii, & mortuus est pluris precii, quã ego. Salust. existimate facta, an dicta, pluris sint precii. Cæterum quoties rerum æstimationem significant substantiuè in genere neutro capiũtur. quemadmodum cum precium significare solent. & iunguntur dumtaxat verbis æstimationem significantibus. Cice. vide quanti te faciam. & impersonalibus primæ formæ, ac verbo sum. es. fui. Plau. non pluris refert. quam si
imbrem

imbrem in cribrum geras. Teren. at quanti est sapere. Ouidi. in. 1. Epist. vix Priamus tanti, totaque Troia fuit. mouetur autem hic quaestio. an superiores genitiui precium quoque in genitiuo plurali, atque ablatiuo denotare possint. respondebis minime. nisi forsan aliquando sermōis latini necessitate cogamur. vt quātisuis sumptibus hęc consent, sum empturus: aut interdum nominibus, tot, & quot vt emur loco genitiui pluralis, & ablatiuo nominum, tātus & quantus Vt tot precijs tua nunc vendis, quot nunquam vendere assueuisti. quod perquam raro reperies in latiorum usu. ad hęc pluris, & minoris, comparatiuorum genitiui, solūm precium significant, & sua syntaxi priuata à tergo gaudent vt non minoris Talento te disciplinas docebo. Iunguntur quoque his ablatiuis fide, spe, opinione, solito, equo, iusto, & dicto vt pluris solito triticum venditur. atque etiam his: duplo, triplo, quadruplo, & similibus. Vt minoris duplo Thoracem emisti quā tunicam. deniq; aduerbiis comparatiuorum, & superlatiuorum adduntur. vt tanto pluris tibi oleum vendam, quanto minoris vinum. Genitiuis autem maioris exceptioni nō additur. quia raro precium significat, sed estimationē. Teren. in. 3. Comæ agrū in his regionibus meliorē, nec precij maioris nemo habet. aut pos-

In quartum Antonii.

seſſionē denotabit cum à nomine regatur. De hinc aduertendum eſt, quædam eſſe adiectiua, quæ in ablatiuo appoſita, præcium abſque ſubſtantiuis ſignificant. Vt magno, paruo, minimo, vili, caro, Paulo, duplo, triplo, cum aliis. Vergi. Haud illi ſtabunt æneia paruo. Plau. minimo videntur empta. Tulli. glorioſa ſapientia non magno æſtimanda eſt. Lo diuicus Viues. ſi puer benè proficiat, vili, ſin parum caro. et ſic de reliquis (eſſi aliquando ſubſtantiuum admittunt) Teren. in Hecy. quam minimo precio, ſuam voluptatem explent. His verbis quoque aduerbia adduntur, ſicut & nomina. Cice. Cariffimè emptum eſt, quod precibus emitur. Marti. ventris onus miſero, nec te pudet excipis auro? Baſſe, bibis Vitro, carius ergo cacas.

¶ Et quod Vergi. dixit. non aſſis faciunt.

Genitiuus aſſis, etiam excipitur, qui verbis æſtimationem ſignificantibus iungitur. vt Vergi. Non aſſis faciunt. Catullus Veron. omnes vnus æſtimemus aſſis. quãuis ſic liceat interdum loqui, nõ te aſſe facio. ſed præter genitiuũ aſſis, ſunt quoque quam plurimi in vſu, æſtimationem ſignificãtes: Nempe magni, per
magni

magni, nihili, maximi, plurimi, parui, multi, nauci, flocci, Terunti, huius, pili, & cōsimiles, qui solum verbis æstimationis adherent: qualia sunt, duco, pendo, habeo, puto curo, facio, esti mo, Sum, es, fui, cum fio, Vt magni ducitur Sapientia, Cice. 3. Episto. demonstraui me abste, plurimi fieri, Teren. in. 2. Comœ. Qui illum nō flocci fecerim. Idē quid de me fiat, parui curas, Cice. quam magni putas esse famam hominū? Hoc tñ singulare est, & qui, boniq; facio Chreme, hoc est, nō magni pendo Chreme. qui genitiui, etiā Consulo iungūtur. Oui. Tu tamē hęc quæso, Consule missa boni, id est, in bonam accipe partem. Cæterum cum his genitiuis tanti, quanti, & reliquis, tres regulæ generales exceptionem patiuntur. Prima est per casum, quo quæreris, per eundem respondere debes, ratio huius regulæ est, quia verbum Interrogationis, subauditur in responsione, Vt quanti emisti palium? respondebis tribus Aureis. Quæ etiam fallit, vbi interrogatio fit, per genitiuum Cuius & responsum redditur, per pronomina possessiua, vt cuius est hic liber? Respondebis, meus, aut tuus. Tum etiam per cuius, cuius, cuius, vbi per nomina propria vel apelliua respondendum est, vt Vergi. in Bu. Dic mihi Damata, Cuius pecus? an Melibœi? Dametas. Non, verū Ægonis, & eodem modo dicimus,

In quartum Antonii.

cuius est hæc virgo? respondere oportet, Patris, vel Petri (etsi huiusmodi interrogationes sint infrequentes, & inusitatae) Altera est exponens, & expositum sunt eiusdem casus. Ratio est, quoniam ab eodẽ verbo reguntur, Oui. hanc tua Penelopè, expones Penelopè, hoc est, vxor tua. Sed fallit cum prædictis genitiuis, Vt emisti Artem tanti, quanti Terentium id est, tanto precio. Ultima est, coniunctio copulatiua copulat similes casus: Nam verbum prioris orationis: in proxima intelligitur, Vt seruo Deo, & Regi. at uero præceptio hæc quattuor modis non est vera. Primò. cum his genitiuis. Vt ædes mercatus fui centum Aureis & pluris. Tum, cum verbis accusandi, & damnandi, Vbi illis adiectiuis post se gaudet, vt accuso te furti, & Homicidii, & de ambobus. Deinde cum pronominib⁹ possessiuis Vt hæc domus est mea, & Petri. denique cum his ablatiuis mea: tua: & cæteris, in constructione impersonalium primæ speciei, vt, mea interest, atque fratris Musas colere.

¶ De tertia specie.

Verba tertiæ speciei ultra accusatiuum sibi datiuum ex vi damni, aut commodi à tergo vendicant, non ex syntaxi communi, sed

sed ex sua peculiari constructione, quò fit, Vt, à Grammaticis antiquis acquisitiua appellen-
tur, Vt das mihi verba, Vergili.in. 1. ænei. Musa
mihi causas memora, quo numine Læso, cuius-
modi sunt, quæ sequuntur, imprimis verba quo-
quomodo actum dandi significantia, Vt Do.
Reddo, Trado, & similia, Terẽ. omnes cum va-
lemus, recta consilia ægrotis damus, literas pa-
ternas mihi redde. verbũ autẽ do, as, varia signi-
ficat, & variis modis post se construitur. Primò
capitur pro nauigo, Vergili. 1. ãnei. vela dabant
Læti, & aliquãdo exprimitur datiu^s, vt, do vela
uẽtis: tũ ppunio satis elegãter, accipitur vt dabis
mihi pœnas, non dico quas. Dehinc p obligo,
vt, do tibi fidem. Porro pro decipio, Teren.in
Andria, cui verba dare, nimis difficile est. solet
etiam p mitto capi, vt, do ad patrẽ literas, quæ
formula loquendi, ab hac differt, do patri lite-
ras: Nam illa significo me ad patrem literas da-
re, vt ipse perlegat, at uero, posteriori vt tanq̃ le-
gatus ad alium perferat: sed vtrumque aliquan-
do cõiungitur, vt, do tibi literas ad amicos. De-
nique satis venustè suam significationem à da-
tiuò mutuatur, Vt, do literis operã, Teren. ego
isthuc atatis non amori operam dabam. Inter-
dum quoque duos accusatiuos exposcit media
præpositione, in, Teren. hanc mihi in manum
dat, atque duos datiuos, Vergi.in. Bucò. Do=

B s no mi

In quartum Antoni

no mihi, quam dedit olim. datiuus tamé rei in animatę exponendus est, per accusatiuum cum ad, vel in, Vt, do tibi vestem pignori, hoc est, ad pignus, aut in pignus, quemadmodum exponitur, cum his verbis, habeo, duco, verto, ascribo, & aliis, Vt id sibi studio ille habet, hoc est, ad studium, istud tibi vitio verto, id est, in vitium, vel ad vitium, Titus Liui. Romanos mihi obii- cis, & ea, quę glorię esse debent in crimen ver- tis. Item verba præponendi, cum contrariis, & mutuandi, Vt præpono; Vergilium Home- ro, Vergi. post habui tamen illorum mea seria ludo, mutuo tibi pecunias, quod in voce passi- ua fit deponens, vt tu mutuaris à me pecunias, quod à cōduco distinguitur: Nā illud est huius ordinis, hoc vero sexti, aut primi, Vt cōduxisti à me tabernam. Etiam suadeo cum compositis, Vt suadeo tibi honesta, & persuades mihi diffi- cilia: sed annotabis, quòd aliquando datiuus. cum verbo persuadeo, per passiuã in nomina- tiuum conuerit potest, Vt tu persuaderis à me hec. Verũ de hoc postea erit copiosus sermo. Nēpe in verbis passiuis. Tũ verba cōmittēdi, vt Lupo ouem commissisti, credis mihi rem tu- am. Verum tamen committo à Latinis elegan- ter vsurpari solet, vt literis hoc committam, id est, scribam. nunquàm silentio id cōmittes. Ver- ba postremo quam plurima alia de quibus scri-

ta regula tradi non potest. Vt narra mihi omnia, quæ gesta sunt Cumpluti. & tibi referam quæ aguntur Salmanticæ. mihi impera honesta. adduntur tamen huic speciei omnia verba cum his præpositionibus composita ad, in, ob, & sub, vt addis calcaria sponte currenti. quiduis oneris impone nobis. obde Pefulum hostio. Subde calcaria equo. cum reliquis, quæ sunt in vfu. quæ breuitatis causa non libet dinumerare. in fine autem aduerrendum est, nonnulla reperiri verba, quæ cum datiuum in accusatiuum conuertunt, & accusatiuum in affectiuum, quinquæ speciei fiunt. Qualia sunt Augeo, Conduplico, Accumulo, dono, spargo, & similia. Vt augeo tibi diuitias, vel te diuitiis augeo. impertio tibi bona, & te bonis impertio.

¶ De quarta specie.

Verba quartæ speciei vltra accusatiuum principalem gerunt post se alterum minus principalem, ex transitione quadam vehementissima. Vt doce me Virtutis viam. & accusatiuus principalis dicitur in quem migrat actio verbi. minus principalis vero, qui speciei est casus. verba autem in hac specie cadentia sunt, quæ sequuntur. imprimis verba docendi cum suis contra

tra

In quartum Antonii

trariis. vt docebo iniquos vias tuas. dedoce pue-
rū corruptos mores. sed hęc p̄ceptio fallit cū his
verbis docēdi, imbuo, instituto, instruo, in for-
mo, & aliquando erudio vt instituo amicum
Philosophiæ p̄ceptis. Horatius, in Epis. Quo
semel est imbuta recens seruabit odorem testa-
diu. Vergi. in 2. ænei. Dixerat ille dolis, instru-
ctus, & arte Pelasga. sed vt ad verbum doceo re-
uertamur: tunc illud sextę speciei fiet: vbi suam
significationem mutat. Vt de omnibus me do-
ce. Cæsar. li. i. de bello Ciuili vt de his rebus eū
doceant, id est certiozem faciant. verba monē-
di vt mone me semper vtilia, aut honesta. ad-
moneo te conducibilia. quæ accusatiuum mi-
nus principalem in genitiuū, vel ablatiuum ali-
quando conuertunt vt Salusti. admonebat aliū
ægestatis, alium cupiditatis. Cice. De quo pau-
lo ante admonui. de qua syntaxi supra inemini-
mus. Verba etiā orādi vt oro deū veniā & inter-
rogandi, vt interrogo te quęstionē arduā. quę
passim fiūt actiua sextę speciei, vbi casus princi-
palis in ablatiuū mutatur cū aliqua præpositio-
ne vt Oro à deo veniā. interrogo abste quęstio-
nē arduā. Tū verba petendi vt Vergi. in. 4. ænei
dos tu modo posce deos veniam, sacrisque lita-
tis. indulge hospitio quæ eodem modo fiunt
Actiua sextę speciei. Quo verba orandi, & in-
terrogandi, Vt à me honesta postulas. Cice. in-
Dialo-

Dialogo de Amititia. Prima lex Amititię est, ut ab amicis honesta petamus. Quę constructio est oratoribus frequens. Verba vestiendi cum contrariis Vt te induo togam. exuisti me vestem. Verbū autem induo interdum est tertię formę Vt induo tibi togam, & quintę frequentius vt me induis veste. Pręterea cingēdi, & cōtraria, atq; calciendi etiam cum contrariis Vt cingis te ensem. excingo me pugionem. calcias te ocreas. Quę non unquam sunt Actiua quintę speciei. Verba in quam calciandi, & illorum opposita Vt cingis te sica. denique Cęlo confulo, & exigo. Sed Cęlo nō solum est huius formę Vt Cęlo te arcana. Verum etiam tertię, & sextę Vt tibi hęc rem celabo. de libris me celauit amicus. Cice. ad Atticum. li. 7. Nec te id consulam. Cicero. i. de Legibus Te veritatem exigant.

¶ De quinta specie.

Verba huius classis pręter Accusatiuum, ablatiuo, a ut potius effectiuo à tergo gaudent. Non ex constructione communi, sed peculiari Vt me vestibus spolias. Quę alterum effectiuum ex constructione generali recipere possunt. Vt Dono te Corona Lauream tuis virtutibus. me spoliauit vestibus latro in sidiis.

Verba

In quartum ANTONII.

Verba autem in hunc ordinem cadentia sunt
hec. dono as, & spoliandi (vt exempla su-
perius tradita satis demonstrant) verbum autē
Dono, tunc est huius ordinis. cum aliquem res-
pectum dicit vt *Dono te libertate*. Rex me re-
de donauit. alioqui enim est tertiæ classis. vt tē-
bi ensem dono. Saturandi verba, Vt *faturo te*
galinis. tu verò me *perdicibus satia*. Quæ inter
se distinguntur. Nam *satia* ad omnes sensus per-
tinet. et *faturo* ad solum gustum. inuitandi ver-
ba Vt *inuito*, *accipio*: vt *me cœna dubia inui-
ta*. quæ huic speciei, constructionis causa addū-
tur. Deinde *percutiendi*. Vt *percutio*, *peto*, Ver-
in *Buco*. *malo me Gallatea petit*. *me saxo per-
cutis*. sed *peto* quoties pro *proficiscor* capitur
tantum accusatiuum postulat. Vergi. in. i.
ænei. *hinc portum petit*, & *socios partitur in*
omnes. at vero vbi pro *postulo* accipitur ad
quartam, & sextam Actiuorum refertur, vt su-
pra dictum est. dehinc *afficio* cum aliis à *facio*
cōpositis. qualia sunt, *reficio*, *cōficio* & *inficio*,
is, vt *me beneuolentia afficis*. *vestes sudore inficis*.
aduertestamē, quòd *afficio* elegāter à suo ef-
fectiuo, significationem mutuò capit, vt *odio*
te afficio. *summa leticia meis literis es affectus*.
cuius naturam, verbum deponens *prosequor*
habet. vt *meos filios amore prosequeris*. pro-

se

sequar te viatico. postremò verba Onerandi, & Leuandi, cum contrariis, vt onero te palio, leua me hoc fasce, & defraudandi, cum mutuo, & impertio, Vt Amicum honore defraudas, muta pileũ Subucula, impertio te opib⁹, quod aliquando est deponens, Cicero pro lege Manilia. 13. atque vt omnes inlligant, me Lucio Iulullo tantum imperiri laudis.

¶ De sexta classe verborum
Actiuorum.

Sextæ classis verba præter accusatiuũ trãsitio nis, ablatiuum cum his præpositionibus, a, ab, & abs, post se ex sua natura construuntur, vt à Petro literas accepi, hoc abste cognoui. Interdum quoque horum verborum ablatiuus præpositiones huiusmodi sibi iungit, nimirum, e, ex, & de, Vt Cicero cætera extabellario cognoces, Terenti. de digito extraho anulum. Sed præpositiones priores maximè distinguntur. Nam, à, iungitur dictioni, incipienti à consona, vt à Martino audiui. Ab verò dictionibus à vocali incohantibus, Vtab Antonio literas disco. Sed aliquan-

In quartum Antonii

quando his consonantibus iungitur. I. R, L, S, Vt ab ioue, ab Rege, ab limite, ab senatu, & etiam his, D, N, Vt ab Decio, ab natura. Quæ exempla sunt rara. abs autem solum iungitur dictionibus, a, t, aut, q, incipientibus, vt abs te hoc quaesivi, abs quouis homine beneficium accipere iucundum est. verba huius diuisionis, seu speciei, hæc sunt, in primis Abstineo, & Cōtineo, quæ sic seiunguntur: nã abstinemur ab alienis, vt abstineo me ab iniuriis, & cōtinemur à propriis, vt cōtine te à voluptatib⁹ & , eripiēdi verba, vt eripio, libero, rapio, & alia, vt eripe me domine ab hoīe iniquo, & doloso, quæ etiã sunt terciæ speciei, vt, Eripuit Petrus virginem Lenoni. Interdū quoque videtur esse quintæ formæ, Vergi. in. 2. ænei. Heu fuge nate dea, teque his ait eripe flammis: sed tamen præpositio subaudi potest. Deinde auferēdi, vt, Aufer à me patinam. Cum quibus nō unquam præpositio ablatiui non explicatur, Vergi. in. 1. ænei. nec posse Italia Teucrorum auertere Regem? sunt in super huius ordinis verba discendi, & intelligendi, vt, à præceptore nunquam pœnitendo disciplinas disco, Id a me intelliges, defendēdi, & impetrandi, Vt arborem à frigore defendo, illud abs te impetrare non potui: Quamuis defendo soleat terciæ speciei esse, Vergi. in Bucō. Solstitium pecori defendit, iam venit æstas. de
nique

ni que audio cum multis aliis, quæ lectio autorum assidua docebit. Vt Audio ex te Dialecticam, à me petis auxilium, & à deo optimo veniã. aliquãdo audio fit actiuũ primæ formæ vt cõcionẽ audio, & Neutrum secũdi ordinis pro obedio, vt audis iudici. Verũm potius cum accusatiuo ex proprietate linguę Latinę constructur. Vrrgi. in Geor. nec audit currus habenas, Cice. 2. Epis. nunquã labẽre, site audis. reperitur quoque absolutũ. Cice. Marcus Crasus surdaster erat. sed id pius, quod male de se audiebat hoc est infamię nota vrebatur.

¶ De verbis passiuis.

Quoniam verbum Passiuum ab actiuo generatur. ob hanc causam sibi secundum locum tribuit. cuius disputatio à finitione incipitur, quæ sic habet. Verbum Passiuum est illud, quod desinit in. or. vt geror, in quo ab Actiuis & Neutris discrepat. quę exeunt in, o, & abet Actiuũ in, o, vt gero. qua voce a deponentibus, & cõmunibus se iungitur, voce illa carentibus. quæ finitio, nunquã de verbis defectiuis traditur. Vt linqor animo, crearis iudex De quib⁹ infra dicemus. & exigit ante se in suis modis finitis nominatiuum pro persona patiẽ

C

ti,

In quartum Antonii

ti, aut aliquid illius loco, vt cur non datur veras audire, & reddere voces? & ablatiuum cum præpositionibus, a, ab, & abs, vel datiuum pro persona agenti, vel facienti, vt Deus à me vel mihi diligitur. abs te hoc fuit effectum, interdum tamen exposcit ablatiuum absque præpositione, rei inanimatæ, Vergi. extemplo Æneæ soluuntur frigore membra, & accusatiuum cum præpositione, per, vt per quem omnia facta sunt. Cice. 6. Epist. quæ multo ante confirmata per nos metipsos erant. A duer-tas autem oportet cum verbis separatiuis causa tollendæ ambiguitatis personam agentem in datiuo collari, Vt literæ abs te mihi expetuntur. verum cum ea ambiguitas in oratione nõ fit, rectè agens persona in ablatiuo apponetur. Vt Petrus ab igne fuit à me liberatus. Item etiã cum verbis acquisitiuis quoties eadẽ fuerit ambiguitas: agens persona in ablatiuo collocabitur, Vt literæ redduntur à me Auunculo. præterea verbũ passiuũ à patiẽdo deriuatur. non quòd verbum in significando patiatur sed quatenus a fronte rectum exigit, cum quo in numero, & persona conuenit, Vt sapientia à patre tuo colitur. quod triplex est, aut voce tantum, vt quodlibet deponens. etsi minus propriè cum non habeat actiuum in, o, aut significatione, vt Nutritum tertix & quartæ spe-

ciei

ciei vt caleo , vapulo . aut denique voce , significatione , & constructione simul , vt diligor , is , de qua nunc disserimus , quod inuentum est causa ornatus linguæ Latinæ . potiusquã necessitatis gratia , vt probè constat .

¶ Eius tot sunt species . quot diximus esse in verbo Actiuo .

Verbum Passiuum cum ab Actiuo gignatur , Tot classes habet , quot & Actiuum , Nempe sex . Quia sex modis post se apud viros doctissimos linguæ Latinæ constructum reperitur , Vt diligor à patre . Solcismi notaris à me , Pallium datur à me amico , deus oratur à me veniam , Tu afficeris laude à Preceptore , Philosophia discitur a pueris ex me . Quod aliquando ponitur absolute Vt accusaris coniurationis , Vergi. i i. ænei Impletur veteris Bachi , pinguisq; færinæ .

C 2

Sed

In quartum Antonii

SED ANIMADVERTENDVM EST, QVOD CVM

MVTAMVS VERBVM ACTI-

uum in Passiuum.

ANTONIUS in hoc loco apertè docet, nullum alium casum verbi Actiui, præter personam patientem, per passiuam esse vertendum. Vt exempla paulo superius tradita demonstrant. Sed non ab re cuiquam videbitur, paucis modum conuertendi orationes actiuas in passiuam proponere. ne aliquando pueri illius ignari, impingant, & prolabantur. Modus itaque huiusmodi est. Persona patiens verbi actiui in rectum mutabitur. & verbum Actiuum fiet sub eodem tempore, & modo Passiuum. Deinde persona agens vocis actiuæ, in ablatiuum. cum præpositionibus, à, vel, ab, aut in datiuum migrabit. & omnis casus verbo Actiuo ex illius natura adhibitus: hoc est, minus principalis non mutabitur. Vt si hæc oratio in passiuam conuertenda capiatur, Reddo tibi literas, vertitur hoc modo: literæ Redduntur à me tibi. Idem de aliis dictum volo. Verum hæc præceptio non est vsque quaque vera. Nam quando pro

do pronomen sui, est verbi Actiui persona pa-
 tiens: illa fiet agens, & quę erat agens in perso-
 nam patientem transit. Ratio est. Quia pronomen
 est reciprocum, & nominatiuo caret. atq;
 Reciprocatio subiectum non habet: in quod
 cadere possit, Vt, Petrus amat se, & Petrus ama-
 tur à se. mulieres colunt se: in passiua dicemus,
 mulieres coluntur à se. Non autem sui à mulie-
 ribus colitur (ratione superius dicta). Item etiã
 vbi persona patiens verbi Actiui, nominatiuo
 caret, aut oratio non mutabitur, aut aliud no-
 men Regular eiusdem significationis, cum per-
 sona patiēti assumetur, Vt si dicas Fero opem:
 dicetur in passiua voce, auxilium fertur à me.
 Præterea aduertas necesse est, Quòd quoties
 verbum Actiuum est imperatiui modi, quod
 accusatiuum, me, pro persona patienti gerit,
 non esse in passiua sub eodem modo verten-
 dum. Nam imperatiuus prima persona caret.
 Quocirca, oratio per subiunctiuũ est compo-
 nēda, Vt Antoni doce me, dicemus in voce pas-
 siua, ò, Antoni ego docear abs te. Nec aptè di-
 xeris ab Antonio ego docear. Quia non ma-
 net idem sensus orationis actiuę, qui semper
 seruandus est. Ad hæc, etiam non te fugiat: in-
 terdum casum minus principalem verti præci-
 puè cum verbis Orandi, & Petendi, Vt venia
 ratur à me ex deo, auxilium à me ex te petitur.

LIBRARIUS
 DE
 CAPO
 DE
 ULE

In quartum Antonii

Quæ orationes potius à verbis Actiuis sextæ species, perficisci Videntur, quàm ab Actiuis quarti ordinis. Nam verba, orandi, & petendi, frequenter in sextam formam cadunt, præsertim apud Oratores, Vt in quarta classe, velut obiter perstrinximus. & cum verbis Iubendi, & Persuadendi. Quamuis rarò Vt Iubeo tibi audire: dicemus in passiva, tu iuberis à me audire, Hoc tibi persuadeo: tu es persuadetur hoc à me. Sed elegantius sic vertitur, hoc persuadetur à me, tibi. Postremò cum verbo Interdico dativus mutatur, & etiam ablativus (Vt Nebrissen si placet) vt omnes interdicitur tibi pane, & vino, dicemus in passiva tu interdiceris ab omnibus pane, & vino, aut panis, & vinum interdicitur ab omnibus tibi: Verùm multo venustior fit oratio per verbum Imperfonale vocis passivæ Vt ab omnibus interdicitur tibi pane, & vino. Dicitur quoque fenero tibi nummos, & tu feneraris à me nummos, mutuo tibi pecunias, & tu mutuaris à me pecunias. Quia in voce passiva, deponentia sunt. Dicimus quoque delecto te & in passiva, tu delectaris mecum. non autem à me. Quia deponēs est. Quæritur autem an verbum passivum integrum sit, respōdebis minime quia præterito caret. quod conflatur ex participio præteriti, & verbo sū, es, fui, vt à color, eris, cultus, sum, vel fui. annotabis insuper esse nonnulla verba

ba passiva, quæ sub certa quadã significatione in vocẽ actiuã cõuerti nequeunt, vt linq̃uor animo, virgines capiebãtur, crearis Põtifex, decẽ milites desiderati sũt in p̃lio. cõsternũtur equi, cõduntur Tybridis alueo, inuehor inte, rũpor in vidia. ictus fulmine, & similia. Tametsi nõ ulla eorũ in voce actiua reperiãtur, vt Cice. in Philippi. nec vnũ quidẽ militẽ desideravi. Plini⁹ his quos linq̃uit anim⁹ suauiã datur in cibo, Aulus Galli⁹ li. i. c. 12. quæ verba Pontificẽ maximũ dicere oporteat, cũ virginẽ capit, scriptũ est. Sed huiusmodi exẽpla in frequẽtia sunt. Quãm ob rẽ præceptio ex vsu frequẽtiori intelligẽda est. cõtra vero alia in voce actiua cõperies: quę im passiuam non, commutãtur vt fugio, paio, aborto, sub Colo & consimilia.

De verbis Reciprocis,
& vocatuis.

Verba Reciproca dicuntur, quæ post se casum similem præcedenti exposcunt, vt scribor fortis, vocaris beatus, quæ deducuntur à verbo antiquo Reciproco, quod pro repeto sumitur. Nam Reciproca verba casum repetũt similem præcedenti. deinde reciproca

In quartum Antonii.

bifariam dicuntur. quædam enim sunt vocis actiuæ, vt ambulo lætus, euado doctus, de quibus in considerationibus agemus: quædam vero Reciproca appellantur passiuæ, de quibus nunc est sermo, quæ semper descendunt à verbis actiuis, duplicem accusatiuum pro eadem re acceptum regentibus, vt iudico te fortem, dicimus in passiuæ tu indicaris fortis. neque dices ame, vel mihi, Quia cū his verbis persona agens elegantię causa, non explicatur. præterea Reciproca vocis passiuæ ex Antonii sententia quinque sunt, nempe, scribor, iudicor, prædicor, agnoscor, & habeor, quibus etiam hæc addenda sunt, existimor, videor, (etsi hoc actionē denotat.) vt videris sapiens, reputor, censeor, & alia id genus. vt reputaris magnanimus. quorū gerundia, atque supina nūquam post se reciprocè cōstruuntur, cum rectus non præcedat, aut quia autorum vsus id vetat. Verūm ne sermo latin⁹ aliquo modo mancus esse videatur, illorū Hispana per subiunctiuum cōponi debent, vt Cōplutum veni vt sapiens dicar, gaudes cum habes fortis. Sed iam quid Reciprocatio sit explicemus. est ergo Reciprocatio eiusdem rei in eandem rem reductio. vel est, vt apertius dicamus eius quod exierat in seipsum receptio, quæ à Reciprocando deriuatur. Nam repetit quod à se exiuerat, hæc duplex est, rei, & casus, Reci-
pro

procatio rei fit, vbi persona agens, & patiens idem significant, vt Narcissus dilexit se. Reciprocatio vero casus illa dicitur, vbi casus subsequitur præcedenti similis. Ad hæc, illa verba dicuntur Vocatiua Reciproca, quæ gaudent casu etiam simili antecedenti, & quibus nobis nomina imponuntur, vt vocor Antonius, appellaris Blasius, cum quibus etiam persona agens supprimitur, quæ quinque sunt. Dicor, nominor, nuncipor, appellor, cum aliis quæ in vsu reperiri possunt. quorum gerundia, & supina constructione Reciproca priuantur (ex autorum vsu) vt supra ratio exhibita est. Verùm de hac constructione, atque infinitiui horum verborum suis locis copiosè dicetur. dubitatur autẽ utrũ uterq; nominatiuus horũ verborũ debeat esse semper eiusdem numeri. Respõdebis, nõ semper vt hæc vrbs dicitur Athenę.

¶ De verbis neutris.

Verbum Neutrum est illud, quod in, o, desinit, vt viuo, seruiο, qua voce, à passiuis, deponentibus, & Communibus, distat, & non habet Passiuum, in, or, vt ab actiuo differat, Quamuis quædam reperiantur in temporib⁹ passiuis: vt Iam tertiaviuitur ætas. Martia,

In quartum Antonii

Tota mihi dormitur hyems. Verum finitio non traditur de verbis deffectiuis, vt sum, es, fui. cum compositis, & memini, isti. Verbum Neutrum dicitur, a, ne, quæ particula pro non capitur, & vter, a, trum. quia totum genus Neutrum loco, & re ipsa, neque actiuum, neque passium dicitur. Quod triplex est, Actiuum ratione significationis, vt inferuio: & Passium passionis innatae, vel illatae, vt, Ardeo, Vapulo, aut Neutrū passium, causa præteriti passiui, Vt Soleo, solitus, sum gaudeo, gaudisus sum. de quibus suo ordine agemus. Neutrum Actiuum in modis finitis, nominatiuum pro persona agenti regit, Vt meus pater Deo seruit, At vero Neutrum vtriusque passionis, nominatiuum pro persona patienti exigit, Vt caleo amore. madesis ab aqua. Deinde totum hoc genus in quinque species spargitur.

¶ De prima specie.

Verba huius speciei extransitione obliqua, genitiuum, vel ablattuum post se postulant, Vt indigeo auxili, vel auxilio, Sed tamen ablatiuus magis communis est, ferè omnibus his verbis, quàm genitiuus, Vt tibi exemplis cōstabit. Verba autem huius ordinis hæc sunt.

nimi

nimirum Inopiæ. cum verbis copiæ vt Careo, egeo, indigeo, vaco, abundo, redundo, affluo, diffluo, & similia, Vt libris careo, Vaco culpa, ille affluit diuitiis. Sed Verbum Careo refertur ad defyderium. Nam vt inquit Cicero, inest vello in carendo. Quamuis hoc non est semper verum. Quintili. carendum est non solum crimine, sed etiã criminis suspicione, Cicero, quartana careo. Marc. Cat. qui mores carpit laque carere debet. Vnde quatuor participia descendunt. carens videlicet, cariturus, cassus, & carendus. Terentius: carens patria ob meas iniurias iuvena, Cariturus Turture magno, Verg. nũc casum lumine lugẽt. Ouid. in Epi. Virq; mihi dempto sine carendus ab est. Cæterum, quoties mutat significationem, reperitur Actiuum. Plau. Ancillas sedere iubeas Lanam carere. Itẽ sto, & consto, quæ magis ex constructione cõmuni, precii genitiuum, vel ablatiuum regunt, quàm ex sua peculiari syntaxi, Vt tanti stetit tunica, quanti palium, libri magno constant. Sed in diuersa significatione optimè ablatiuo gaudent. nimirum quoties, sto, capitur pro consisto, & consto, pro compono, Vt sta, tuis promissis. Homo anima & corpore Constat. Præterea, sto, pplaceo, & in sua cõmuni significatione absolutũ fit, Vt, stat sententia: Teren. quid stabas, cur non rectã introibas? & Constat, in ter-

In quartum Antonii

in tertiis personis est impersonale, vt cōstat mihi te esse eruditum. Præterea Satago, quod, à satis, & ego, componitur, Vt hic Satagit rerū suarum. Sed potius genitiuus dependet ab aduerbio, quàm ab ipso verbo, quod fit absolutum, vt Martha satagebat circa frequens ministeriū Christi. Denique abstineo, rarò est Neutrum, vt abstineo ab iniuriis. Quoniam frequenter est Actiuum sextæ speciei, vt supra visum est. Sum, es, fui, deinde huic speciei additur, suæ constructionis causa, vt virtus est hominis. atq; memini, vt faciam, vt huius loci, meique semper memineras. Interdumque Accusatiuum regit, vbi Actiuum est, Vergi. numeros memini: si verba tenerem. fit etiã absolutum, vt Fabius, meminit de hac re: Sed in diuersa significatione, vt apertè videtur.

¶ De secunda specie.

Secundæ speciei verba, à tergo ex sua natura datiuo gaudēt, vt inseruio amicis. cuiusmodi sunt, quæ explicantur in litera. quorum primum est cedo, is, cum significat locum dare, vel se victum fateri, vt Cicero, temporis cedere & necessitati parere, sapientis est habitum, Vergi. in. 5. ænci. Ce de deo, dixitque & prælia voce diremit. pro recedo vero ablatiuum exposcit

poscit, vt, cedo arena. cedam⁹ patira. ille cessit campo. Interdum fit actiuum tertiæ speciei, vt cedo tibi locum, cedis mihi ius, vel possessionem. Item, verba fauoris, cum suis contrariis, vt faue mihi, Repugno tibi. quorum verbum studeo in diuersa significatione, etiam datiuũ regit: Nimirum cum significat alicui rei operã dare, vt studeo Grammaticæ, vel Philophiæ. Regit quoque accusatiuũ, ex vi Idiomatis sermonis Latini, cum capitur pro affecto, as, Vt Cicerlib. 6. Epistolarum, Nemo est tam afflictus, qui si nihil aliud studeat, nisi id quod agit, non possit nauare aliquid, & efficere. Item verba Prouidendi, Vt consulo prospicio caueo, vt consulo tibi. quæ passim Actiua reperiuntur, Vt consule senes, periculum caueo. Sed tamen in diuersa significatione. Deinde Placendi & displicendi, cum verbis Seruendi, vt, aliena mihi placent, displiceo tibi. seruis herò, ille amicis seruit. Verùm seruius suam significationẽ aliquãdo à datiuo mutuat, vt hic Cœne seruit, id est, se tẽpori accõmodat. Tu seruis studiis. verba Parcẽdi nocẽdi, & indulgẽdi, vt parce mihi domine, noceshostib⁹, mater indulget filiis parco autẽ, atq; indulgeo significatũ eleganter à datiuo mutuo capiũt, Vt, parce lacrymis, & Iræ, indulgeo gulæ, ille semper genio indulget. Tũ incũbo cum verbis timoris, vt incumbo literis, vel

In quartum Antoni

in literas. timeo tibi, hoc est, periculo vitæ tuæ
Aliquando tamē verba timoris sunt actiua pr
mæ speciei, & absoluta reperiuntur, Teren. si i
lum relinquo, ei⁹ vitę timeo, sin opitulor, hui
minas, Idē, hei metui à chryside addūtur. quoq
huic speciei quædā verba cū aduerbis compo
ta: vt bene dico, maledico, vt maledicis mihi
quorum aduerbia. si pronomibus apponar
tur, Verba actiua tertiæ speciei fiunt: quem ad
modum benè volo, malè cupio, benefacio, at
que alia: vt benè volo tibi, hoc est bonum vo
lo tibi: malefacis mihi, idest malum. Compo
sita etiam, à, sum, es, fui, præter possum, quo
accusatiuum regit, aut absolutè ponitur, vt ac
sum tibi, psum exercitui, Vergi. in Bucō. dicit
Pierides, nō omnia possumus omnes. dehin
quædam alia cōperies cum præpositionibus co
posita, vt succumbo oneri, præsto tibi, vel te, t
gulus figulo in videt, præbibo tibi. Ille suis ma
ioribus præluxit. Quædam verò sunt, quę etiā
præpositionibus composita accusatiuo iungū
tur, vt præeo, is, præcurro, præuenio, vt te præ
curro, me præis.

¶ De tertia specie.

Verba huius classis, absoluta sunt suapte na
tura, vt Tupalles. Veruntamen aliquando
post se, cū effectiuo cōstruuntur, vt caleo a-

mor

more quæ Neutra passiva dicuntur: Quoniam passionem innatam significant: hoc est, intus nata, ut ferueo ira. Nam duplex est passio innata, hoc est intus nata, quæ per hæc verba significatur. & illata: id est, exterius nata, quam verba quartæ classis referunt, ut vapulo à magistro: calefio ab igne: de qua in loco proximo dicetur. Sed animaduertamus oportet, hæc verba interdum, significationem, & constructionem verborum quartæ speciei post se gerere, ut Ouidi. in. i. Metamorph. postquam vetus humor ab igne percaluit solis. Idem, Tumida ferbebat ab ira. in super verba, quæ vulgò, inchoatiua dicuntur: huic ordini sunt addenda, & ratione significationis, & constructionis, Hora. in Epist. Inuidus alterius macrescit rebus opinis. quæ incrementum passionis innatæ semper significant, & nullo modo inchoationem (ut Grammatici antiqui dicunt). quæ formantur à secunda persona primitiuorū presentis indicatiui modi: addita, co, ut à caleo, es, fit calefco, à ma deo, es, fit medefco, quæ omnia de effectiua sunt: quia præteritis & supinis carent: aut præterita capiunt à verbis vnde formantur, quæ quidē resoluuntur per verbū fio, is, & nomē adiectiuū, ut calefco amore: id est calid⁹ fio amore feruescis Ira, hoc est feruid⁹ fis Ira, et primitiua exponuntur p̄ verbū Sū, es, fui, & nomē adiectiuum

In quartum Antonii.

uum. qua de re valde distinguntur, vt, ferueo iracundia, idest feruidus sum iracundia, Cales amore, hoc est calidus es amore. ailquando autem passionem illatam significare possunt, & constructionem verborum quartæ speciei habere, Vt, Ouidi⁹ pluuioque madescit ab Austro, que madmodum & primitiua (vt supra demonstraui m⁹) postremò annotare debes: verba mano, as, & fluo variè post se cõstrui, vt fõs manat aqua, & aqua manat ex fonte, aut de fõte, locus fluit lacte, & lac fluit ab hoc loco: tamen si Mano, admodum rarò accusatiuum post se nonnunquam regat, Iuena, & longam manentia labra saliuã. Reliqua lectio autorum assidua docebit.

¶ De quarta specie.

Verba huius speciei verborũ passiuorum cõstructionem habent: præter datiuum ex vi personæ agentis vt Ierui veneunt à mãgone. quæ passionem illatam significant, hoc est egredientẽ à causa exteriori, quæ tria ppriè sũt. nẽpe vapulo, veneo, & fio, calefio, cũ cõpositis à calefio tepesio & reliqs. Nã exulo nũq̃ cõstruitur cũ ablatiuo rei animatę media ppositiõne, p persona agentis, sed illius loco vtimur his verbis, relegor, & mittor cum nomine ex illiũ, &

& cum præpositione, in, vt, relegor à prætore, vel mittor in exilium à prætore. bene tamen ablatiuum rei inanimatę recipit, vt exulo ab vrbe. & casus locales, genitiuum videlicet, vt exulas Toleti. datiuum, cum ablatiuo, vt exulaui Hispali, & Carthagine. quod si quis rationem exigat, cur verbum hoc ab specie excludatur, nec non verbum liceo. respondendum est, quia nūquam apud doctissimos viros cum ablatiuo rei animatę constructa reperiuntur: & Antoniū causa doctrine puerorū exempla composuisse. at liceo genitiuum æstimationis aliquando admittit, vt hic liber pluris licet quàm ego opinabar. Verbum Fio accusatiuo cum, per, pro persona agenti, aliquādo gaudet, vt per quem omnia facta sunt, Quod æstimationis verbum appellatur, vt, plurimi fit nobilitas. & interdū absolutè ponitur Terentius. ita, vt, fit, additur autem à quibusdam huic speciei, Verbum nubo, is, sed falso: quoniam est neutrum secundę classis, Teren. multi ad me adiere filiam meam nubere tuo nato.

¶ De quinta specie

Quinta species neutrorum cum nullo casu potest se cōstruitur, nisi media aliqua præpositio

In quartum Antonii

positione ex sua priuata sintaxi (vt Antonius docet) vt, viuis in verbe. stas ante hostium: que dicuntur absoluta natura. quia nullum casum post se, pro persona patienti postulant. Cætera verò sunt absoluta casu, vbi sua constructione posteriori priuantur, vt, si dixeris ille amat, tu semper cedis. Verba autem huius ordinis varia sunt, quorum primum est. viuo, quod variis modis cõstruitur. primò cū accusatiuo exui rei verbi, vt, viuo vitam, qui aliquando in rectum per passiuã mutatur, vt vita viuatur à me. tum figuratè accusatiuo gaudet: Iuena, qui Curios simulant, & Bachanalia viuunt. Solet quoque construi cū accusatiuo media præpositione, in, vt, viuis in diem, à quo impersonale passiuæ vocis deriuatur, vt, Oui. viuatur ex repto. Idem itū est in viscera terræ. alterū est eo, is, quod accusatiuū rei verbi exigit, vt, Eo iter, & exui idiomatis sermonis Latini, vt, eo in ficeas, id est nego, interdū quoq; puenio sumit: sed apud Põntas tātū, Vergi. 2. ænei. nūc primū nauibus itis. cuius cõposita partim sunt actiua, vt ambis senes, in eo tecū amicitia: partim absoluta, vt adeo Antoniū, Teren. atque is obiit mortem, Præterea venio accusatiuum cum præpositione, in, non in eleganter exposcere solet, vt, hoc venit in vsum, Vergi. 4. ænei. nec venit in mentē quorū cõfederis aruis. Verba etiā Pugnādi ad hanc speciem

speciē cū aliis multis pertinēt, vt, contendo tecum: Certas mecū, quæ more Græcorū fiūt secundæ speciēi, Vergi. in Bucō. montibus in nostris, solus ibi certet Amyntas. Idem placido ne etiā pugnabis amori? Annotare autē oportet esse non pauca verba, natura absoluta, quæ accusatiuo iunguntur media præpositione, cum eis composita, vt, percurro campos, ad is patrem, Vergi. quas vento accesserit oras, & omnia huius formæ verba omnes casus communes vltra priuatam cōstructionem recipere possunt, vt, viuis tibi, Sodalis in ecclesia stetit tres horas, vel horis. Idemque est dicendum de aliis.

¶ Sed animaduertendum est, quod hoc Verbum, Sum, es, fui.

¶ Quoniam, Verbum hoc variam apud autores sortitur cōstructionē: ob hanc causam in certā speciē cadere nō potuit. quo fit vt, nō in merito de illi⁹ sintaxi in hoc loco disputetur. Verbū ergo, Sū, es, fui, aut est personale, aut impersonale, vbi personale est, substantiuū proprium appellatur, quia substantiam significat, quæ soli Deo conuenit, vt, ego sum: vel quia aliis Verbis in coniugatione, & Resolutio-

In quartum Antonii

ne, substāt (vt, non paucis grammaticis placet)
Vt à doceor, doctus sum, vel fui; seruiō deo, id
est, sum seruiēs deo. est quoq; de defectiuū, quia
præterito fui, caret, quod à suo verbo antiquo
mutuatur, & etiā futuro infinitiui modi, quod
mutuò à forem capit. dicitur quoque irregula-
re, & reciprocum; irregulare quidem cum cer-
tam coniugationem non habeat, reciprocum
vero ratione syntaxeos, vt ego sum Antonius,
his igitur præhabitis, sum, es, fui, duobus no-
minatiuis eiusdem numeri, & personæ, gau-
det. quorum alter à fronte regitur, alter à tergo,
vt, tu es studiosus, ille est iam magister. Sed ali-
quando vterque nominatiuus est diuersi nu-
meri, & personæ, vt ego nō sum tu, Cæsar erat
omnia. interdum etiam vterque nominatiuus
verbum præcedit, Teren. amantium ira, rein-
tegratio amoris est, solet deinde construi cum
genitiuo, aut ex vi possessionis, vt liber est pa-
tris, aut ex vi æstimationis, vt, at quanti est sape-
re, vel ex vi laudis, aut vituperii, vt tu es boni in-
genii, hic vir est magni Nasi, aut aliquando cū
genitiuo qui aduerbialiter ponitur, vt mater est
domi. cū datiuo quoties pro habeo accipitur,
Vt est mihi filius, Sunt nobis mitia poma. item
cum duobus, & venustè satis, Cice. 2. Epist. op-
to vt iste Tribunatus sit tibi, sempiternæ laudi,
Teren. aut si tibi, hæ nuptiæ sunt cordi. Verum
datiuus

datius rei inanimata est exponendus per accusatiuū cū, ad, vel, in, vt patria est mihi maximo gaudio, hoc est, ad maximū gaudium, vel in maximum. cum accusatiuo, nullo modo cōstrui potest: nam hæc barbara esset oratio, Ego sum præceptorem, sed præceptor. media autē p̄positione cum accusatiuo cōstrui valet, vel quoties nomen verbale more Poetarum pro ipso verbo vsurpatur, vt sū apud re, Plau. quid tibi tactio est hanc rem? id est cur tangis. aut denique cum sumitur pro comedo (ex aliquorū sententia) vt Vergi. 4. anei. est flāma medulæ. sed proprius ab edo, Es, descendere videtur, quā Sum, es, fui, Vt Seruius docet, neque cum vocatiuo cōstrui potest. Quam obrem non dicem? ego sum bone, sed bon?, nisi cū nomine Maete, quod tantū in vocatiuo vtriusq; numeri reperit, vt puer sis maete. adolescētes estote maeti, aut erūt vocatiui saltē ratione vocis. cū ablatiuo, siue septimo casu, vt tu es vir summa doctrina, & acuto ingenio, aut tu es vir summæ doctrinæ, & acuti ingenii, propter, horū casuū similitudinem, interdum tamen hic ablatiuus p̄positionē recipit, vt omnes sumus sub Cœlo, hoc non est ab re. Denique verbum hoc fit absolutū, Vt deus est vbique, Vergi. in. 1. enei. Hic illius arma, hic currus fuit, cuius constructiones intelligimus esse veras in modis finitis, quàm

In quartum Antonii

quonia infinitiu⁹ esse, variis modis cōstruitur, de quibus suo loco erit disputatio. aliquādo vero impersonale esset primæ speciei, vt, regis est rē publicā tutari, aut absolutū vbi plicet, vel cōuenit, in tertia psona singulari sumitur, Teren. in. 3. Comæ. cui minus credere est, id est licet, Valerius maximus, non est inter patrem, & filium, fieri comparisonem vllam, hoc est non conuenit.

Cum hoc nomine opus omnibus fere casibus iungi potest.

Hoc nomen opus pro inopia captū, cū est substantiuum, iungitur genitiuo, accusatiuo rarissimè, & ablatiuo frequenter, cū verbo Sum, es, fui, Vt artis erat opus, hanc rem erit opus: quam formulam loquendi non imitabimur, Teren. quid opus est verbis. Cum vero est adiectiuū pro necessarius, a, vñ, sumitur, & in duobus casibus reperitur, scilicet nominatiuo, & accusatiuo, Cice. in. 2. Episto. Dux, & autor, nobis opus est, video hunc hominē fuisse ad id opus. Præterea solet cōstri, cū ablatiuo media aliqua ppositione, Tulli⁹ op⁹ est huic delinamulo. Iūgitur quoq; Sū, es, fui, nomini vsum p indigētia capto, vt vsus fuit libris, vel pecuniis, & nomini, Presto, vt, presto sum, hoc est adsum

adsum, cui⁹ cōposita tredecim sunt: nimirū, adsum, absum, desum, insum, intersum, exū (quāuis raro) præsūm, profūm, & persūm aliquando possum, obsūm, subsum, & supersum quorū tria participium præsens habent, obsum videlicet absens. psum præsens, & possum, potens. Quāquā, potens aliquādo est nomē, Vergi. in. i. enei. nimbōrūq; facis tēpestatūq; potentē. de quorū cōstructione iam in secūda neutrorū classe disputauimus, Vbi videre licebit.

¶ Sunt præterea quēdā alia verba.

IN hac consideratione docemur, esse nōnulla verba, quę quasi substantiua, hoc est, minus propriè substantiua à Grammaticis appellātur: quoniam construūtur cū casu simili precedēti: quę admodum substantiuū proprium Sum, es, fui, vt, Existit inutilis, ext atin corrupt⁹, Manet immortalis, Viuit foelix, & similia, vt, fio doctus, vtinam forem iam sapiens. Sed ex isto, & exto, quāuis eandem pręteriti formā habeāt: tamen significationis gratia differūt. Nā ex isto pro verbo, Prodeō, capit, vt, texistit collis. At uero exto p̄ Superesto vsurpatur, vt, Multa Romanorū opera non extant. aut illud existit, quod cū motu iminēt, vt, Existit Oriōm, Extatq;, quod est absq; motu, vt, Ecclesię Diuę Marię extat.

In quartum Antonii.

¶ Sunt & alia, quæ cum sint
intransitiua.

QUædam sunt verba intransitiua, hoc est, ab
soluta natura, quæ recipiuntur, id est, ge-
runt post se casum similem præcedenti,
vt, incedo tristis, Ambulo lætus, Euado doctus,
& similia, vt, studes pronus, Dormis resupin⁹,
Taceo ægrotus, Sto intentus, Occurris hilaris,
Sedes tristis, quæ ab aliquibus resoluuntur per
Sum, es, fui, & gerundium ablatiui, sed frequen-
tius per participium præsentis, vt, Sedeo tristis,
id est, Sedendo sum tristis, vel sum sedēs tristis.
Gerundia, tamen, & supina horum verborum
nō gaudēt à tergo casu simili, præcedēti quia nō
p̄cedit rect⁹. Quā obrē Hispana per subiūctiuū
componenda sunt, vt, Eo Complutum, vt eua-
deam doctus. At uerò participia optimē casum
verborum regunt, Vnde descendunt, vt, sum in-
cedens tristis, &, Ille est ambulans lætus. Cæte-
rūm quæritur hoc in loco, quæ nam verborum
genera recipiuntur. Respondetur: Passiua,
quæ in voce actiua duos accusatiuos exigunt
pro eodem acceptos, vt, habeor fortis, tu vo-
caris Antonius. Deinde neutra (vt, iam demo-
stratum est) Ac deniq; plura alia adiectiua, vt,
audiui hoc puer. & Deponētia, vt, Nudus egres-
sus

sus sum ex utero matris mee, Et si affirmare possumus hæc verba minus propriè fieri reciproca, cum potius nominatiuus posterior à parte anteriori, quàm posteriori regi videatur. Sed utraque opinio defendi potest.

¶ Præterea verba illa, quæ dicuntur neutra transitiva.

IN hac consideratione in Grammaticos veteres Nebriffensis inuehitur: propterea quòd asseuerabant hæc verba, Comedo, Aro, Semino, exedo, poto, & similia esse Neutra transitiva: hoc est, accusatiuum ex vi transitionis post se regentia: & tantum in voce passiva tertias personas habere, cum, naturæ repugnet dicere in primis, & secundis personis vocis passivæ, Ego comedor, Tu araris. Quorum opinio falsa est: siquidem in re Grammatica non semper veritas est attendenda. Nam quavis naturæ aduersari videatur, huiusmodi verba primas, & secundas personas in passiva habere: Id circo Latinus sermo non truncatus. Nam si licet dicere, Comederunt Iacob, & Zelus domus tuæ comedit me: cur nõ dicet Iacob, Ego sum, comesus: præsertim cum hæc præceptio autoritatibus confirmetur. primò Iuuenalis testimonio: Et cito rapturus de nobilitate comesa, quod super est: Itè etiã autoritate Terentii, Huc vobis comedendum

In quartum Antonii

dū ppino. Vnde planū est, hęc verba esse Actiua, & minime Neutra: aut affirmare poterimus per p̄popeiā, aut negatione aliqua adhibita ea verba esse actiua, vt, Ouidi. Totoq; exerceor anno: Ego nō comedor. aut deniq; ratione similitudinis, vt, tu nō comederis sicut panis.

¶ Præterea verba, quæ dicuntur ad solam naturam pertinere.

IN præfenti consideratione etiam Grammatici antiqui ab Autore reprehenduntur. quoniam præcipiunt, verba naturæ tantum intertiis personis numeri singularis reperiri: cum illorū supposita, sit Deus, & natura, vt, Terenti. in. 3, Comæ. & iam aduersperascit, & non nouerūt viā. Idē, Lus cescit, sed cesso hostium vicini pultare. verūm, quāuis eorū opinio, aliquo modo vera esse videatur: nō tamē est omnino tenēda, cum, cōstet, ea verba omnes numeros, & personas habere, atq; diuersa supposita, vt, Rorate Cœli de super, & nubes pluāt iustū: Itē in. Capite. 7. Genescos, Ego pluā super terrā quadraginta diebus. Aut dicere possum⁹ figuratē, vel causa similitudinis, siue negationis, omnib⁹ numeris, & personis cōstare, vt, O nubes Rorate: Ego non sereno sicut, Deus. Ne sermo Latinus aliquo modo mancus appareat. Deinde, verba naturæ hęc sunt: Ningit, Noctescit, Diescit

cit, Aduesperascit, Rorat, Intonat, Pluit, cum aliis, quæ quidem verba resoluuntur, per Fio, fis, aut per Sum, es, fui, vt, Diescit, hoc est, dies fit, aut est. Noctrescit, Nox fit, aut est.

¶ Præterea nullū esse verbū Actiuū.

Non modo omne verbū Actiuum casu fit absolutum, si post se cū nullo casu cōstruitur, vt, ille docet diligēter, ille amat, & potat. Verum etiam quodlibet aliud verbū, cuiuscunque generis sit, vt, Petrus semper seruit, Loqueris stultè. Sed aduertere debes, ab Actiuo absoluto verbū impersonale passiuæ vocis dīmanare, Virgilius, vsq; adeo turuatur agris, Terentius, Curabitur.

¶ Præterea verba Neutra cōstrui posse cum accusatiuo

In hoc loco docet Antoni⁹ esse nōnulla verba neutra, q̄ cū accusatiuo ex vi rei verbi cōstruuntur, Vt, Viuo vitā, Diu⁹ Paul. Bonū certamē certavi, sed tamen hic accusatiuus ex Athica proprietate, aut figuratè his verbis additur. Interdū tamē ex Poetarū vsu accusatiuus ex vi rei verbi in nominatiuū vertitur, Ouidi. Nūctertā viuitur ætas. in super nobis aduertendū est, reperiri alia verba neutra sub eadē sintaxi, vt, ludo lusū. Curro cursum, Terē. quē solidè scio

In quartum Antonii

gauisurum nostra gaudia. Caue tamen dicas egeo egestatem, Indigo indigentiam, Studeo studium: quia nūquam apud autores huiusmodi exempla reperiuntur.

¶ Præterea nullum esse verbum, quod non cum accusatiuo, vel ablatiuo.

Admonemur hic, nullum esse verbum cuiuscunque generis sit, quod non indiscriminatim accusatiuum, aut ablatiuum significantem tempus exigat, vt, Docui te literas quattuor annos, vel annis, studii Salmanticæ quattuor menses, vel mensibus: Terenti. Annos sexaginta natus es. Verum hi duo casus aliquando inter se differunt. Nam per accusatiuum totum tempus significam⁹, vt, Octo annos Toleti vixi. at vero per ablatiuum temporis partem, vt, Hoc anno in patriam ibo, hoc est, aliquo tempore huius anni. quibus casibus præpositionibus addi solent, Vergi. Vrbs antiqua Fuit multos dominata per annos, Horatius in Epist. vt iugulent homines, surgunt de nocte latrones. Deinde, quoties interrogatio fit p, Quâdiu, vel quâdudum accusatiuo vttemur, cum præpositione, vel absque ea, & interdum ablatiuo, vt, Quandiu fuisti Romæ,

Roma Respondebis, Duos annos, vel annis, aut per duos annos. At uero quoties per quando, vel quanto tempore, interrogatio proponitur: frequenter per ablatiuū respondemus, vt, quando pater veniet? Respondetur, Hora. 3. vel. 4. quanto tempore per leges Ciceronis opera Respondendū est, hoc anno, vel intra hūc annū. In fine huius considerationis est animaduersione dignū has orationes nō esse Latinas. Infra decem dies isthuc veniam, infra octauam Epiphanię: cū potius sit dicendū, intra decē dies, & infra octauā, & A d u e r b i u m Abhinc accusatiuo & ablatiuo indifferenter iungi, vt, abhinc octo annos, vel annis istud fiet.

¶ Præterea complura esse verba Neutra, quæ figuratè.

Non pauca Reperies verba Neutra, quæ figuratè, hoc est, media figura metaphora, accusatiuo gaudent. Saltem apud poetas, vt, Coridon ardebat Alexin, Vergilius, nec vox hominem sonat, hoc est, sonando refert hominem, Regius Vates, & exultauit lingua mea iustitiam tuam, id est, exultando extulit. Quæ verba Neutra sunt, ratione vocis, nam gratia significatio

In quartum Antoni

gnificationis, & cōstructionis, sunt actiua, cūm pro illis fumantur.

¶ Illa quoque ex Idiomate sermonis Latini.

SVnt & alia, quæ ex proprietate linguæ Latinae, accusatiuum regunt in Metro, quàm in solato sermone, Vt, hoc Vinum sapit Picē, Domus olet vnguentum, dicenda taciendaq; calles, vicem tuam doleo, Virgilius. i. Ænei. Nec latuere doli fratrem Iunonis, & Ira, Teren. hoc fugit me. aliis quoque modis verba Neutra accusatiuum exposcere solent, aut exui sine doches, Vt frigeo Pedes, Caleo Manus, aut exui spatii, quæ etiam ablatiuo iunguntur, Vt, Domus mea abest à tua viginti digitos, vel digitis, Vergi. in Bucō. Trispateat Cœli spatium non amplius vlnas. vel media aliqua præpositione, Vt, Ille, percurrit campos, adis Antoniū.

¶ Omnia enim verba neutra.

NVllum est verbum Neutrum, quod quidem datiuum post se non postulet exui acquisitionis, etiam si constructionē suam
com

completã habeat, Vt, viuo in vrbe mihi, Virgi.
 5. enei. quò tantum mihi dexter abis? & in sacris
 literis, Regem cui omnia viuunt, venite ado-
 remus, Quæ præceptio de omnibus etiam ver-
 bis tradenda est: nam datiuus est casus commu-
 nis, vt mihi lego, tibi loqueris.

¶ De verbis deponentibus.

Verbum deponens exit in, or, vt, misereor, in quo ab Actiuis & Neutris, discrepat, & nõ habet Actiuũ in, o, propriũ in quo dif- fert à passiuis. verum ex Poetarũ usu aliquan- do actiuũ in, o, habet, Vergi. Formicę farris a- ceruum, Cũ populat. Retinetque tantũ Acti- ui verbi significationẽ, vt, obliuiscor tui, qua de re a communibus distat. Interdum tamẽ sig- nificationem passiuam retinet, Vt, Tu natus es à nobili genere, Delector tecum, Vergi. Nunc oblita mihi tot carmina, & in sacra scriptura, Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabũtur. quod non est nobis imitandũ. Deinde Depo- nens dicitur à deponendo, quia alteram signifi- cationẽ deposuit, Sed p̄cipuè passiuam. Nam olim omne Verbũ Deponens fuit Commune. eius sex sunt species, de quibus singillatim, dis- seremus.

De

In quartum Antonii.

¶ De prima specie.

HÆc prima deponentium species à tergo genitium regit ex obliqua transitione, vt miserere mei deus: cuiusmodi sunt: misereor, recordor, reminiscor, & obliuiscor. Misereor vero, duobus modis cõstruitur, aut cū genitiuo, vt, miserere nostri domine, aut cum datiuo, quamuis non frequenter, Vt, miserere mihi Rex: sub qua constructione, est secundæ classis. Recordor, & Reminiscor frequenter cum accusatiuo construuntur, Cice. 2. Epist. Vt si quando meū consilium tibi displicere ceperit, possis meū recordari, & in sacra scriptura, Ne recorderis peccata mea domine. Item beneficia antiqua reminisceris. Obliuiscor eandem constructionem gerit, Virgi. 2. ænei. quisquis es amissos, hinc, iam obliuiscere Graios, quod, participiū futuri indus significans passionem sortitur, Hora. in Epist. Oblitusq; meorū, obliuiscendus & illis. Potior, & dominor nõ unquam sunt huius formę, vt, potitus sum rerum, & Deus omnium dominatur. Nā frequenter ad alias species pertinent, Virgi. & optata potiuntur Troes arena, Sapiens dominabitur astris. Salust. Fortuna in omni re dominatur Ouidi. Et quo dominari in cetera possit.

De

¶ De secunda specie.

Secundę classis verba gaudent post se datiuo ex transitione debili, vel obliqua, vt, opitutor tibi. cuiusmodi sunt, quę ab autore in litera explicantur. Verũ tamen, verbũ Adulor metaphoricę vsurpatur, sumitur enim metaphora à Canibus adulantibus cauda hęris suis, vt adularis mihi & palpor, aris, habet hęc verbalia, Palpo, onis, & palpum. i. vnde satis elegãter in hũc modũ loquimur obtrudis mihi palpũ, hoc est, palparis mihi, Sed palpor nonunquam in hac significatione, & in diuersa reperitur Actiuum, vt, Iuuenalis, Quem munere palpat amicus, & in Euangelio palpate, & videte, verba gratulandi, nonunquam pręter datiuum, recipiunt accusatiuum, vt, Terenti. in Eunucho, Omnes mi aduentum gratulabantur. Verũ ille accusatiuus, aut dependet à verbo media prępositione, propter, aut ex proprietate linguę latinę, Cæterũ, in vsu multum interest inter gratulor, & grator. Nam illud est Oratoriũ, hoc vero Poęticum, vt, Vergili, in quarto. ænei. Inueni germana viam (gratere sorori), Verba assentiendi, & minandi, regunt etiam accusatiuum, cum datiuo, vt, Assentior tibi sententiam, minaris mihi mortẽ, hic paries ruinam minatur.

E

Sunt

In quartum Antonii

Sunt & alia verba huic speciei addenda ratione constructionis, vt, famulor tibi, Maria ancillatur hæræ, moderor rei publicæ, & rem publicā, Sapiens dominabitur astris, cū aliis, quæ in vsu esse possunt.

¶ De tertia classe.

Tertiae classis verba asciscunt sibi accusatiuū personæ patiētis, in quem migrat actio verbi, vt, Hortor salutaria, quæ participium futuri indus in significatione passiuā habere possunt, vt, à loquor, loquendus, Terenti. Dauus est mihi adhortandus. Varia sunt huius speciei verba, in primis consolandi, vt, Consolare orbū. Sed tamē differētia est inter, solor, & cōsolor, quippe Solamur paupertate oppressum, & consolamur merore affectum, Vnde dimanāt hæc nomina solatium, Solamen, consolatio, & non unquē cōsolamen, vnde, vulgo dicitur, solatiū est miseris, solios habere pœnarū. Sed nō te lateat consolor sequi læpe numero naturā antiquam, Vt, Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. fateor cum compositis, confiteor, diffiteor, profiteor, Vt fateor peccatum meum profiteor Grammaticam Compluti. At uero quoties, Confiteor cum datiuo rei animatæ tantum

tantum cōstruitur, capitur pro laudo, as, quod
 passim in sacra pagina reperies, Vt, confiteor ti
 bi pater Cœli & terræ, & alibi confitemini do-
 mino quoniam bonus. Deinde verba precan-
 di, Vt, sæpe precor mortem quæ aliquando du-
 plicem accusatiuum postulant. Vt, precor
 deos hanc veniam, & etiam præter accusati-
 uum, datiuum recipiunt, Vt precor vobis fœ-
 licem hunc diem. Deprecor autem apud au-
 tores solet accipi pro abominor, Vt, deprecor
 à me culpam. Prosequor ultra accusatiuum
 cum effectiuo cōstruitur, à quo suam signifi-
 cationem mutuatur, Vt prosequor te amore,
 prosequeris me odio, vel verberibus. Sed alia
 sunt, quæ gerunt eandem constructionem,
 sed sub diuersa significatione, Vt, dedignaris
 me auititia, dignor hoc honore. Mereor me-
 reris: vbi cōstruitur cum his aduerbiis, Bene,
 & Male, & etiam cum ablatiuo media præpo-
 sitione, de, Latinæ, & eleganter, est in vsu,
 vt, Bene mereor de te, Male mereris de Republi-
 ca. Causor, aris, barbarè in voce actiua vsur-
 patur, quocirca hanc Barbariem fuge. Postre-
 mò præter verba posita in litera, sunt & alia
 quã plurima, Vt Hortor cū cōpositis, Vt Ad
 hortarisme ad sapientiã, adipiscor nãciscor, vt
 Scribam ad te, postq̃ aliquid ocii nact⁹ ero, allo-
 quor vt alloquor filiũ, medeor, meditor, rimor

In quartum Antonii

Scrutor, Moderor, Eloquor, For, aris, cum
cōpositis, de quibus passim apud autores exē-
pla tibi, Cateruatim Occurrent.

De quarta specie.

Istius ordinis verba ablatiuum, vel septimum
casum à tergo exposcūt, quæ per pauca sunt
imprimis Lætitiæ verba, cum contrariis, vt,
lętor meis rebus, & tu calamitatib⁹ tristaris. Sed
nō parum interest inter lętor & gaudeo. Nam
Lęramur corpore, & gaudemus mente: vnde
Lætitia, & gaudium dimanant sub eadem diffe-
rentia, quæ aliquando non seruatur. Deinde
verbū Lętor, cū ablatiuo mediaprepositiōe, in
cōstrui solet, vt, Lętatus sum in his quę dicta
sunt mihi. Verbū, delector, & actiuū primę spe-
ciei reperit, & ĩpersonale tercię formę, vt, Tue
literæ me delectarunt, delectat te audire. Vtor
cum composito Abutor, quamuis sit huius ordi-
nis, Vt, vtor amititia tua, & tu mea abuteris, est
tamē ex cōstructione antiqua tercię speciei, vt,
meā familiaritatē vteris, Terenti. In scribundis
prologis operam ab vtitur. Interdum quoque,
vtor, significationem mutat: nam pro Ample-
ctor, vel Communico capitur, vt, Blasio amicē
vtor. Præterea, & si potior, & vescor, sint huius
ordis

ordinis, vt, potiris portu, vesceris pane: nihilo minus tamen, fiunt tertiæ classis ex antiquorū constructione, vt, Ille virginem fuit potitus. Tu vesceris auidè panem. Postremò fungor cū suis compositis, in hãc speciẽ cadit, atq; fruor, frueris, vt, Magistratu fungor, frueris consuetudine mea. At uero fungor aliquando est tertiæ speciei, vt, Teren. in. 3. Comœ. Ita attentè tute illorum officia fungere, cuius compositum, de fungor duo significat primùm ab aliqua re molesta liberari, Vergi. Utãdem magnis pelagi defuncte periclis. Deinde rem aliquam negligenter, & tepidè facere, vt, Tu defungeris magistri tui iussis additur autem huic speciei Nitor, eris & composita ab illo, vt, nitor meis virtutibus, Nos cõnitimur humeris. Præter Enitor, quod accusatiuum regit, vt, Mater enixa fuit filium, & innitor, quod datiuo iungitur, vt, innitor huic rei, aut tuo consilio.

¶ De quinta specie.

Verba quæ istius speciei sunt, cum nullo casu post se construuntur ex vi transitionis, præterquàm cum ablatiuo: vel accusatiuo media præpositione, vt, Philosophor in vrbe, iocaris in me, Qua de causa dicenda sunt abso-

In quartum Antonii

luta, vt Neutra quintæ speciei. Verba autē quæ ad hanc speciem referuntur illa sunt, quæ in li-
tera ab autore explicantur, quorum primum
est, iocor quod à ludo, is, differt: nam in aliquē
verbis iocamur, & re ipsa ludimus, quæ differē-
tiola de nominibus iocus, & ludus, solet etiam
tradi, sed apud autores non unquam confundi-
tur. Labor quoque cum suis compositis quam-
uis sit huius ordinis, vt, labor in hostes Horati.
in Epist. Nunc in Aristippi furtim præcepta re-
labor. Tamē per labor accusatiuo iungitur me-
dia præpositione composita, Vergi. in. 1. aenei.
Atque leuis summas leuib⁹ perlabitur vndas.
Cachinor, aris, figuratè suam significationem
gerit, hoc est media figura Anomatopeia, Vt,
cachinaris in cōuiuuiis: vnde nomina Cachino,
onis, & Cachinus, i, deriuantur, Persius in pri-
ma Saty. Sed sum petulanti splene Cachino.

De sexta classe.

Sexta classis Deponentium verborū, ex sua
natura ablatiuum cum his præpositionibus,
a, ab, e, de, atq; ex, poscit vt, tu natus es à cla-
ro sanguine, cuiusmodi sunt, Orior, & Nascor,
cum suis compositis, Patior & Egredior, cum a-
liis quæ erunt in vsu. Verbum orior, Irregularē
est

est cū coniugationē mutat, vnde ortus & oriū-
 dus dimanāt, quorū differētia sic habet, ort⁹
 est participium præteriti, & differentiam loci
 in quo significat, vt, Ego fui ortus Toleti, atue-
 ro Oriundus est nomen verbale, & differentiā
 loci vnde aliquis ducit genus suum significat,
 vt, Oriundus ex Africa, Ille fuit Oriū-
 dus ex Italia. Nascor vero elegātix causa præpositione ca-
 ret. Salusti. Catilina nobili genere natus, Vergi.
 nate dea Vnde nomina Natalis, & Natale, &
 Natales, Nataliū deriuātur, Vergi. in Bucō. Phil-
 lida mitte mihi, meus est Natalis Iola. patior a-
 liquando accusatiuū cum ablatiuo media præ-
 positione postulat, vt, Tu à Patre iniurias fuisti
 passus: aliquādo accusatiuo tantum iungitur,
 Vergi. o passi grauiora: dabit Deus his quoq; fi-
 nē. Cuius cōpositum Perpetior eandē constru-
 ctionē seruat, vt, Tu nō potest diu perpeti Me-
 retricum contumelias. Præterea verbum, Que-
 ror, accusatiuum cum ablatiuo media præposi-
 tione regit, vt, Queror de te multa, siue hic ac-
 cusatiuus à verbo media præpositione, Ob, vel
 propter subaudita regatur, aut exidiomate ser-
 monis Latini. Solent præterea hæc verba ca-
 sus communes exigere: quemadmodum, & a-
 lia vt nobis natus, nobis datus ex intacta virgi-
 ne, Teren. in tertia Comœdia Annos sesaginta
 natus es, aut eo plus, vt conicio

In quartum Antonii.

¶ De verbis communibus.

Horum verborum disputatio aptè, & com-
mode à finitione incipitur, quæ istiusmo-
di est. Verbum commune est illud, quod
desinit in, or, vt, Criminor in quo cum passiuus
& deponentibus cõuenit, & ab actiuis, & neu-
tris distat, atque non habet Actiuũ in, o, in quo
etiam à passiuus differt, Retinetque sub voce,
or, actiui, & passiuus verbi significationem, vt,
Amplector te, tu amplecteris à me. De hinc,
Commune appellatur ab omnibus Grammati-
cis eo quod significationem suam, & constru-
ctionem verbo actiuo, & passiuo communem
habet, quod satis constat ex nominis compo-
sitione. Nam commune, à, Com præpositione,
quæ simul significat componitur, & à nomine
Munus, eris, quia illius munus cõmune est sig-
nificationi, & cõstructioni, verbi Actiui, & pas-
siui. Deinde, Vbi verbum hoc actionem signifi-
cat syntaxin verbi actiui primæ speciei ante se,
atque post se gerit, vt, Criminor, Latrones: At
vero quoties passionem, verbi passiuus constru-
ctionem sibi vendicat, vt, Amplector te, & Tu
amplectoris, à me cũ quo verbo fit dubius ser-
mo, vbi absolutè ponitur, vt, Si dicas Ille vene-
ratur, quam constructionem pro virili euitabi-
mus

mus cum ratione sensus sit vitiosa. Aduerte tamen verbum hoc Commune non in omnibus suis temporibus actionem, & passionem simul significare, quoniam gerundium genitiui semper actionem significat, & primum supinum, cum participiis præsentis, & futuri in Rus. postremò huius generis per pauca verba reperiuntur, quia verba deponentia olim cõmunia fuerunt, quæ alteram significationem deposuerunt, vt, in superiori disputatione disseruimus.

¶ De verbis impersonalibus voci actiuæ.

CUm primo huius libri Capite, abundè dictum fuerit, quid nam sit verbum Impersonale, & vnde dicatur, ideo nunc Autor à diuisione verborum impersonalium exorditur, qui duplex esse impersonale. Verbum præcipit: alterũ videlicet voci actiuæ, alterum vero passiua, voci actiuæ illud est, quod in tertiis personis actiuæ voci reperitur, Vt, miseret, tædet, quod aliquãdo in præteritis efficitur Simile præterito verbi Impersonalis passiuui, Vergi. 4. aenei. Si non pertæsum Thalami tædeque fuisset, Teren. in. 3. Comæ. Ita medi amabunt, vt, tuarum misertum est, Menedeme

E s for-

In quartum Antonii

fortunarū appellaturq; impersonale vocis acti-
uæ, q̄a simile est, tertiis p̄sonis numeri singula-
ris verbi personalis, vocis actiuæ, nō autē quate-
nus actionē significat, q̄a minus ppriè eā signifi-
care dicitur, vt, iam supra demōstratū est, nēpe
in finitione verbi impersonalis. Cōtra vero im-
personale vocis passiuæ est simile tertiis perso-
nis verbi personalis passiuę vocis, Vt, statur vi-
uitur, neque impersonale passiuæ vocis appel-
labitur, quia significationem passiuam habet,
Cūm constet semper actionem significare, vt,
Ouid. viuitur ex raptō, Verg. in. 6. ænei. ventū
erat ad limen. Sed ob id, nomen hoc fortitur
quia reperitur tertiis personis vocis passiuę sem-
per simile. Quamuis sunt qui dicant interdum
in tertiis personis vocis actiuę reperiri, vt, bene
fit, male fit, quæ propriè personalia sunt. cū pas-
sionē significant, & aduerbia nominum loco
pro suppositis à fronte gerant, Vt bene fit à me
male fit à Turcis, sed de impersonalibus vocis
passiuæ in cōsequenti disputatione differetur.

¶ Eius complures sunt species.

Verbum impersonale in quinque distraitur
classes, quia tot modis apud eruditissimos
viros cōstructum reperitur de quibus suo
ordine est dicendum.

De

De prima specie imperso-
nalia vocis actiua.

Verba huius primæ speciei genitiuum exi-
gunt, & infinitiuum postse, vel oratione
subiunctiui, Vt Regis interest rem publi-
cam defendere, vel vt defendat qui genitiuus
actionem, vel, possessionem significabit, quia
interest, refert, & est ad aliquid pertinere signi-
ficant. quò fit, vt ab hac præceptione mei, tui,
sui nostri, & vestri primitiuorum genitiui ex-
cipiatur. Interdum quoque accusatiuum cum,
ad, vel, in, postulât loco genitiui, Cice. Tyroni
Quamquàm magni ad honorem nostrum in-
terest, quam primum ad urbem me venire,
Terenti. in Phormio. Omitto proloqui nam
nihil ad hâc rem est, idem. in Andria, Si in rem
est vtrique vt fiant accersii iube, quæ cū p verbo
differo vsurpantur, plerumque absolutè ponũ-
tur, Vt, Horati. multum refert dauus ne loqua-
tur. Præterea vltra cõstructionem suam exple-
tam, quosdam genitiuos estimationem signi-
ficantes asciscunt cuiusmodi sunt, qui sequun-
tur. Magni, Permagni, Parui, Tanti, Quan-
ti pluris & similes Terenti. in tertia Comœ-
dia. Permagni referre arbitror, Plautus, Non
pluris

In quartum Antonii

pluris refert, quam si imbrē in cribrum geras, & quasdam etiam dictiones, quæ aduerbialiter apponuntur cum quibus hæc verba suam naturam mutare nequeunt, Vt, plurimum interest laborare, Quinti. Multum enim refert quid, & a quo audiamus, Tullius quantum interesse vis ad rationem petendam.

¶ Et sunt duo.

Verba huius speciei tria sunt, nempe interest, refert, & est erat, Vt, Cice. Non est viri sapientis dicere non putaram, sed, est, hoc in loco ab Auctore nō fuit appositum cum aliorum integram constructionem non seruet de qua paulò inferius constabit. Iam vero quæret quispiam quo pacto interest, & refert componantur, in qua quæstione distinguere oportet cum etiam verba personalia sint. itaque si impersonalia sint interest Componitur ab, in, præpositione, & re ablatiuo huius nominis res, ei, quod pro utilitate capitur, & à verbo est, sed nō dicimus in re est, propter vocalium collisionē refert vero à re ablatiuo eiusdem nominis componitur, & à fero. Si autem vt personalia considerentur interest componi debet ab inter præpositione, & sum, es, fui, & Refert à re præpositione,

tionē,

tionem, & fero, quæ varia significant, variisque modis construuntur, vt, intersum prælectioni, mille passus intersunt à domo mea vsq; ad plateam, Terent. stulto intelligens quid interest. Refero tibi rem vtilem, & refero rem ad senatum hoc est, ad consultationem senatus, de quorū syntaxi passim exempla reperies.

¶ Construuntur quoque.

PRæterea interest, & refert hos ablatiuos exigūt, Mea, tua, sua, nostra, & vestra, generis fœmēini, & numeri singularis, additur etiā cuius à quis vel qui, Vt, mea interest te diligere, Petrus ægrotat, & sua refert in patriā ire, cuius interest profiteri eius interest salariū percipere. Sed est erat nūquā cū his ablatiuis cōstruitur verū eorum loco vtuntur autores his nominatiuis, Meum, Tuum, Suum, Nostrum, & Vestrum, Terent. Nunc tuū est, si quid præter spē euenerit ignoscere, Vergi. in. Bucoli. Non nostrum inter vos tantas componere lites in qua constructione potius est personale, quā impersonale, cum non sit verbi impersonalis regere ante se rectum in ratione suppositi, & deinde quia cum dicimus meum est sub audiri potest, substantiuum officium, vel munus quod a
liquan

In quartum Antoni

si quando explicatur ab autoribus, vt, est videre apud Terentium in Andria. Nunc tuum est officium, vt has benè ad similes nuptias per terre facias Dauum. quæret tamen quispiam cur hæc pronomina apponantur potius in ablatiuo generis fœmenini, quam in alio casu ali' generis Respondebis, quoniam interest, & refert, componuntur ab ablatiuo, re, nominis res, rei, quod est fœmenini generis. Nā nihil aliud significat hæc oratio, mea refert audire, quam si dicas in re mea esse, vt, Ego audiam aut quia sic linguæ Latinæ autoribus placuit. Rursus vocatur in dubium, quare autores genitiuis horum pronominum non vtantur: siquidem actiuè, & passiuè, capi omnibus est in confessò. Respondendum est, causa tollendæ ambiguitatis, quæ magnopere est euitanda cum fiat oratio vitiosa, Nā quo pacto auditor intelligere posset in hac oratione mei interest deo seruire illum genitiuū mei esse pro nominis primitiuo an deriuatiuo? Igitur ad tollendam huiusmodi ambiguitatē his ablatiuis autores vtuntur, aut ne forsam duplex possessio in eadem oratione significaretur, altera per genitiuum, altera vero per verbum impersonale, quod quidem absurdum videri posset, aut deniq; quia sic vsus habet, doctissimorum virorum. Sed his quæstionibus relictis, hi ablatiuī Mea, Tua, & reliqui, capiuntur substantiuè, vnde

vnde fit, vt, nominibus substātiuis nō iungātur nisi per circūlocutionē factā per qui, quę, quod cū Sum, es fui, hoc modo, Mea, qui sum homo interest cœlestia quærere tua qui es discipulus refert institutori morē gerere. Verūm, cū loquimur de re possessa ꝑ nomina hęc, cū substātiuis in genitiuū migrant, vt, mei filii Antonii Interest esse sapiētē. Præterea quāuis prædicti ablatiui substātiuis iungi nequeāt. nō hinc cōsequitur ad hærere posse omnibus adiectiuorū formulis, sed tantum illis, quę in vsu sunt receptę. primū adduntur his genitiuis vnus, ipsius, solius, vt, Mea vnus interest literas colere, tua ipsius refert vitia odio afficere. at vero nō licet dicere nostra solorū, sed solū, neq; vestra ipsorū sed vestra tantum. Itē genitiuis participiorū ꝑ sentis tēporis, & raro præteriti, vt, Mea legētis refert autores euoluere, & tua locuti dicta defendere. Itē etiā nominibus numeralibus Cardinalibus, vt nostra duorū, vel triū inter fuit penitentiā agere, iungūtur quoq; his genitiuis omniū, Multorū, paucorū, & vnus cuiusq; , vt nrā paucorū refert ꝑ patria inori. Sed tñ hoc nō te lateat ablatiuos nrā, & vestra, cū nomine vterq; in genitiuos cōuertit ex quadā linguæ Latinæ ꝑprietate, vt, vtriusq; nostrum interfuit literas ad patrē scribere, & ablatiuū Cuius, in genitiuū mutari vbi ꝑcedit quid, Cice. quid? cuius? inter esse pu

In quartum Antonii.

se putas? est etiã animaduersione dignũ infiniti-
uũ horũ verborũ eãdẽ syntaxin seruare, quam
modis finitis accõmodam⁹, vt, notũ est christia-
ni referre mortis semper recordari, manifestũ
est, mea interesse tecum amicitiam inire.

¶ De secunda specie.

Verba Secundæ speciei Datiuum ante se po-
stulant, & post se infinitiuum, aut subiun-
ctiui orationem, vt, placet tibi amare, vel
vt, ames. Cuiusmodi sunt, quæ sequuntur: con-
tingentiæ verba, vt, accidit, contingit, obtingit
euenit, vsus venit, vt, mihi accidit febrire, tibi
contingit disputare. Verba vtilitatis, vt, conue-
nit, conducit, expedit, & confert, veluti tibi cõ-
uenit mihi obedire: Sed tamen conuenit qua-
renus est impersonale construi etiam solet, cũ
accusatiuo media præpositione, inter, vt, inter
nos conuenit in patriam ire, & etiam cum da-
tiuo, & ablatiuo media præpositione, Cum, vt
Conuenit mihi cum Antonio, quod plerum-
que personale fit, vt patrem modo cõueniam,
variæ gentes in eadem mœnia conuenere. Itẽ
claritatis verba, vt, liquet, patet: claret: & con-
stat, vt, patet te esse honestatis exemplar. po-
stremò placet, vacat, & licet, vt vacat mihi le-
gere, licet tibi mecum sermones cædere: Verũ-
tamen vacat, nonũquam fit absolutum, vt, Iu-
uena.

uena. si vacat, & placidi rationē admittitis eadā. sed licet præter datiuum eleganter solet accusatiuum admittere cum præpositione, per, vt, licet mihi parte puerum corrigere, quæ omnia verba cum his, quæ adduntur speciei: nempe cōpetit, sufficit, præstat, liber, collibet, fiunt personalia præcipue in tertiis personis vtriusq; numeri, & sunt secundæ classis neutrorū, vt, omnia vobis licet, sed nō omnia expediūt, mihi calamitas hodie accidit idē de aliis est dicendū. Ceterū vnū te admonitum volo, infinitiuū, esse, cū nullis verbis huius speciei, datiuū, vel accusatiuum indifferenter post se exigere, vt, licet mihi esse bono, vel bonum, vt, Teren. nobis non licet esse bonas: ratio huius præceptionis est, nam ante infinitiuum, esse, sub auditur alter accusatiuus, aliqua quoque reperies duplex præteritū habentia proprium, scilicet & impropriū, vt libet, libitum est, collibet collibuit collibitū est, vel fuit, licet licitum est, placet placitum est, cū similibus.

¶ De tertia classe.

Verba tertiæ classis accusatiuum à fronte exposcunt & à tergo infinitiuum, vt, iuuat me cantare, quæ quatuor sunt si licet

In quartum Antonii

cet, delectat, iuuat, oportet, & decet. Verum hæc frequentius apud autores personalia reperiuntur, vt tuę literę me magnopere delectauerunt, Vergi. non omnes arbusta iuuant humilesque myricæ, te decet hymnus deus in fiontalibus partus decet virginem. sed oportet rarissimè fit personale, vt, Teren. in Andria quæque adsolent, quæque oportent. Deinde verbum decet nonnunquam cum datiuo constructur, vt, Teren. vobis decuit, Aulus Gellius lib. 20. elatius præfatur quam eius ætati decebat. Adiciuntur præterea huic ordini alia quattuor, qualia sunt, fugit, latet, præterit, atque dedecet, vt fugit me id dixisse, te dedecet loquacẽ esse, quæ etiam, vt, superiora vsitatius personalia reperiuntur, quam impersonalia, vt, Vergi. quem fugis ah demens? idem nec latuere doli fratrem Iunonis, & iræ. Teren. insciens villam præterii, te dedecent vestes longæ. Sed est quæstiuncula quid nã intersit inter hæc verba & quartę & quintę speciei. Respondebis hoc differentię esse, nã istius classis verba cõstruuntur post se cū infinitiuo cuiuslibet verbi: at uero quartę solum infinitiuus gaudent impersonaliũ quintę (vt Antonius docet), vt, solet bonos pœnitere. Verba autem quintę indifferenter cum genitiuo, vel infinitiuo construuntur, & fere nunquã personalia reperiuntur, vt, paulo inferius satis cõstabit.

De

¶ De quarta specie.

Huius formæ verba accusatiuum regunt, & deinde infinitiuum impersonalium quintę speciei, & etiam verborum impersonalium vocis passivę, vt, impersonalia sint, veluti solet bonos pœnitere, debent malos pudere, nihil mihi noceri potest, solet curri ab omnibus, quæ cū infinitiuis impersonaliū quintę iunguntur, interdum fiunt personalia, (dummodo accusatiuus in nominatiuum conuertatur) vt solet boni pœnitere, debent mali pudere, sunt quoque personalia quoties omnes uumeros, & personas retinent, & aliis verborum infinitiuis iunguntur, vt, Vergilius Incipe Damata, Idem non omnia possumus omnes, quæ ad hærent aliquando infinitiuis verborum naturæ, vt, incipit Diescere, solet Noctescere, quæ in duplici præterito aliquando reperiuntur, vt, inceptum est pugnari, desitum est noceri, solitum est certari.

F 2

De

De quinta specie.

HÆc species quinta impersonalium ante
 accusatiuum postulat, atque post se geniti-
 uum, vel infinitiuum loco genitiui, vt, pu-
 det me peccati, aut peccare, & hæc sunt propria
 impersonalia si vlla extat in vsu: duabus de cau-
 sis, aut quia genitiuus his verbis suppositurus
 non reddit, neque etiam infinitiuus, cum pro
 eo accipiatur, aut quoniam admodum raro cer-
 tos numeros, atque personas habent, nisi il-
 lud sit ex Poëtarum vsu, Teren. hei mihi non
 hæc repudent, Plau. adolecens queso loquerer
 mihi tuum nomẽ, nisi piges. qualia sunt hæc pa-
 nitet, pudet, cum compositis, perpudet, dispu-
 det, piget, miseret, tædet, pertædet, distædet atque
 miserescit. Verbum vero pœnitet duplici sig-
 nificato fungitur, aut enim significat nobis dis-
 plicere, quæ fecimus, vt, pœnituit me iurasse,
 aut parum videri, Vergi. in Buc, Nec te pœnite-
 at Calamo truisse labellum, hoc est, non tibi pa-
 rum videatur, Teren. in. 3. Cœmedia At enim di-
 ces me quantum hic operis fiat, pœnitet. Dima-
 nant præterea ab hoc verbo duo participia nẽ-
 pe præsentis, & futuri indus, vt, Teren. animo-
 se se angebat facti pœnitens. Lodoui. Viues. au-
 disti à magistro nunquam pœnitendo, hoc est,

non

non parui æstimando. De hinc pudet, & piget, non parum interse discrepant: Nā pudet quod turpe est, piget vero ad dolorem refertur. unde illud Plautinum vulgo citatur, facillius fertur quod pudet, quàm quod piget, Teren. in. 3. Comœdia patris me pudet, & piget, quæ verba duplex præteritum habere solent, vt, à pudet, puduit, & puditum est, vel fuit, & à piget piguit pigitum est, vt, puditum est, consilii. verbum miseret non ita frequenter infinitiuo gaudet, vt, genitiuo, vt, Miseret me patris. Cuius constructionem Miserescit obseruat, vt, Teren. miserescat te mei. tedet deffectiuum est cū præterito careat, quod à composito pertædet mutuatur, vt, Vergi. in. 4. ænei. Si non pertæsum thalami tedeq̃ fuisset. Unde pertæsus deriuatur, quod constructionem sui verbi aliquando mutat, vt, Suetoni. Perte vsus ignauiam suam.

¶ De verbis impersonalibus passiuæ vocis.

Impersonalia vocis passiuæ semper actionē significant cum generalitate quadā, vt, Qui. Itum est inuiscera terre, quæ à verbis neutris

In quartum Antonii.

quintę speciei frequētissimè descendunt, vt ab eo, itur, à venio, venitur. Vergi. in. 6. ventum erat ad limē. Item à neutris secundę speciei, vt, à Noceo nocetur, vt nihil mihi noceri potest, à parco parcitur, Ouidi. si mihi non parcis, puerro parcatur Iulo, promanant quoque (& si non adeo frequenter) ab actiuis, absolutis, Vergili. in Bucoli. Vsq̄ue adeo turbatur agris, Teren. in Andria, in hac habitasse Platea dictum est Chrysidem, deriuari etiam possunt ab aliis verborum formulis, Sed exempla rara sunt. Suetonius, pactum est, vt, hic domi, ille foris, ad res nouas consurgerent, Salustius. ab his legatis summa ope enixum est, ne tale decretū fieret, Plau. amatur, atq; acriter agetur. pręterea verba hæc cum ablatiuo significanti generalitatem hoc est, numeri pluralis, atque his præpositionibus, à, vel, ab, frequentissimè construuntur: siue hic ablatiuus explicetur, siue non, vt, A nobis reclamatur, Persius, in prima Satyra: Nec voto viuatur vno, Ouidius viuatur ex raptō, aliquando tamen ablatiuum numeri singularis, ex autorū vsu sibi vendicant, vt, Cicero in tertio Epistola. quòd si abste meis rationibus prouisum esse intellexero, idem ego tibi ab illo cōsuli mallem. Plutar. in altero pralio bene à Marco pugnatum est, Sulpitius ad Ciceronem in
qum

quinto Epistola. nihil est inferuitum à me tēpo-
 ris gratia, quæ constructio non frequenter imi-
 tanda est, construuntur deinde post se cum ca-
 sibus verborum vnde descendunt, vt, à mili-
 tibus viriliter pugātur in bello, à nobis seruitur
 Deo, & omnes casus communes recipiunt,
 Vergili. in. i. Ænei. hic iam tercentum totos
 regnabitur annos, quæ resoluuntur per ver-
 ba personalia sub eodem tempore, & ablati-
 uis personæ agentis in nominatiuum muta-
 tur, vt, ab omnibus reclamatur. hoc est, quod
 omnes reclamant, à vobis curritur, idest, vos
 curritis. Inuenta autem fuerunt ad exornan-
 dam linguam Latinam: quæ duo participia ha-
 bent: nimirum præteriti, & futuri in dus, & sub-
 stantiuè capiuntur in neutra terminatione cum
 verbo, Sum, es, fui, Vt, reclamatum est, &
 reclamandum est, ab eo quod est reclama-
 tur, reclamabatur.

¶ De infinitiuis.

Cum infinitiuus variis modis à Latinis v-
 surpetur, operepretium erit, eos pau-
 cis hic proponere, Vt, Equiuocatio no-
 minis euitetur. Igitur in primis infinitiuus,

32203
In quartum Antonii.

pro nomine capitur, vbi per casus variatur, vt, Persius: scire tuum nihil est, hoc est, scientia tua qui in tribus casibus solet in nomen degenerare: nempe in nominatiuo, Vt, (demonstratum est) & accusatiuo, Persi. postquam istud nostrum viuere triste aspexi. ac postremo in genitiuo (vt quibusda placet) Teren. in Eunu. aut extrema linea amare est. Sed in hoc casu perquam raro infinitiuus fit nomen, Deinde sumitur pro preterito imperfecto indicatiui modi vocis actiue, & passiuæ, quoties rectum pro supposito ante se gerit, vt, Terenti. in Eunu, Magnas verò agere gratias, Thais mihi, hoc est, agebat, Vergi. in. 2. ænei. Iamque dies infanda aderat mihi sacra parari. i. parabantur. Sed hic modus frequenter apud Poëtas, & Historicos, reperitur, & admodum raro apud Oratores: Tum pro gerundio genitiui, atque accusatiui, more Græcorum, qui gerundiis carent, & eorum loco infinitiuus vtuntur, Vt, Vergi. in Bucoli. Nec sit mihi cura mederi, hoc est medendi. Idem & cantare pares, & respondere parati. i. ad cantandum, & respondendum, quo modo Poetæ metri causa vtuntur. dehinc pro participio presentis, & futuri in dus, Teren. in Andria. puerum conueni Chremis Olera, & pisciculos minutos emptos ferre obolo in cœnam senis .i. ferentem, Vergi. in. 5. ænei. Magnum dat ferre Talentum, hoc

hoc est, ferendum. Præterea pro priori supino
vsurpari solet, Vt, Vado piscari: hoc est, piscatū
qui modus infrequentissimus est. Postremò in
propria forma, siue vi, Vt, Colere, Amare, qui
in oratione exponitur per subiunctiuum, cum
his particulis, vt, Et, quod, vt, Impero Antonio
silere idest, vt, fileat, gaudeo te valere, idest,
quod valeas. his igitur modis præmissis, Infini-
tius est, qui explicitis numeris, & personis ca-
ret, vt, Audire, & indiget verbo alterius modi,
& aliquando eiusdem, Vt, perfectum sensum
significet, Vt, Cupis Deo seruire, Vergi. in. 2.
ænei. Mene efferre pedē genitor te posse reli-
cto, sperasti? & quamuis hæc finitio, & verbo
impersonalis videatur conuenire, & subiuncti-
uo modo: differt tamen ab illis, quoniam Infini-
tius est verbum obliquum, & orationem
perfectam per se non constituit, Vt impersona-
le. deinde vero subiunctiuus certos numeros,
& personas habet, quibus infinitiuus non con-
stat. infinitiuus dictus est, quatenus determina-
tos numeros, & certas personas non habet, ni-
si ratione suæ determinationis, de qua postea
disputabimus. Præterea infinitiuus duplex est,
aut verbi personalis, vt, intelligere, & intelligi,
aut verbi impersonalis vtriusque vocis, Vt, ac-
cidere, noceri. infinitiuus verbi personalis si a-
ctionem significat, accusatiuū ante se regit pro

In quartum Antonii

persona agenti, atque post se casum verbi, unde descendit, Vt, Me colere Deum, in seruire amicis, & culpa vacare, iucundissimum est. Aduertas tamen oportet aliquando infinitiuū ante se nominatiuum exposcere, vbi verbi determinati, & determinantis, idem est suppositum, quod contingere solet cum verbis voluntatis, potētie, atque principii, medii, & finis, & aliis, vt, vis mihi in seruire, possum te perdere, incipis amare: Sed interdū vtriusque verbi suppositū in oratione explicari solet, Hora. in. Epis. ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus. muniior. Terē. in Eunu. mori me malim. Præterea cū infinitiuo actiuo fit nonūquā dubia constructio, quoties accusatiu⁹ personę agētis, & patientis infinitiuū antecedit, Vt, Me te amare utile est, Aio te Æacida Romanos vincere posse, quæ tanquā vitiosa euitanda est, quia dubium sensum in animo audientis generat. Verum vbi ambiguitas sensus causa tollitur, huiusmodi constructio permittitur. Teren. in. Eunu. ego me illam amare fateor, idem Heus tu purgen me, de isthac Thaidi, quod me eam amare suspicat, alioqui minime licebit, hoc modo loquēdi vti, infinitiuus verò passiuus. i. qui passionem significat, accusatiuum personę patientis, à fronte exposcit, atque post se ablatiuum cum præpositione, à, vel ab, aut datiuum pro

sona agenti, seu faciēti, Vt, Virtutes diligere à me, vel mihi felicissimum est, puerū vapulare à parentibus laudabile est. fallit tamen hæc præceptio cum verbi determinantis, & determinati est idem suppositum, quoniam tunc nominatiuum infinitiuus ante se regit, Vt, lectio incipit legere à me, ille potest occidi ab hoste, tu vis amari ab omnibus. Infinitiuus autem verbi impersonalis, tam vocis actiuę, quam passiue, semper gaudet aliorum modorum constructione, Vt, Mea interesse legere tibi constat, à militibus viriliter coram duce pugnari notum est.

¶ De infinitiuo Esse.

Hic infinitiuus semper construitur post se cum casu simili præcedenti. Verum quia huiusmodi præceptio generalis non ullos decipere poterit, Ideo oportebit eamdem quibusdam regulis interpretari. Est igitur prima regula: vbi præcedit rectus, subsequitur similis casus, vt, volo esse amicus tuus. Est altera, quoties genitiuus antecedit, frequenter accusatiuus sequitur, causa alterius accusatiui sub intellecti, Vt, Regis interest esse prudentem. Sit tertia: cum datiuus præcedit, sequitur simili-

Quarta

In quartum Antonii

lis casus, & etiam accusatiuus, quoniam al-
ter accusatiuus subaudiri potest, vt natura de-
dit omnibus hominibus esse beatis, vel beatos
Terenti.in .3. Comœ. vobis expedit esse bonas.
Esto quarta: quando nominatiuus antecedit,
atque datiuus in illa oratione in qua verbū vi-
deor, apponitur, subsequetur rectus, vt, videor
mihi esse fœlix, sed non fœlici. Quinta est: quo-
ties præcedit nominatiuus subauditus, & inter-
dum expressus cum accusatiuo explicito, accu-
satiuus semper subsequitur, Vt, Volo me esse
Poetam, & nõ Poeta. Sit sexta: cum vocatiuus
præcedit casus subsequens erit rectus, quia sub-
auditur pronomen, Tu, vt Antoni vis esse ami-
cus meus? Erit septima: quotiescumque præit
ablatiuus, subsequitur accusatiuus, & non un-
quam ablatiuus, Vt, familiariter vtor Roderi-
co volenti esse sodalem meum, vel sodale meo.
Sit vltima regula: quando nullus casus præce-
dit, semper subsequitur accusatiuus qui casus
est magis communis infinitiuo. Salustius
præstat beneficii, quam maleficii, memorem es-
se, quæ regulæ etiam de infinitiuis verborū Re-
ciprocorum traduntur, vt, Volo dici amicus
tuus, licet tibi vocari amico meo, vel amicū me-
um. Idem de aliis est dicendum.

De

De, Determinatione infinitiuorum.

Cum infinitiuus sit quidam modus imperfectus semper indiget determinatione aliquius partis orationis, ut aliquid perfectum significet, atque infinitiuus tunc determinari dicitur, cum ad certum numerum & personam referat, ut, volo audire, te esse sapientem mihi constat, qui determinat, vel a verbis, nominibus, vel participiis, de quibus singillatim dicturi sumus. Primo igitur infinitiuus amat determinari a verbis voluntatis, ut, vis amare, cupio amicis inservire. Item a verbis sensus auditus, & visus, ut, Audiuite esse Hispali. Item etiam a verbis principii, medii, & finis, ut, Incipio legere, desine currere, praeterea a verbis potentiae, & obligandi, ut, possum scribere literas elegantes, debeo tibi morem gerere. Dehinc a verbis omnibus impersonalibus vocis actiuae, & a verbis iubendi, ut, iuuat me cantare, Iubeo tibi, vel te tacere, postremo non unquam a reciprocis vocis passivae, & ab aliis formulis verborum, quae sub certa regula comprehendi non possunt, ut, dicor esse beatus Cuncti se scire fatentur, aiunt te ducere uxorem, memini me legere, vel legisse, quamuis

uis

In quartum Antonii.

uis meminī frequentius iungatur presenti, quā
præterito. Vergi. in Bucoli. de cœlo tactas me
mini prædicere quercus, spero te affecuturum
esse regnum dei. Verūm quando spero capi-
tur pro credo præsens, & præteritum infinitiui
determinat, Cice. 2. Episto. spero nostram ami-
citiam non egere testibus. Teren. sperote pro-
pe modum reperisse. determinatur quoque à
nominibus substantiuis, quæ apud classicios au-
tores sunt in usu. qualia sunt res, opus, fas, nefas
cū aliis, Vt, res est agricolare, op⁹ est disputare,
Vergi. mihi iussa capessere fas est, & a quibus-
dam adiectiuis, in omnibus generibus, Vt, cer-
tus ire, vel eundi, in certus nauigare, & nauigi-
gandi, Vergi. & erat tum dignus amari, mani-
festum est, te esse studiosum. Denique à parti-
cipiis, Vt, Timens cadere, volens audire, im-
perans silere, quæ cum nomina sunt, gerundiū
determinant, sed de hoc suo loco dicemus.

¶ De circumloquiis, tam vocis
actiuæ, quam passiuæ,
futuri infinitiui.

Cum

Cum disputatio sit futura de circumloquiis
 non erit ab re, quid circumloquium sit do-
 cere, mox quotuplex sit, & deinde quo pa-
 cto conficiantur circūloquia. Est ergo Circūlo-
 quiū quidā verborū circuitus, vt si dixeris, cre-
 do me consecuturū esse magistratū: diciturq; à
 circūloquēdo, quia in circūloquiis vtimur am-
 bagibus quibusdā. Circūloquiū duplex est, vo-
 lūtarium, & necessariū, volūtariū est, quo, pro
 volūtate nr̄a vtimur, vt, misit me fac hoc est, di-
 mitte me, quod est in numerū (nā tot sunt circū-
 loquia volūtatis, quod sunt volūtates hominū,
 de quō nūc nō disputamus. At vero necessariū
 est, quo vtimur causa necessitatis linguæ Lati-
 næ, quæ in verbis futuro proprio infinitiui mo-
 di caret, atq; aliis tēporibus, preterquā in fore,
 es, quod propriū futurū habet, cū cōpositis, vt
 fore, affore, defore, deinde duplex est circūlo-
 quiū vocis actiuę, Prius fit ex priori supino cū
 infinitiuo ire, vt spero me amatum ire virtutes,
 quod ad differentiam tēporis præsentis, refer-
 ri potest, vbi ire, in propria significatione vsur-
 patur, nec nō amatū, primū supinū. secundū cōfi-
 citur ex participio futuri in Rus, cū infinitiuo,
 esse, & aliquādo, fuisse, quod habet omnia gene-
 ra vtriusq; numeri, vt, spero me dilectum esse
 Mariā, & Mariā esse dilecturā me, spero viros
 amatuos esse fœminas, & fœminas. amaturas
 esse

In quartum Antonii.

esse viros. Præterea prius circumloquium vocis passivæ, fit ex priori supino, & infinitivo, iri verbi impersonalis passivæ vocis, & quamvis ex duabus vocibus significantibus actionem fiat, ex usu tamen autorum passionem significabit, Teren. in Andria. Qui postquam audierat uxorem non datum iri filio, Marcus Cicero, libro. 5. Nunquam te à me ludibrio læssum iri. Teren. in Adel. & illam sine tua opera in cubiculum deductum iri. alterum conflatur ex participio futuri indus, cum infinitivo, esse, vel fuisse, vt, spero deum amandum esse à me, vel diuam Mariam amandam esse à me, & spero adolescentes studiosos amandos esse à me. Sed dubitatur an hæc oratio, cum Similibus Latinè dicatur. Spero virtutem amandam fore à me, respōdebis latinam esse orationem, Cice. 3. Epist. Quasi diuinarem tali in officio fore mihi aliquando expectandum studium tuum, & eodem modo in voce actiua dicemus, scio puerum fore naciturum (tamen si Contrariam sententiam Valla affirmet, ne coniungantur duæ voces similes) Sed de usu frequentiori ipse loquitur. reperitur quoq; vox propria futuri infinitiui vtriusque vocis, Vt, amaturum, & amandum, qua iam non vtimur, quæ vox indeclinabilis est, atque deseruit omnibus generibus vtriusque numeri, Vt, spero virum amaturum foeminam, & foeminam amaturum

virum

virum, Vergi. Et pacem Troiano ab rege petendum. Lucretius, æternasque pœnas in morte timendum, quæ voces Græce Aparenphata dicuntur. In fine autem huius disputationis reuocatur indubium, an verbum deponens tertiæ classis, secundum circumloquiũ vocis passivæ habere possit. & vocem illam futuri antiquam, respondebis, optimè, quoniã deponens tertiæ classis habet participiũ futuri indus passionem significãs, quo fit, vt, liceat nobis sic loqui: Confido literas adipiscendas esse à me. Itẽ etiam queritur hic, an verbum (cuiuscumq; generis sit) supinis carens, possit circumloquia habere? Respõdebis minime, sed ne sermo Latin⁹ mãcus sit supplendus est per subiunctiuum defectus cũ particula, vt vel, quod, vt, spero quòd discam hoc anno Dialecticam, Marcus Cice. huius me constantiæ puto fore, vt, illius nunquam pœniteat. sit vltima quæstio: an verba neutra passionem significantia habeant circumloquia passiva, Respondetur, nõ, quoniã quamuis dicantur neutra passiva, nihilominus tamen retinent circumloquia vocis actiue cum sint neutra, ne duo passiva coniungamus (vt, Valla docet) nam inauditum est, credo, me exultatum iri Sed exultatum ire.

In quartum Antonii

¶ De gerundiis.

Variæ sunt, veterum Grammaticorum opi-
niones: circa gerundii nomē. Nā quidā ver-
bum esse affirmant, Cum post se casus
regat, Vt, tempus est inseruendi amicis.
Quorum opinio falsa est: Quoniam verbum
per modos, & tempora variatur, & casum ante
se in ratione suppositi regit, quod longè à gerū-
dio est alienū. Alii vero asseuerant nomē esse,
quia per casus inflectit, vt, diligēdi. do. dū, sed
huiusmodi opinio non est vera nam nominis
non est significationem, & constructionem
verbi gerere, nisi sit media aliqua figura, vt, Ve-
nerabundus sanctos, neque est rei administra-
tionē significare, quod proprie ad gerūdiū per-
tinet. Sunt qui affirmare audeant esse nomen
participiale, quod in quibusdam nomini, & in
quibusdam participio simile sit, quæ sententia
etsi Laurentii sit non est vera: nā cum dicimus
delector legendis libris. idest qui leguntur, le-
gendis gerundium est, quatenus rei admini-
strationem in tempore præsentis significat: non
autē in tempore futuro qua de causa à partici-
pio se iungitur, & præterea quia non regit post
se Casum pro persona agentis quemadmodum
participi-

participium, de quo copiosius infra dicetur. Reliquū est igitur vt sit alia pars orationis, quę per casus variatur sine tempore, vt, à participio differat, gerens significationem actiuam, vel passiuam, & aliquando constructionem verbi, à quo descendit, vt, tempus est carenti voluptatibus. Significatque, rei administrationem modo sit gerundium adiectiuum.

Sed contra hanc præceptionem est argumentum: contra Nebrissenſis aſſeruit duobus in locis partes orationes tantum esse octo, sed hoc in loquo inquit gerundium esse aliam partem ab octo partibus, ergo recantat sibi Palinodiam: respondere oportet hoc minime esse mirum, cum alii Gramatici plures quam octo partes orationis tradiderint: alii vero pauiores. Gerundium à gerendo deriuatur: quia sæpe significationem, & constructionem, sui verbi gerit, vel potius, quoniam rei administrationem significat, quod inuentum fuit breuitatis, aut elegantię causa: nam breuius loquimur, atque venustius, per gerundium, vt est mi-

himos auxiliandi amicis, quam per

verbum, est mihimos, Vt,

Auxilier amicis.

In quartum Antonii

¶ De gerundiorum constructione.

Gerundia nullum ante se casum exigunt, in suppositi ratione, quoniã folius verbi est à fronte casum postulare, aut pro persona agentis, aut patiēti. Quamobrem nunquam Latine sic loqui licebit, In vocando pater ego respondeo, sed vocante patre, vel cum pater vocat ego respondeo. sed contra hanc præceptionem in sacris literis tria testimonia reperiuntur, quæ sic habent: In conuertendo dominus captiuitatem Syon, Ex deficiendo ex me spiritum meum, In conueniendo populos in vnũ, sed respondendum est, interpretem perperam ex idiomate Græco in Latinũ transtulisse: quoniam infinitiuorum constructionem gerundiis accommodauit. Nam Græci gerundiis carent, & eorum loco infinitiuis vtuntur. Quamobrẽ huiusmodi autoritates debuiset trãsferre interpretes, aut per ablatiuum absolutum, vel per subiunctiuum, hoc modo conuertente domino captiuitatem Sion, vel Cum dominus conuerteret. idemq; de aliis est dicendum. Si quis præterea obiicere, velit illud Terentii, ego vapulãdo, Ille verberando vsq;, ambo defessi sumus.

Ref

Respondebis in hoc exemplo Terentiano, fieri figuram prolepsin. & nostrum documentum citra figuram esse intelligendum. Post se verò casus verborum regunt, vnde descendunt, Vt, mos es mihi in seruiendi Blasio, tibi est cura amandi virtutes, & miserendi pauperis, quæ præceptio solum traditur de gerundiis actionem significantibus. excipitur tamen gerundium datiui quod raro accusatiuum, casum sui verbi regit, Salusti. in pocemio Coniurationis Catalinæ, non fuit consilium Socordia, atque desidia bonum ocium conterere: neque vero agrum colendo, aut venando, seruilibus officiis intentum etatem agere. Item gerundia verborum Reciprocorum, quia non construuntur post se casibus suorum verborum. Quamobrem non dices tempus est ambulandi lætus, & euadendi doctus, sed, vt ambules lætus, & vt, euadas doctus. gerundia vero quæ passionem significant post se nullum casum regunt, pro persona agentis: qua de causa nunquam sic loquemur, venio ad docendum à præceptore, sed, vt docear à præceptore, nec venisti ad vapulandum à matre, sed vt vapulares à matre.

¶ Omnia gerundia, aut sunt substantiua aut adiectiua

In quartum Antonii.

Gerundia duplicia sunt, aut adiectiua, aut substantiua: quæ dicuntur adiectiua exeunt semper, in dus, da, dum, & omnia genera numeros, & casus habent, atque passionem significant, cum à verbis passiuis propriis, & communibus in passiuâ significatione descendant, & aliquando à Deponentibus tertiæ classis, vt, in exequendis mandatis tuis non diu morabor. Iungunturque substantiuis, cum quibus in genere, numero, & casu conueniunt, vt, voluenda dies, est mihi cura audiendæ prælectionis, do operâ iuridicendo, Venis ad salutandos amicos delector audiendis libris. Præterea hæc gerundia in nominatiuo determinantur à nomine substantiuo, Cum quo conueniunt, Vt, iusiurandum, lectio legenda, quæ dupliciter resoluntur, aut per qui, quæ, quod, & præsens tempus indicatiui vocis passiuæ, vt, causa est oranda, i. quæ oratur, aut per verbale in bilis in significatione passiuâ, vt, voluenda dies, hoc est volubilis: at uero gerundia, abiectiua obliquorum casuum in sua substantiua dissoluuntur, præter gerundium datiui, quod resolutione caret, cum illius substantiuû constructione accusatiui prouetur, vt, supra docuimus, vt, Est mihi mos exponendi Ciceronis. i. exponendi Ciceronem. Venio ad numerandas pecunias, hoc est, ad n-

in c

merandum pecunias, delector legendis libris. i. legendo libros. sed vocatur in dubiū, quot modis aliqua oratio per gerundiū substantiuū dicatur, quæ non valeat per adiectiuū componi: Respōdebis, tribus modis, vel quattuor. primo causa euitandi mali soni, cum in oratione ponitur, qui, quæ, quod, Vt, hic dies attulit mihi initium dicendi ea, quæ vellem, non autem dicendorum eorumque vellem. Item vbi gerūdiū substantiuum nō regit accusatiuū, vt, est mihi mos carendi vitiis, aut vbi significat passionem, vt, Venio ad diligendum, aut denique quādo in oratione apponitur, qui, quæ, quod, & nulla est cacophonia, hoc est, mal' sonus, vt, Est mihi occasio videndi patris, quem amo.

¶ De gerundiis substantiuis.

Gerundia substantiua in quinque casibus reperiuntur nempe in nominatiuo, Vt, colendum est, genitiuo, Vt, Est mihi cura colendi parentes, & in datiuo aliquando, Vt, Non sum soluendo, in accusatiuo, & ablatiuo, Vt, veni ad colendum amicos, & delector colendo amicos.

In quartum Antonii.

De gerundio nominatiui.

Gerundium substantiuum nominatiui casus fit semper ex voce quadam finita in, dum, cum verbo Sum, es, fui, in omnibus temporibus, atque modis, à quo gerundiū suā determinationem recipit, Vt, Morigerādum est Thaidi, seruiendum est Christicolisdeo, quod semper actionem denotat, nisi sit à neutris tertiæ, & quartę speciei à quibus rarissimè deriuatur, vt, si dixeris vapulandum est mihi, deinde ante se nullū regit Casum: at uero post se casum sui verbi postulat, præter accusatiuū, quem rarò regit, vt, Miserendum est mihi pauperis, carendū est tibi voluptatib⁹, Marcus Tullii, iterandū est eadē ista mihi, Marcus Varro, Canes potius cum dignitate, & paucos habendū. Resoluitur autem per verbum oportet cū infinitiuo, Vt, silendum est omnibus in tali re. i. oportet omnes filere, aut per nomen opus, cū infinitiuo, Vt miserēdū est mihi pauperis. i. op⁹ est me misereri pauperis, Vtendum est tibi ætate. i. opus est te vti ætate, aut tu debes ætate vti: quoniam semper gerundium hoc necessitatem quamdam inducit, Vt, exempla satis demonstrant.

De

De gerundiorum significatione.

Gerundium genitiui actionē significat, ab omnibus verbis, vnde deriuatur, vt, diligēdi, feruendi, loquendi, criminandi, nisi sit à neutris tertiæ, & quartæ speciei, vt, calendi, ar dendi, exulandi, & vapulandi: aliquando tamē à verbis actiuis passionem significat, vt, Vergi. Et studio in cassum videas gestire lauandi. Oui. in fastis, Ille sedet, Citharāq; tenens preciūq; ve hēdi. Seduli. quē iure creādi, Iusti. Athenas mis sus erudiēdi causa: quibus in locis gerundiū ge nitiui à verbis actiuis passiue capit: quia expo nitur per subiunctiuū vocis passiue sed hec exē pla non sunt nobis imitanda, præterquam in o pere longo, at gerundia, datiui, accusatiui, atq; ablatiui ab omnibus verbis actiuis actionem significant, & à passiuis passionem, à neutris, primi, secundi, & quinti ordinis actionem à re liquis passionem, à deponētibus cuiuslibet spe cie actionem denotāt, & à communibus actio nem, & passionem: quam regulam de vsu auto rum intelligo veram esse: non autem de abusu.

In quartum Antonii

De differentia inter gerundium adiectiuum, & participium futuri indus.

Gerundia adiectiua, & participia futuri in-
Dus, quamuis ratione vocis, & significa-
tionis passiuæ similia sint: discrepant tamē
modo significādi, atq; etiā resolutiōis & cōstru-
tionis causa. Nā gerūdia administratiōē, siue
habitū, aut officium rei agēdæ in tempore præ-
senti significant, Vt, Est tibi mos enarrandi Ci-
ceronis, venis adnumerandas pecunias: at uero
participia dumtaxat tempus futurū sine ea rei
administratiōe significant, Vt, liber est à me
exponendus. Causa est tibi oranda. Deinde re-
solutiōis causa inter se maximè differūt: quia
gerundia nominatiui resoluūtur per, qui, quæ,
quod, & tempus præsens indicatiui modi vocis
passiuæ, Vt, voluenda dies, id est, dies, quæ
voluitur, aut per verbale in bilis, vt, lectio legē-
da. i. legibilis, sed quæ sunt aliorum casuum in
sua substantiua dissoluuntur, præter gerundiū
datiui, Vt, supra dictum est, Vt, Est mihi deside-
rium intelligendæ lectionis, hoc est, intelli-
gendi

-gendi. Venio ad salutandos hospites. i. ad salutandum. Participia tamen solum per futurum imperfectum indicatiui modi resoluntur, Vt, lectio est mihi legenda: hoc est, legetur. Denique ratione constructionis: nam gerundia nullo casu post se gaudent, pro persona agentis, At tamen participia casum sui verbi gerunt, Vt, Deus est tibi colendus: etsi gerundia aliquando casum speciei sui verbi sibi vendicent, Vt, in sacra scriptura ad dandam scientiam salutis plebi eius, Titus Liui. nam autor fuit legis agrariae, plebi danda. Caeterum vbi participia in nomen degenerant, solum resolutionis causa a gerundiis se iunguntur, ratio est, Nam semper, per dignus, amum, & infinitium passiuum resoluntur, Vt, tu es amandus, id est, dignus amari, hic est puniendus, id est, dignus pueri.

¶ De gerundio genitiui.

GERUNDIVM hoc, & ratione vocis, & significationis hoc nomine appellatur, quod determinari amat a quibusdam substantiuis appellatiuis: qualia sunt, tempus, mos, desiderium, cura, voluntas, & similia

In quartum Antonii

similia, vt tempus est miserend innocētis. est tibi cura dandę elemosinæ, Vult quoque determinari à nominibus adiectiuis, & à participiis in vim nominum transeuntibus, Vt, certus eundi, incertus nauigandi, cupidus possidendi a-gri timens cadendi, quod nunquam determinabitur à verbis. quo fit, vt, hæc oratio non latinè dicatur debeo amandi, sed amare. si quis tamē illud Ciceronis obiiciat: Cū in animo haberē nauigandi: quo in loco gerundium à verbo determinari videtur. Respondendum est, quodā nomen substantiuum debere subintelligi, vnde gerundium determinetur: nempe desiderium aut quoduis aliud, iuxta autoritatis sensum. Resoluitur autem gerundium substantiuum per subiunctiuum media particula, Vt, hoc modo tempus est docendi. i. vt, doceam. est tibi desiderium audiendi, hoc est, Vt audias.

¶ De gerundio datiui.

Gerundium hoc ratione terminationis, & significationis hoc nomen sortitur, & raro in vsu reperies, quod determinatur à verbo, Sum, es, fui, Vt, non sum tibi soluendo, soror mea non est nubendo Petro. & à verbis datiuum post se regentibus, vt, das operam in
telli=

telligendis autoribus, vacas agro colendo, & etiam à nominibus adiectiuis, quæ datiuo iunguntur, vt Tu es aptus exponendo, hic est idoneus contendendo.

¶ De gerundiis Accusatiui.

Huius casus gerundia, determinantur ab his præpositionibus, ad ob, propter, inter & ante, Vt venis ad discendũ, accedis ob, vel ppter, numerãdas pecunias, inter cœnandũ nihil loquaris, ante domandum boues veni, & aliquando à præpositione, in, vt Titus Liuius: laboris, & miserę plebis in fossas, & cloacas exauriẽdas demersere, atquoties hæc gerundia à præpositionibus inter, & ante, determinationem capiunt, fere nũquàm casum regunt, Vt, Titus Liuius, Titus hermini⁹ inter expoliandum corpus hostis, vel victor percussus procubuit. Determinantur quoq; à verbis significantibus motum implicitũ, mediis illis præpositionibus, Vt vocas me ad cantandũ, quiescis ad audiendũ. Item etiã ab his verbis Hortor, & flagitor, atq; aliis, vt, hortaris me ad studendum: flagitor ad respondendũ, & deniq; à nominib⁹ adiectiuis, vt bonus adpugnandum, promptus ad docendum, paratus ad componendas lites, par ad res-
pon-

In quartum Antonii.

prohodendum. Cæterum est dubitatio quid intersit inter gerundium hoc, & primum supinum respondetur non parum inter vtrumque interesse. Nam gerundium à verbis Actiuis, & Communibus, actionem, & passionem, significat: at uerò primum supinum, tantum actionem. De hinc gerundium determinatur à verbis vtrumque motum significantibus cum prædictis præpositionibus, & à nominibus adiectiuis vt paulo superius demonstratum est. Primum uerò supinum à verbis tantum motum significantibus determinatur, vt, Vado venatum, do filiam nuptum, de quo postea differendū est.

¶ De gerundiis ablatiui.

Ablatiui gerūdia ab his præpositionibus determinantur, à, ab, in, de, e, ex, & aliquando à cum, & pro, vt, Amor ab amando deducitur, dictio à dicendo, vt, in nauigando Venti posuerunt, est libellus de componendis moribus, & ex defendendo, quàm ex accusando, maior gloria comparatur, Quintilianus, Ratio loquendi, cum scribendo iuncta est, Plinius in Episto. dies transigebat cum feruiedo, Plautus pro vapulando, mercedem feram, labora pro tutanda libertate patriæ, sed interdum illarum

præ

prepositionum determinatione carent, primò cum verbis letitiæ causa, elegantia, vt, gaudeo discendo literas, delector iure dicendo, & præterea quando significant passionem (nisi cum præpositione pro) aut instrumentum significatur, vt, memoria excolendò augetur, fœmina vrit videndo, quæ resoluuntur per tempus, passiuũ cum, dum vt, fœminavrit. videndo. i. dum videtur, Marcus Cicero hoc accusando, illos occidendo, totam ciuitatem labefactasti.

¶ Sed animaduertendum est.

CErũdia adiectiua accusatiui casus nõ determinatur ab illis prepositionibus, cum his verbis Loco, Conduco, Mando, Curo, Habeo, pro Debeo, Do, das, Dedo, dedis, Tradido, Succipio, Delego, Propono, Vt, locaui hominem faciendam sepulturam, Cura hominem seruandũ, Tradido tibi pueros erudiendos, Tullius. Rẽ militarẽ impediendã suscepit, Marcus Varro oēs Bibliothecas Græcas, & Latinas recognoscẽdas emẽdãdasq; delegabo pcuratorẽ, ppono vobis bonos autores imitãdos, adde his Transmitto, Duco, Existimo, & Descerno, vt, Virgi. Me famulo, famulãq; Heleno trãsmisit habẽdã, meã valetudinẽ tibi significandã duxi, meos tibi successus pãdendos existimaui, hãc tibi fortunã aperiendam decreui.

Ani-

In quartum Antonii.

¶ Animaduertendum quoque est, quod gerundium genitiui.

EX autorum vsu gerundiū adiectiuū genitiui casus, potest iungi substantiuo numeri pluralis, causa euitandi mali soni, tametsi violetur regula concordantiæ adiectiuui, cū substantiuo, Vt Plautus Nominandi tibi istorum magis erit quam edundi copia, Suetoni⁹ in Augu. Exacta iocandi licentia, diripiendiq; pomorum, & absoniorū. Neque fiet his in locis figura Antipthosis, quoniā in hoc exemplo Terentiano fieri non potest, Date crescendi copiā nouarū. aut dicemus, gerundiū genitiui regere post se genitiuū, si substantiuū est.

¶ De supinis verborum

Quamq̃ quænam pars orationis supinum sit, à multis in controuersiam vertitur, tamen illorū opinionibus p̃termisis, discendū est supinū esse aliam orationis partem indeclinabilem, quæ desinit in. Vin, vel, in, V, gerens

rens significationem, & aliquando constructio-
nem verbi à quo descendit, vt, eo auditum au-
tores, Res horrenda dictu, si quis tamen proba-
re contendat, Supinum variari, respondebis id
esse falsum cum non moueatur per casus, neq;
per modos cum tēpore quemadmodum om-
nis declinatio fit. deinde supinum non habet,
propriè vnde deriuari possit, quod duplex est,
prius, & posterius, prius finitur semper in, tum
sum, & xum, vt, amatum, visum, amplexum,
posterius verò terminatur, in, tu, su, & xu, vt,
dilectu, visu, amplexu.

¶ De priori supino.

Supinum hoc semper ab omnibus verbis a-
ctionem significat, vt, eo cultum agros, ser-
uitū regi, præterquā à Neutris tertiæ, & quar-
te speciei, vt, fragratum exulatū, vapulatum: de-
terminaturque à verbis significantibus motum
ad locum, siue motus ille sit explicitus hoc est,
corporis, vt, vado venatum, siue implicitus, qui
in tota oratione versatur, vel motus animi di-
cetur, Vt, do filiam nuptum, Venundo seruos:
determinatur quoque à participiis vtrūq; mo-
tum significantibus, vt, iens venatum decidi in
flum, en Horati. Spectatum admissi risū tenea-

H tis

In quartum Antonii

77
tis amici & nō unq̄ à gerundiis, vt tēpus est eun-
di auditum prælectionem, quamuis hoc rarum
sit. Ante se verò nullum gerit casum pro suppo-
sito, at post se casum verbi, vnde deriuatur sibi
vendicat (modo actionem significet) vt, Is in-
seruitum amicis, Mitto te oratum nostras cau-
sas (nam quoties passionē denotat) cōstructio-
ne sui verbi priuatur, Nam vix licebit dicere:
Eo vapulatum à matre, sed per subiunctiuum,
Eo, vt vapulem à matre: atque resoluitur per tē-
pus subiunctiui modi cū particula, vt, hoc mo-
do: Eo dormitū, hoc est, vt dormiam. Aduertē-
dum tamen est, quod omnis oratio primi supi-
ni, componi potest per gerundium accusatiui,
& elegantius per participium futuri in, Rus, eo-
dem sensu manēte, vt, Eo petitum veniam, vel
adpetendam veniam, vel petiturus veniā, quo
fit, vt supinum inuentum potius fuerit, breuita-
tis causa, siue ornatus linguæ Latinæ, quam ne-
cessitatis.

¶ De posteriori supino.

Hoc supinū semper passionē denotat, quo-
niam à verbis passiuis propriis, & cōmū-
nib⁹ descendit, vt visu amplexu, auideor,
videris, & amplector amplecteris, vultque de-
ter-

terminari à nominibus adiectiuis, vt, dign^o ama-
 tu, indign^o auditu, & ab adiectiuis substantiue ca-
 ptis in genere neutro, vt, Miserabile visu, & ab
 his substantiuis, fas, nefas, opus, & per opus, que
 adiectiuorum munere funguntur, vt, hoc est fas
 dictu, per opus narratu. Deinde à fronte nul-
 lum casum habet pro persona patienti, neque a
 tergo pro persona agenti, vt, Res horrenda di-
 ctu, quod resoluitur frequenter per tempus pas-
 siuum subiectiui modi, cum particula, vt, hoc
 modo horrendum dictu, hoc est, vt dicatur, &
 aliquando per infinitiuum passiuum presentis
 temporis, atque etiam per presentis indicatiui
 modi Vocis passiuæ, cum his particulis, Dum
 cum, vel quando, vt, video rem dignam relatu
 idest, refecti, miserabile visu, idest, dum,
 Cum, vel quando, videtur. Præterea vltimum
 supinum semper refugit has condiciones nega-
 tiuas tanquàm, vt vsui autorum repugnantes,
 quas peius cane, & angue vitabis. Prima est,
 vltimum supinum, nunquàm determinatur
 à verbo, Vt si dicas venio lectu. Altera ne-
 que capitur pro nomine, vt, venio venatu, p o
 ex venatione. tertia neque adiungit sibi in-
 men adiectiuum, vt, miserabile visu humano.
 Esto quarta neque Recipit præpositionem,
 Vt, si dicere velis ille recessit ex visu meo. Vlti-
 ma est neque regit post se casum saltem genera-

In quartum Antonii

lem, nam aliquando specialem regere potest, ut, Tu es dignus donatu corona laurea. Sed tamen contra huiusmodi conditiones, aliquis argumētabitur, contra supinū hoc determinatur à verbo, & ꝑ nomine capit, ut, Marcus Cato primus cubitum eat, & primus cubitu surgat, Plautus obsonatu redeo, Sed respondetur in huiusmodi locis, cubitu, & obsonatu, potius esse nomina quàm verba supina.

¶ De differentia vltimi supini cum ablatiuo quartæ declinationis.

Quamuis posterius supinum, & ablatiuus nominis quartæ declinationis, in eandem vocem finiantur, ut gubernatu, visu, distinguntur tamen ex adiunctis in orationis serie: Nam cum dicimus bonus ciuis est dignus gubernatu, si gubernatu nomen est, post se casum regit, ut, bonus ciuis est dignus gubernatu rei publicæ & adiungit sibi nomē adiectiuum, & præpositionē recipit veluti, ciuis bonus nunquàm à magno gubernatu rei publicæ discedit: A tuero quoties gubernatu nomen est, nihil tale habet, sed tantum à nomine adiectiuo determina-

minatur, & in verbum passivum resolvitur, ut, bonus civis est dignus gubernatu, hoc est, Ut, gubernetur, vel gubernari. aut dum, vel cum gubernatur, solet autem hic quædam dubitatio proponi, an hoc recte dici possit: primum supinum siue ultimum responderetur, dici, Contra. hæc nomina sunt superlativa, & comparatio ad plures sui generis erat faciēda, ergo male dicitur. item etiam primus, & ultimus sunt nomina correlativa, & quam plurima verba vnum supinum tantum habent in quibus hæc nomina non sibi respōdent. Igitur Antonius non Latine est locutus. Respondebis in hoc loquendi modo nomina hæc capi in vi positivorum nō autē in vi superlativorum atque in verbis supinū vnum habentib⁹ fingendū esse alterū, ut nomina fiant correlativa.

De participiis.

Quoniam in omni disputatione, semper finitio naturā rei explicat. ideo à participii diffinitione, modo auspicabimur. Est igitur participium pars orationis declinabilis, q̄ pro verbo accipit, ex quo detiuatur gen⁹, & casus habens, ad similitudinē nominis, & accidētia verbi, sine discretiōe modorū, & personarum, cuius partes singulas exponere oportebit. Participiū itaq; est pars orationis declinabilis,

In quartum Antonii

quoniã ab in declinabilibus partibus differt, q̄
p̄ verbo accipitur siue verbo, Sum, es, fui, iūga-
tur, vt, sum amans vxorē, siue participiū solum
sit in oratione, vt his dictis amicus recessit, hoc
est, post quã hæc dicta sunt, Sed nõ hinc conse-
quitur participiū idē esse cū verbo, nã verbum
per modos, & tēpora, inflectitur absq; casu, at-
uero participiū per casus cū tēpore variatur, vt,
Amans, Doctus, dicitur deinde ex quo deriuat-
ur, quoniã semper participiū, à verbo deriuari
debet, cū in oratione p̄ eo sumat̄ alioqui enim
nomē adiectiuū dicitur, vt hæc sunt, lætus, cre-
tus, Ocreatus, pregnās, lericatus, & similia. De-
niq; genera quinq;, & casus septē ad similituz-
dinē nominis habet, & omnia verbi accidētia
sine discretionē modorū, & personarū: quoniã
participium nunq̄ modis explicitis, neq; perso-
nis certis cōstat, quemadmodū Verbū: quã p̄p-
ter in hoc etiam ab illo seiungitur. participiū
dicitur à nomine pars partis & à verbo, Capiō
capis. Nam partem à nomine accipit, nēpe ge-
nera, casus cū trib⁹ declinationib⁹, partē à verbo
hoc est, tria tempora: præsens, vt, Colens, præ-
reritum, vt, cultus, futurum, vt Culturus, &
colēdus, quę significationis causa plura esse pos-
sunt, Vergi. i. ænei. Et qua vectus Abbas, & qua
grādeus Aletes. significationē quoq; actiuā,
vel passiuā cū cōstructione à verbo accipit, &

par-

partē ab utroq; hoc est, numerū à nomine, & figurā à verbo: quæ preceptio per modū similitudinis, nō autem priuationis intelligitur: nā alio qui hinc cōsequeretur participiū nō esse orationis partē cū omnia à nomine, & verbo mutuetur. participia duplicia sunt, aut vocis actiuę vt, participia presentis, quæ exeūt in ans, & in ens, & futuri in, rus, vt Clamans, diligens, Dilecturus, aut vocis passiuę, qualia sunt, participia p̄teriti finita in, tus, vt, amatus, in xus, & sus, vt amplexus, visus, cū participiis futuri, in dus, vt audiend⁹, Colēdus. Verūm hæc omnia participia variā habēt significationē, cū à variis verborū formis p̄ficiscantur, quā tribus regulis cōpletur, est ergo prima: participia p̄sentis & futuri in, Rus, semper actionē significāt, vt, ferēs, laturus, seruiens, seruiturus, loquēs, loquturus, Criminas, criminaturus, nisi sit à verbis neutris tertię, & quartæ speciei, à quibus semper passionem significant, vt, Ardens, Exulans, exulatur⁹, aliquādo tamē participia presentis, à verbis actiuis deducta gerunt significationē passiuā, vt, voluens, p̄cipitās, tōdens, Auertēs, Quassans, atq; alia, Vergilius, in Bu. Postquā tōdenti varba cadebat. est altera, participiū p̄teriti à verbis passiuis passionē significat, vt cōfectus à neutris actionē, vt, solitus & raro passionē, vt, gauisus à deponētibus actionē, vt misertus, & ex natura

In quartum Antonii

sua antiqua, aliquando passionem, vt, Vergi. in primo. enei. vno graditur comitatus Achate, Salusti. Haud dici potest adepta libertate quam cito ciuitas coaluerit. à communib⁹ postremo actionem, & passionē, vt, Criminatus, sed hæc regula non est vique quaque vera, nam multa sunt participia præteriti à verbis actiuis deducta, quæ actionem significant, vt argut⁹, falsus, de quibus autorem vide in libro tertio de Erematis participiorū. Est vltima regula: participiū futuri, indus passionē semper significat, vt, negligēdus, consequēdus, venerādus. Præterea participiū duabus præcipuè de causis fuit inuentum, aut breuitatis gratia, nam participium in se relatiuum includit, vt, diligote laborantem idest, qui laboras, & interdum aduerbium, vel cōiunctionem, vt, prāsus, iui de ambulatū idest, postquā pransus sum, iui sole lucēte dies est. i. quia sol lucet dies est, aut elegantia causa, Vt, apertè constat, vt, sum enarraturus Maronem, & quamuis Vaila præcipiat inuentum quoque fuisse necessitatis causa cum ita fiat oratio elegans p participiū, quæ nequeat fieri per verbū vt, mulieres ornant se ne homines videntes, eas, irrideant, tamen illius præceptio non est tenenda, cum huiusmodi oratio per verbum etiam componi possit, eodem sensu manente, vt, mulieres ornant se, ne homines qui eas

eas vident, irrideant. Participium in super duobus modis consideratur, aut ut nomen adiectiuū, de quo nō est hic sermo, aut in quantū à verbo deriuatur, quod ante se nullū regit casum, post se vero casum verbi à quo descēdit, ut, Amans virtutes, Miserēs pauperis, amat⁹ à patre, & amādus ab vxore, sed participiū p̄teriti quando exponitur per tempus infinitiui, sui verbi cōstructione priuatur, ut, opus est facto hoc est facere, oratos vos velim id est, orauisse. Deinde participium futuri indus frequentius post se gaudet datiuo pro persona agentis, quam ablatiuo cū præpositione, à vel ab, ut deus est mihi amandus, puer est tibi verberādus. Præterea omnia participia variis modis exponuntur: nā participium præsentis exponitur per, verbum eiusdem temporis cōrelatiuo, qui, quæ, quod, ut, sum amās vxorē, id est, ego sum qui amo vxorē et participiū futuri in rus, resoluit^r p̄ futurū in perfectū indicatiui modi, ut, sum amatur⁹ patrē, id est amabo patrē. futurū vero ind⁹ per idē tempus exponitur, sed vocis passiua, ut hic est colendus, id est, coletur, participium denique præteriti per idem tempus verbi exponitur cū qui, quæ, quod, ut amatus à patre id est, qui fuit amatus à patre, aut aliis modis resoluetur iuxta autorum vsum. Quæritur tamen an participiū præsentis, sumatur pro participio præteriti, &

H s an

In quartum Antonii

an contrario modo, participium præteriti pro participio præsentis, respondebis sumi, Vt, discedens Rodo, veni Romam, percusus nõ dolet, hoc est, dum percutitur. de hinc participiũ quinque modis in nomẽ degenerat. 1. constructionis amissione, vt, appetens alieni, doctus Grammaticæ. 2. tẽporis iactura, vt, Deus est amandus hoc est, dign⁹ amari, Ouidi. militat omni amans & habet sua castra Cupido. 3. vbi ex se comparatiuũ, & superlatiuũ generat, vt, ab amans, amantior, amantissimus, Vergi. in. 2. ẽnei. qui fuit in Teucris: & seruantissimus equi. 4. Ratione cõpositionis, vt, in auditus, innocens, indoct⁹, sed dicet quispiã, cõtra hæc nunq̃ fuerũt participia, ergo nõ trãsuẽt in vim nominis Respondebis satis est, q̃ illorũ simplicia fuerint participia, quę nunc cũ præpositionibus cõposita sũt nomina, & etiã quia origine verborũ carẽt. 5. mutatione significationis sui verbi, vt diligẽs non est, qui diligit, sed qui solers est. dubitatio tamẽ orit^r, an participiũ futuri in, rus, migret in nomen: Responderetur transire præcipue amissione temporis cum illum animum conferendi significat, vt, amicus quantum potuit mihi dedit, plus colaturus si potuisset, at uero aliquis cõtra hoc dicere poterit: contra, nullum nomẽ regit accusatiuũ præterq̃ figurate, vt, Valla docet. sed collaturus accusatiuũ exigat, igitur vel

doctri-

doctrina Vallæ est falsa, aut oratio non est Latina. Respondebis, sufficit, ad hoc, quod collaturus in hac oratione accusatiuum regat, aliquando participium extitisse. est altera dubitatio an participium futuri in dus, formet ex se comparatiuum, & superlatiuum, oportet respondere, minime: nam quod quidam dicunt colendissimus, reuerendissimus, obseruandissimus, ego dicerem potius admodum Reuerendus, per quam colendus, plurimum obseruandus, & ita de ceteris.

De constructione nominum.

Quemadmodum verba, & partes ab illis deductæ regunt casus, ita & nomina, quæ duplicia sunt, aut substantiua, aut adiectiua, quæ substantiua sunt, vel propria, vel appellatiua dicuntur propria nullum post se regunt casum, quæ si regere videantur, prout substantiuum appellatiuum est intelligendum, vnde genitiuus dependeat, vt, Hectoris Andromache, hoc est, vxor video Birriam huius, hoc est, seruum: at vero appellatiua genitiuum frequenter exposcunt, qui possessiue capitur, vt, palius Antonii, aut actiue, vel passiuè, vt, prudentia regis, Timor dei, aut dubitatiue, vt, suspitio vxoris, vel alio quouis modo, vt, anullus auri. Verum de huiusmodi regimine in suo loco copiose tractatur. adiectiua autem bifariam diducuntur, quorum quedam simplicem casum postulant, quedam vero duplicem: simplicem casum regunt

In quartum Antonii.

regūt. primò sunt nomina adiectiua certe cuiusdā significationis, hoc est, habitū, vel priuationē significātia, vt, Integer vitæ, sceleris pur⁹, præceps animi, dubius, itineris, cupidus honoris, tamen alia reperies sub eadem syntaxi, vt Certus, In certus, Capax Memor, immemor, pauper, largus, expers, particeps, auarus, & similia, vt, memor beneficii, largus opum, particeps bonorum. Et nomina præterea formā participiorum habentia, vt negligens amicorum, amans vxoris, doctus Grammaticæ, expertus belli: sed tamen queritur quid intersit, inter oblitus cum est participiū, aut vbi nomē fit siquidē eundē post se casum habet) Respondebis ratione resolutionis differentiam esse, nā cū oblitus est participium, exponitur per praesens indicatiui modi cum relatiuo, qui, quæ quod, vt, oblitus boni .i. qui obliuiscitur boni, quoties est nomē exponi debet p nomē verbale finitū in, or, vt, oblit⁹ boni .i. oblitor boni. Idē de aliis est dicendū. verbalia quoq; in or, quæ formantur ab vltimo supino, u, mutata in or, Vt, ab amatu, amator, à doctū, doctor, & fœmenina terminata in trix, quæ formantur à masculinis tor in trix, vt, ab amator amatrix, à doctor doctrix, præter nutrix, forrix, Tôstrix, & assestrix (q̄ irregulariter formantur) genitiuo gaudent, vt, cultor sapientiæ, doctor gentium, amatrix veritatis, actrix causarū, quæ

quæ omnia actionem significat præter vector,
 Vergi. in. Buc. cedit & ipse mari vector, hoc
 est, qui vehitur. Animaduertendum tamen est
 verbalia finita in, or, aliquando reperiri Neu-
 tra, sed figuratè, vt, tempus est repertor rerum,
 Vinum est omnium reuelator, quæ cū datiuo
 interdum construuntur, vt, pater est mihi fau-
 tor, atque, etiam fœminina, vt hæc mulier est ti-
 bi aduersatrix, & hæc interdum adiectiuorum
 vim (saltem apud Poetas habent), Vergi. in. 2.
 ænei. Vltricis flammæ, & cineres satiasse meo-
 rum, Luca. li. 1. Tollite iam pridem, victritia tol-
 lite signa & in. 4. ænei. & diræ vltrices, & dii mo-
 rientis Elisæ. Et nomina superlatiua construun-
 tur cum genitiuo plurali, vt, Achilles fuit fortif-
 simus Græcorum ratio est quia superlatiua sem-
 per ad plures sui generis comparantur, quæ ali-
 quando genitiuo singulari gaudent, quoties ge-
 nitiuus est nominis collectiui, vt, Diomedes
 fuit fortissimus gentis Danaûm, & nomen col-
 lectiuum appellatur, quod multitudinem innu-
 mero singulari significat, vt, gens, populus, con-
 tio, turba, caterua, & alia his similia. Deinde cõ-
 strui solent cum casu positiuorum, vt, auidissi-
 mus gloriæ: charissimus mihi, & etiam cum ge-
 nitiuo exui partitionis, vel cum ablatiuo me-
 diis his præpositionibus in, de, & ex, vt digi-
 torum medius est longissimus, ex Sodalibus

Tu

In quartum Antonii.

Tu es doctissimus, Vergi. in. 2. Ænei. Iustissimus vnus, qui fuit in Teucris, & seruatissimus equi. Ac postremò cū accusatiuo media p̄positione, ante, vel, inter, Vergi. Primus ibi ante omnes magna comitāte caterua. Oui. in Epis. Inter Eacheidas lōgè pulcherrima matres, aut cū effectiuo exui excessus, vt Antonius est omniū maximus sex digitis: quorū aduerbia frequēter cū genitiuo plurali construuntur, vt, Aquila volat altissimè omniū auiū. Comparatiua quoq; interdū, vt Aiacū fortior fuit Telamonijs: manuū dextera est velocior, & aliquādo iter plura duobus, vt, Plini. Animalium fortiora sunt quib⁹ sanguis est crassior. sapiētiora, quibus tenuior. Sed interdū ablatiuus cū partitiōis genitiuo in eadē oratione explicari potest, Vergi. in. 2. Ænei. quorum Iphitus æuo iam grandior: Pelias, & vulnere tardus Vlissi, sed quando constructionis comparatiuorum facta est mentio, nō videbitur ab re, reliquos syntaxeos modos insummam quandam redigere, Vt facilius percipiantur. Igitur cōparatiua cōstruuntur cū ablatiuo, vel septimo casu, vt, Cice. fuit eloquētior Quintiliano: item cū casu positiuorum, vt, Auidior gloriæ, potius quàm pecuniæ, etsi videantur aliquando huiusmodi constructione non gaudere, Vergi. 2. Georgi. Aut quos Oceano p̄prior gerit India lucos, Idem proprios stabulis armen

ra nam prope accusatiuum regit, respnnodebis
 cū prope est præpositio deseruit accusatiuo, ac
 vbi naturam aduerbii induit, Datiuū regit, &
 Sum, es, fui, iūgitur, vt prope est dominus, om-
 nibus inuocantibus eum. tum cum casu simi-
 li præcedenti; media coniunctione, quàm, & in-
 terdum, ac, vel, atque, pro ratione verbi sub au-
 diti (etsi hoc à multis non teneatur) Vt, sum do-
 ctior, quàm Martinus (Nam potius videtur ca-
 sus subsequens regi à verbo, quàm à compara-
 tiuo) sed opinio Antoniana est sequēda. atqui
 contra hanc constructionis præceptionem est
 Vergilii autoritas in. 4. Ænei. aut grauiora ti-
 met, quàm morte Sichei, sed tamen huiusmo-
 di autoritas excusatur ratione expositionis car-
 minis, aut quia exemplum est rarum. Dehinc
 cum ablatiuo media præpositione, pro, & con-
 iunctione, quàm, atque etiam cum oratione
 integra (quamuis hoc sit rarum, Vt, maiorem in-
 dui vestē q̄ p magnitudine corporis, Quin-
 tilia. Hic adolescens minor est, quàm, vt tali
 supplicio puniri debeat. etsi aliquando post cō-
 paratiuum, & quam his particulis eleganter vt-
 mur, nēpe, quod, vt & relatiuo, qui, quę, quod,
 vt, hoc paliū longius est, q̄ quod te deceat, do-
 leo q̄ calceos emi minores quàm vt conueniāt
 pedibus meis, vel minores q̄, qui pedib⁹ meis cō-
 uēire possint. præterea cū effectiuo exui excessus

vt

In quartum Antonii.

vt, tu es maior me duobus digitis, & cum ablatiuo mediis his præpositionib⁹, e, de, & ex, nec non cum accusatiuo cum præpositionibus, inter, & ante, vt, Ouidius cum minor è pueris iussus studioque videndi, Cæsar. Hæredes erant ex duobus filiis script⁹ maior, inter scolasticos tu es doctior, modo relatiuum substantiæ diuersitatis intelligatur. Virgi. in. 1. ænei. Pigmalion scelere ante alios immanior ibat. aduerbia autem comparatiuorū cum ablatiuo frequētissimè construuntur, vt curro velotius Ceruo loqueris elegantius Sodale, Vergi. sic ait: & dicto citius tumida æquora placat.

¶ Sunt quædam, quæ cū duplici casu construuntur. genitiuo, videlicet, vel datiuo, Vt, similis patris, vel patri, fid⁹ regis, vel regi. Sed est differentia inter similis patris, & patri, nā per genitiuū morum similitudo significatur, at uero per datiuum corporis, figura, quæ differentia confunditur, Vt, Terentius, in. 2. Comœdia haud similis est virginum nostrarum, sed tamen præter hæc nomina sunt & alia sub eadem constructione, vt. par Pompeii, vel Pompeio: cōsci sceleris, vel sceleri, amic⁹, aut inimicus Ioannis vel Ioāni cōmnis, vel a ffinis, Caroli vel Carolo, & similia.

¶ Alia sunt quæ genitiuo, vel ablatiuo, iunguntur, Vt diues agrorum, vel agris, plenus rimarum

rum^e vel rimis, vacuus Cerebri, vel cerebro dignus honoris, vel honore, adde his, refertus, fatur, oneratus, Truncus, atque eger, vt, fatur panis, vel pane æger pedum, vel pedibus.

¶ Alia quoque sunt in vſu, quæ tantum cum datiuo conſtruuntur, vt, aptus bello, charus ſuis, iucundus alienis. at vero præter illa nomina, quæ explicantur ab autore, reperies non pauca. ſub eadem ſyntaxi, Vt, gratus amicis, ingratus hoſti. pergratus patri, gratioſus pupulo, acceptus deo.

¶ Verbalia etiam in bilis (modo paſſionem ſignificant) cum datiuo conſtruuntur, vt, amabilis cunctis, viſibilis nulli, quæ formantur à ſecunda perſona præſentis indicatiui modi. S. muta in bilis, vt, ab amo, amas fit amabilis, amem oro, as, memorabilis. ſed ſi talis ſecunda perſona nõ fuerit, fingenda eſt, vt, alamento. as. lamentabilis, quædam tamen excipiuntur, vt terribilis, viſibilis, contemptibilis, credibilis, & ſimilia: nam alioqua eorũ formantur à poſteriori ſupino, u, mutata in bilis, vt, à contẽptu, contẽptibilis, à viſu, viſibilis, & reliqua irregulariter.

¶ Præterea Omnia verbalia finita in bilis, aut ſignificat actionem, Vt, terribilis, affabilis, quæ reſoluuntur per, qui, quæ, quod, & præſens indicatiui modi, vt, terribilis homo. i. qui terret. aut paſſionem ſignificant, & variè reſoluuntur. primo per, qui, quod, & præſens indicatiui modi

In quartum Antonii

vocis passiva, vt, visibilis nulli. i. quia à nullo videtur. Deinde per, quis, vel qui, cum possum, & infinitiuo passiuo, vt, amabilis cunctis, idest qui potest amari à, cunctis aut per dignus, a, um, cum infinitiuo, hoc modo visibilis nulli, idest, qui à nullo est dignus videri, aut vtrumque denotant, vt, penetrabile frigus, idest, quod penetrat, lignum penetrabile. i. quod penetratur.

¶ Accusatiuo complura Nomina iunguntur figurate hoc est, media figura Sinedoche constructionis, vt, niger oculos, flauus capillos. Vergi. os humerosq; deo similis, quæ rei oluuntur per habens, habētis, vt, niger oculos idest, habens oculos nigros, horrid⁹ barbā. i. habens horridam barbam, quæ citra figurā, genitiuū regūt iuxta vsū Grammaticorū, aut ablatiuum Secundum Oratores, vt, flau⁹ capillorū, vel capillis, trunc⁹ manuum, vel manibus.

¶ Finita in bundus accusatiuo quoq; gaudent sed figuratè, vt, populabundus agros, venerabū dus sanctos. at uero quæ significāt īpatiū, vel mēsurā accusatiuū, vel ablatiuū, indifferēter postulant ex pprietate lingue Latine, vt, hic pons est longus centum cubitos, vel cubitis, hic paries est latus octo pedes, vel pedibus.

¶ Quædam etiam sunt nomina, quæ constituuntur cum ablatiuo media præpositione, vt, Tu nunc eris alter ab illo, Secundus ab Hercule. oriun

riūsus ex Africa alien⁹ ab humāitate, vn⁹ ex omnibus, vel omniū, solus ex sociis, aut sociorū.

¶ Reperiuntur, & alia, quę septimo casui iungūtur, vt, insignis pietate, excellens virtute, egregi⁹ forma, p̄clarus sapientia, prædit⁹ Minerua, quę formulę aliis modis variari possunt, aut per genitiuum, vt, est vir excellentis virtutis, aut vbi substantiuum, & adiectiuum ponuntur in ablatiuo, Vt est ille vir excellenti virtute, vel deniq; figuratè, Vt, insignis pietate, hoc est, habens insignem pietatem.

¶ Comparatiua quoq; Vt, prædiximus gaudēt ablatiuo, vel septimo casu, vt sum fortior Petro, ille est eloquentior Cicerone.

¶ De ablatiuo absoluto.

Ablatiuus dicitur absolutus quatenus nō regitur, sed regit, vt, me legente prælectionē tu audies: bene tamen indiget oratione subsequenti, vt, sensus fiat perfectus, & ponitur absolute quinque modis. 1. per duo nomina, vt, Carolo imperatore Turcæ timēt. 2. per nomen, & p̄ nomen, Vt, me magistro literas didiscisti. 3. per pronomen, & participium, Vt, te ducente ego veniam. 4. per pronomen, & participiū, vt, Antonio legēte tu gaudebis. Vltimò p̄ participiū

In quartum Antonii.

præteriti, vt, dicto iam de gerundiis, oportet dicere de supinis: qui modus loquendi infrequens est apud autores. Deinde omnis oratio ablatiui absoluti resoluitur per subiunctiuum modum cum particula cum. Vt me legente. Tu audies. i. cum ego legam. me præceptore letaris. i. cū ego sim præceptor, quæ oratio resolui etiam potest, per indicatiuum modum cum his particulis, dū, Cum, quando, vt, me legente, tu audies. i. dum, cū, vel quando, ego legam tu audies. Verū est dubitatio in hoc loco an alius casus poni possit absolute. Respondetur, nominatiuum rarò apponi, Vt, dominus noster Iesus Christus, is nobis concedat gloriam, & vocatiuum secundū aliquos, Vt, Cæsar, Pōpeius amet te, quorū sententia non est vera, quippe vocatiuus Regi potest ab aduerbio quodā sub audito. O vel, heus.

¶ De quisque.

Hoc nomen est compositæ figuræ, componitur enim à quis, etque, coniunctione copulatiua ordinis postpositiui, quod genitiuo plurali caret, cuius defectus suppletur per genitiuum numeri singularis, Vt, hoc factum est consilio doctissimi cuiusque. iungiturque nomen quisq; superlatiuo, cui posponitur, Vt doctissimus quisque id docet, fortissimus quisq; non

non timet: aliquando tamen hæc duo nomina in diuersis casibus apponuntur, vt, valentissimi quisque Corporis est alienus à sapientia, & interdum præponitur superlatiuo cum his particulis, vt, &, ita, tã, & quam, hoc modo, vt quisq; doctissimus est, Ita, & clementissimus. Salust. quam quisque pessimè facit, tam maximè tutus est. Iungitur quoque comparatiuo Cui præponitur cum his aduerbiis, quo, eo, tanto, & quãto, vt, quo quisque est sapientior eo est modestior quanto quisque maior est, tanto se sumissus gerat.

Iungitur præterea quisq; nominibus positiuis quæ augmentum, vel diminutionem non recipiunt, vt, in gens quisq;: Omnipotens quisq; hæc cõtemnit, & nominibus habētibus vocalē ante, is, vel, vs, quæ raro ex se generāt cõparatiuū, & superlatiuū vt strenu⁹ quisque miles viriliter pugnat. Item & nominibus numeralibus vt, primus quisque. Quæ coniuncta cum hoc nomine possunt vel vnum ex numero significare, vel vltimum, vt, ex, ouibus meis persoluaui tibi decimam quamque, hoc est, vnã ex decē, quarto quoq; verbo loqueris barbarè. i. post vltimum verbum. iungitur etiam huic nomini quotus, sed semper interrogatiuè, Vt, quotus enim quisque istud fecisse? id est nullus vel rarus, & postremo, aliis formulis positiuorum,

In quartum Antonii

quas raro apud autores inuenies, vt, in validū quemque, flagitosa quæque. & sic de cæteris. vnusquisque insuper compositum à quisq; semper positiuo iungitur, vt, vnusquisque doctus, vel fortis, me veneratur. neque vnquam iungi potest superlatiuo, propterea quod vnus vim superlationis obtinet nam absurdum esset in eadem oratione coniungere duas dictiones, superlationem significantes.

¶ De omnis, & cunctus.

HÆc duo nomina iunguntur positiuis, & comparatiuis, Vt omnes boni, cuncti boni, Omnes prudentiores, & cuncti prudentiores. sed tamē nō unquā omnis superlatiuo iungitur, Vt, Teren. in Eunucho. Tace tu, quē ego infra Omnes infimos homines esse puto, Cice. Omni gradu amplissimo dignus. sed hæc exempla rara sunt. Cæterum versatur differentia inter omnis, Totus, & cunctus: nam omnis, numerum denotat, vt, omnis homo est mendax, tametsi aliquando capiatur pro totus, Vt, Cice. in. 2. Epist. omnem hanc disputationem, in aduentum tuum differo: totus vero quantitatē continuam dicit, vt, totus Petrus est albus, cunctus autem vtriusque significationem

Com-

Complectitur, vt, comedi cunctū panem, aut cunctos panes.

¶ De tantum, & quantum.

ADuerbia terminata in, vñ, iunguntur positiuis, vt tantum pius, quantum clemenes, multum sapiens, parum doctus, aliquando tamen iunguntur verbis, Vt ille laborat, quantum potest, Tu studies quantum vis. item his verbis præsto antecedo, excello, Vt multum antecedis Petrum eloquentia, tantum me præstas viribus, quantum ego te ingenio & raro comparatiuis, Vt Iuena despiciam quid sit quantum sublimior Atlas

¶ De aduerbiis finitis in o.

OMnia aduerbia desinentia in. O. indifferēter iunguntur comparatiuis, & superlatiuis, Vt, tanto doctior quanto facetior tāto doctissimus, quanto eloquentissimus, Terentius. Nam hic quæstus est multo vberrius, præter paulo, & aliquanto, quæ tantum comparatiuis adhærent ne superlatio cum di-

In quartum Antonii

minutione coniungatur, vt, paulo doctior, aliquanto prudentior, iunguntur quoque ver-
verbis compositis ab his præpositionibus. præ,
ante, & post, Vt tanto præpono Aristotelem,
Platoni, quãto post habeo Nasonem Maroni.
præterea his particulis, ante, post, secus, aliter,
& nomini alius, Vt, multo ante venisti, quàm
ego iusseram, Terent. multo aliter sibi euenire
intelliget. Quintil. at quanto alius fuit ille iuue-
nis infælicissimus affectus.

¶ De tam, & quam.

TAm, & quam, cum sibi respondent in ora-
tione, hoc est, Cum tam præcedit, & quam
subsequitur, omnibus tribus gradibus in-
differenter iungi possunt, vt, tam fortis quam
sapiens, tam fortior, quam sapientior, tam for-
tissimus, quam sapientissimus. Sed vbi tam par-
ticula apponitur sola in oratione tantũ positiuo,
& superlatiuo iungitur, vt, tam fortis miles ci-
to procubuit? in tam optima causa non desunt
mihi patroni. Quam vero, aut capitur pro quã-
to, vel pro valde: si pro quanto positiuo iun-
gitur admiratiuè, vel cum irrisione quadam, vt
quam bonus est deus? quam sapiens est ille? &
etiam verbis, vt, scis quam te amem. Item etiã
super

In quartum Antonii

perpius, aut cum aduerbiis, & tempus denotat, vt, parumper, tantisper, aliquantisper. præ autem etiam iungitur positiuis, & pro valde, capitur, vt, præclarus, præpinguis, at cum verbis significat, ante, vt, prædico, præmoneo, sed in appositione comparationem denotat, vt, præ me contempsi te.

¶ De Hei, & vç

¶ Hæ duæ interiectiones dolentis, ex vsu Iuniorum datiuum regunt, vt, hei mihi qualiserat, vç misero mihi, vç tibi causidice, quæ ex veterum vsu, accusatiuo iunguntur, vt, hei miserum me, vç te, vç, quoque coniunctio est disiunctiua, vt dabo tibi librum, enssem vç, quæ aliquando diminuit, cum est in compositione, Vt, vecors.

¶ De Heu & O,

¶ Heu tribus casibus iungitur, nominatiuo, vt, heu pietas. accusatiuo, vt, heu me miserum, & vocatiuo, vt, Vergi. heu regni rerumque oblituarũ, & aliquando ponitur absolutè, vt, Verg. in. 4. enei. heu quibus ille iactatus fatis, quæ geminatur. Idem in. Buc. heu quid volui misero mihi, O, vero aut est interiectio, aut aduerbiũ, si est interiectio est commiserantis, vel indignantis, & iungitur nominatiuo, & accusatiuo, vt,
O ego

O ego ter foelix O me miserum, o te infœlicem,
 O Iupiter, O curas hominum, vel ponitur abso-
 lutè, vt, Vergi. o formose puer nimium ne cre-
 de colori: vbi est aduerbiũ iungit̃ vocatiuo, vt,
 O Melibæe fit aduerbiũ optantis, vt, O mihi tã
 lōgè maneat pars vltima vitæ. est vocalis, & ca-
 pitur pro fine in sacris, vt, ego sum Alpha, & O:
 postremò, O, solet supprimi. Terenti. hominẽ
 perditum miserumque, & illũ sacrilegũ, in quo
 ab heu differt nam semper explicatur.

¶ De en, & ecce.

HÆc duo aduerbia demonstratiua dicũtur,
 quæ nominatiuum, & accusatiuũ, regunt,
 vt, en Priam⁹, vel Priamum. ecce homo,
 vel hominem, Vergi. en Priam⁹. Idem en quat-
 tuor aras, ecce duas tibi, sed ecce nominatiuo
 frequentius iungitur, vt ecce agnus dei, quod
 aliquãdo absolutè capitur & in sacris literis mi-
 steriũ significat, vt, ecce virgo cõcipiet, et apud
 Poetas rem subitã, vt, Vergi. in. 2. enei, ecce au-
 tem interea iuuenem post terga reuinctũ. Idẽ,
 ecce autem à Tenedo gemini tranquilla per al-
 tum. en vero aliquando est exprobandis parti-
 cula, vt, en pietas, en probitas, en præceptoris
 eloquentiã. præterea ab, en, & ecce cõponũtur
 ellũ, ain, v̄m, & ellos, ellas, a, eccũ eccam, v̄m, &
 eccos

In quartum Antonii

eccos, as, a, quorū priora exponuntur per ecce, & illic, posterioria vero per ecce, & hic, Vt ellū petrum, idest, ecce illic Petrum, ellam Thaidē, idest, ecce illic Thaidem. eccos homines, idest ecce hic homines. hem etiam est aduerbiū demonstrantis, quod frequenter apud Poetas reperitur, vt, Terentius hem dauum tibi, Idem in Ennu. hem alterum, necio quid de amore loquitur.

De comparatiuis, & superlatiuis.

Quantum difficultatis, hæc Comparatiuorum, & Superlatiuorum disputatio in se habere videtur: tantum vtilitatis, præ se fert, si congruo ordine exponatur, quæ necunde commodius exordiū sumet quàm ab ipsa comparationis diffinitione, Comparatio igitur est rei ad rem collatio, cū excessu quodā, vt, Tu es fortior Martino, quæ diffinitio similitudini non conuenit, vt, Sum similis matris, cum in ea augmentum non reperiatur, sed in omni cōparatione tria sunt necessaria, Res videlicet quæ comparatur, & cui fit comparatio: ac medium, quo res cum re comparatur, Vt, Cicero fuit

fuit Quintiliano eloquentior. Comparatio est triplex, propria, impropria & abusiua. Propria dicitur in qua vtrūq; cōparationis mēbrū, qualitatē positiui participat vt, sum albior fratre, in qua quattuor requirūtur: nēpe res cōparata, & res cōparans, accidens positiui vtriq; extremo conueniens, & denique quod res comparata magis qualitatem participet. impropria est, cum alterum cōparationis membrum positiui accidens participat, vt, columba est albior coruo, in qua etiam requiruntur quattuor: nimirum res comparata, & res ad quam fiat cōparatio, qualitas positiui, quæ solum conueniat alteri cōparationis extremo. abusiua autem dicitur quoties positiui accidens ad neutrum cōparationis membrum pertinere videtur, vt, adulter est melior Latrone quæ exponitur per aduerbiū, minus, nam neutrum positiui accidens participat. hoc modo, adulter est minus malus quàm latro, Reperitur præterea comparatio hiperbolica, in qua est transgressio veritatis, sed hæc ad cōparationem propriam reducitur, vt, Tu es sapientior Aristotele, ille est nigror coruo, & ita de cæteris, Comparatio fit variis modis, aut ad vnum sui generis, vel diuersi, & vtendū nobis est cōparatiuo, vt, Antonius est doctior Petro Christus es melior demone, aut ad plures sui generis atque tunc superlatiuo vtemur, vt,

Ac

In quartum Antonii.

Achilles fuit fortissimus Græcorū, quamquā
talis comparatio per comparatiuum fieri po-
test, cū relatiuo substantiæ diuersitatis, hoc mo-
Achilles fuit reliquis græcis fortior. Deinde fit
ad plures diuersi generis, quæ per comparatiuū
tantum fit, vt, Diomedes fuit Troianis poten-
tior, solet quoq; effici comparatio ad se ipsum
vt sum doctior solito, vel sapientior hodie q̄ he-
ri, & ab vno accidenti, ad aliud, vt, sum magis
clemens, quā sapiens: denique ab vno actu ad
aliud, vt, ego mallo vitam, quā mortem, aut
gradus ad gradum, vt, tam doctior quā for-
tior. Comparatio duplici de causa inuenta est,
aut elegantiae aut breuitatis gratia, vt, Petrus est
venustior, vicino, elegātius ac breuius dicitur:
quam Petrus est magis venustus quā vicinus,
aut necessitatis causa, nam si volumus quempiā
aliquo superare, necessario aliquo gradu nobis
utendum est, vt, Aristoteles fuit sapientissimus
Philosophorū, quæ oratio si aliter fieret, in cō-
cina redderetur, nec idem sensus prorsus mane-
ret. Gradus comparationis sunt tres, positius,
comparatiuus, & superlatiuus, vt, albus, albior,
albissimus, sed ante quā de his gradibus an-
plius fiat sermo (materiæ congruum videbitur)
si paucis exponamus, vnde dicatur gradus, &
quid sit, & deinde an iterum gradus diuidi pos-
sit. igitur, vt ad primum accedamus. gradus di-
citur

citur à gradiendo, quia, vnus gradus ab alio graditur, vel dimanat. Gradusque est veluti fundamentum, & radix totius comparationis. De hinc gradus est duplex proprius, vt, comparatiuus, & superlatiuus, quoniam à positiuo generantur, at improprius, Vt, positiuus quippe ab alio nō graditur, quid autē intersit inter hos tres gradus, erit dubitatio, sed respōdetur per proprios comparationis gradus, fieri comparationē excessus, vt sum doctior te, tu es eruditissimus preceptorum, at uero per improprium sine excessu, vt, sum matri similis.

¶ De positiuo gradu.

Positiuus est nomen adiectiuum, vel vim illius habens incrementum, aut diminutionē in quantitate, vel qualitate, significans, vt, à doctus, doctior, doctissimus, à paruus minor, minimus, à pauper, pauperior, pauperissimus, vel positiuus gradus est qui dicit rem, vnius sine mentione alterius, Vt, tu es pius, vel fortis, & quāuis hic gradus mentionē aliquādo alterius faciat, erit absque excessu, vt tu es dissimilis mihi. positiuus dicitur, quia positiuè hoc est absolute

solute

In quartum Antonii.

solutè sine mētionē alterius rei in oratione apponitur: nam idem prorsus est gradus positiu⁹ quod absolutus (teste Fabio Quintiliano) qui sic inquit, vt imur vulgo comparatiuis, pro absolutis. Positiuus est duplex proprius, vt, nomen adiectiuū, vel vim illius habens, quemadmodū diffinitio ostendit, vel improprius, vt, præpositio, aduerbium, & verbū, quando ex se irregulariter comparatiuum, & superlatiuū formant, vt, ab ultra, vltior, vltimus, & à pridē, prior, prim⁹, & à potior, is, potior, potissimus, hic gradus variam habet post se constructionē, de qua Antonius in capite de nominum constructione, differit, vt, fidus regis, vel regi iucū-dus alienis. idem dictum de aliis volo.

¶ De gradu comparatiui.

GRadus hic quattuor modis consideratur; 1. absolutè, vt, homines prudentiores virtutem colunt. 2. positiuè vbi casum sui positiui sibi vendicat, vt, tu es mihi omnibus iucū-dior, 3. partitiuè, vt, Aiacum fortior fuit Telamonius, in quo modo necesse est, quod cōparatio sit eiusdem generis, non autē diuersi. quā obrem non dices pedum, manus est fortior: nā requiruntur tria, quando comparatiuus genitiuum

uum, exui partitionis est rectur^o. nēpe, quod cōparatio fiat inter duo, deinde quòd sit conuenientia generis inter comparatiuum, & genitiuum. denique, quod cōparatio debeat esse eiusdem generis, vt, manum dextera est fortior, vltimo modo in propria vi, vt, Tu es amico sapiēti^or. Ad hęc Comparatiuum nomen est, quod cum intellectu positiui. i. vltra significationem positiui proprii, significat quantum positiuum proprium & aduerbiū magis, vt, Hector fuit fortior Aenea (vel quantum positiuum improprium, & magis vt,) sum vlterior, te, id est, magis vltra quāntu, sum prior Petro, nam aduerbia, prepositiones & verba, participant sensum positiui, siquidem ex se generant comparatiuum, & superlatiuum. comparatiu^o est duplex equalitatis, & similitudinis, vel super eminentiæ, & excessus, vt, par Pompeio, doctior Demostene, sed quæ excessus est, comparatiuo, & superlatiuo conuenit, & est triplex significatione tantum, vt, à bonus, melior, optimus, & voce tantum, vt, à nouus, nouissimus, vt, Vergir. Dixitque nouissima verba. Denique voce, & significatione simul, vt, à doct^o, doctior, doctissimus. Comparatiuum, etiam est duplex comparatū, & absolutum, vt, tu es fortior Roderico, hic est senior, i. senex & omne comparatiuū definit in, or, & ius, præter plus, vt nobilior, & nobi-

K

lias

In quartum Antonii

lius, & in vsculus, a, vm, vt, Teren. si soror vi-
uit maiuscula est quàm ego sum & eodem mo-
do dicimus, fortiuscul⁹, albiusculus, a, vm, grã-
diusculus præterea comparatiua descendunt à
nominibus positiuis, quæ incrementum, vel di-
minutionem sua significatione denotare pos-
sunt, quæ si sunt primæ, aut secundæ declinatio-
nis formantur comparatiua à genitiuo singula-
ri secundæ declinationis addita, or, vt, ab albi,
albior, à nigri nigrior, si vero sunt tertiæ formã-
tur à datiuo singulari addita voce, or, vt, à forti,
fortior, à nobili nobilior, sed hæ regulæ forma-
tionis non sunt semper veræ, nam multa for-
mantur irregulariter, de quibus vide Antoniũ
in litera. Sed quæret quidã, quidnam sit forma-
tio. Responde, esse nouæ vocis, quãdam com-
positionem. item etiam, queritur quæ, positiuo-
rum formæ non possint ex se generare compa-
ratiuum, & superlatiuum, Responde nomina,
quæ non sunt capatia augmentationis, vel dimi-
nutionis, vt, omnipotens summus, etsi ab in-
gens improprie fecerit, Vergi. ingentior, & p-
nomina omnia, quamuis Plautus dixerit ipsi-
simus, & nomina numeralia, vt, duo, tres, nam
desinentia in simus, potius nomina positiua, q̃
superlatiua sunt dicēda, vt, milesimus. Item re-
latiua omnia, vt, quis, vel q̃ qualis, signa vniuer-
salia, vt, omnis, nomina quoque infinita, & in
teroz

terrogatiua, vt qualis, quis. Deinde possessiua, vt, Ciceroni anus, Aristotelicus, & patriam, significantia, vt, Salmanticensis, Burgenensis, præterea composita à gero, & fero, vt armiger, & armifer, & habentia vocalem, ante, is, vel, vs, sed suppleantur comparatiua, & superlatiua, per aduerbia magis, & maxime, vt, ego sum magis strenuus quàm tu, vel maximè ex omnibus strenuus, & denique participium futuri in rus, vel indus, cum fiunt nomina, vt, amaturus, docendus, & propria, vel appellatiua hominum, aut minus proprie formabunt, vt, à Nerone neronior, a lapis lapidior, & alia, de quibus certa regula tradi non potest.

¶ De constructione comparatiui.

ET si supra de hac constructione copiose diximus, tamen hæc super addenda existimauimus nempe quòd, Quando comparatiuus exigit casum similem præcedenti, media coniunctione quàm, ac, vel atque, aut hoc est respectu verbi præcedentis, vel subintellecti, & præceptio habet verum, vt, magis amas ociũ quàm laborẽ, aut respectu diuersi, & tunc cõiunctiones copulabunt casum, quem tale verbum exegerit, vt, credo te præstantiorem quàm ceteri sunt,

K 2

præ-

In quartum Antonii.

præterea nomen comparatiuum quattuor modis non construitur cum ablatiuo. 1. quando nomē est anomalū, & caret ablatiuo, vt, mare Caspium est dulcius, quàm cætera maria. 2. quando capitur partitiuè, vt, pedum dexter est velocior. 3. quando fit comparatio inter nomina comparatiua, vt, ego sum tam nigrior, quàm albior. 4. quando fit inter verba, vt magis audio, quàm credo.

De gradu superlatiui.

Superlatiuus quinque modis consideratur. 1. absolute, vt, Hector fuit fortissimus. 2. partitiue, vt, digitorū medius fuit longissimus. 3. positiue vbi casum sui positiui gerit, vt, tu es mihi charissimus. 4. substantiue in neutra terminatione, vt, infimum hominis est pes, hoc est, infima pars. vltimo in propria vi, vt, Cicero fuit eloquentissimus Romanorū, de quo nunc disserimus.

¶ Deinde nomen superlatiuum, est illud, quod ad plures sui generis comparatū, omnibus, ante fertur, vt, Antonis fuit Hispanorum doctissimus. ratio est quoniam superlatio nūquam vnius rei sed plurium esse solet, in qua, & necessario veritas requiritur vltra orationum congruita

gruitatem, vnde nō recte dicitur Achilles fuit fortissimus Leonum: nam Achilles non fuit naturæ Leonum, sed hominum: sed quæret iam quispiam, quando comparatio per superlatiuū recte fiat, Respondebis, vbi genitiuus accommodatur rei excedenti, & est eiusdem naturæ cum illa, vt Antonius est eloquentissimus fratrum. Plato doctissimus philosophorum: vel absolute prolatum significat, quantum positiuum, & aduerbium valde, quod intelligendum est. non facta comparatione, Vt, Cicero fuit facundissimus hoc est, valde facundus. Superlatiuus dicitur à superfero, es, quia semper aliis gradibus superponitur, vt, à fortis, fortior, fortissimus. Superlatiuus est duplex comparatus, & absolutus, vt, ex diffinitione constat. Præterea superlatiuus gradus in varias exit terminationes, quæ regulariter formatur, siue irregulariter. Nimirum, in simus, vt, doctissimus, in, simus, vt, infimus, in rimus, & limus, Vt, tenerrimus, agillimus. in ximus, & tremus, vt proxim^o extremus, & intimus, vt, vltimus, a, vñ. ad hæc superlatiua formantur ab eisdem nominibus à quibus, & comparatiua. vnde si nomina positiua sint primæ, & secundæ declinationis, formant superlatiua à genitiuo singulari secundæ declinationis, addita, s, & simus, vt à doctus. i. doctissimus, à cædidus. i. cædidissimus, si vero positiua

In quartum Antonii.

sunt tertiæ, formant superlatiua à genitiuo addita, simus, vt, à fortis, fortissimus. cum autem deriuantur à nominibus finitis in. er. generantur à recto, addita, rimus, vt, à pauper pauperrimus, à tener tenerimus, Verùm hæ regulæ formationis non sunt semper veræ, nam excipiuntur superlatiua, veniētia ab his verbis, dico loquor, & volo, quæ, vt, regulariter formantur à positiuis tertiæ declinationis descendunt qualia sunt, benedicens, multiloquens, & bene volens, at composita à facio irregulariter formantur, etsi à positiuis tertiæ declinationis oriantur excipiuntur etiam, hæ duo superlatiua, veterissimus, & piētissimus, & superlatiua finita in limus, & intimus, vt, agillimus, extimus. Item etiam superlatiua quæ descendunt ab aduerbiis præpositionibus, & verbis, cū compartiuis, vt, à pridē, prior, prim⁹, ab ultra vltior vltim⁹ à potior, potiris, potior potissim⁹ quāuis, nōnulla regulariter formetur (si Priciano credimus) Vergi. in. 2. ænei. superis cōcessit ab oris. Idē & nos fas extera quærere regna, à super, a, um, & exter, a, um, ad hæc, quædam reperies positiua, quæ tantū Comparatiuū habēt, Vt, senex senior, à, iuuenis iunior, alia quæ superlatiuis tantum constant, vt, à nouus nouissimus, à diuersus, diuersissimus. Denique annotabis aliquando aduerbia ab aduerbiis descendere, vt, asæpe, sæpius, sæpi⁹

pissisæmè, Reliqua Antonius in litera explicat quem vide.

¶ De differentiis inetr comparatiuum, & superlatiuum.

HI duo gradus. 4. modis interse differre solent nempe in resolutione. Comparatione: conuersione, significatione, & in constructione, primum in resolutione. nam comparatiua resoluntur per suum positiuum cū aduerbio magis, & quam, vt, tu es doctior me. i. magis doctus, quam ego sum. Sed secundum Vallam resolui possunt per hæc aduerbia, Validius, vehementius, & plus, vt, ego sum velotior te, i. vehementius velox, quam tu. Sed frequentior, atque melior, resolutio fiet per magis: quoniam aduerbia illa resoluuntur iterum per magis, & magis non potest per aliud aduerbium resolui, quod si dissolueretur per prædicta aduerbia, nullus esset resolutionis finis, atque magis non in aliud resolui posset. Præterea resoluere est ignotū, per notiora declarare, & significatio huius adverbii magis, cū positiuo, notior est, quā cōparatiui. queritur tñ quot modis cas⁹ nominis cōparatiui nō resoluit in nominatiuum

K 4 tiuum

In quartum Antonii

tiuum cum coniunctione quàm, ac, vel atque
Respondebis. 4. modis: primò quando nomē
caret nominatiuo, Vt, nihil est potentius ditio
ne tua. 2. cum his ablatiuis fide spe, opinione
solito, æquo, dicto, Vt, Vergi Et dicto citius tu
mida æquora placat, sed tunc temporis fit reso-
lutio per verbum, vt sum ditior opinione tua.
idest quàm tu opinaris, qua propter compara-
tio obliqua dicitur, cum in nomen nō resolu-
tur, & quia est imperfecta. 3. cum Relatiuo, Vt,
Rex erat Æneas, nobis quo instior alter, caue
dicas quam qui: sed dicet quispiam, contra, in-
quit Tulli⁹. Crassiora sunt animalia, quæ viuūt
in terris, quam quæ in aquis: Respondebis in-
telligi antecedens ea. Quinto modo vbi com-
paratiuum, gaudet genitiuo ex vi partitionis, vt
Aiacum fortior fuit Telamonius. Sed quando
ablatiuus apponitur resolui potest, Vt, Manuū
dextera est fortior, quā sinistra. At uero super-
latiuus resoluitur perpositiuum cum maximè,
& genitiuus pluralis in ablatiuū vertitur cum
præpositionibus ex, e, vel, de, vt, Achilles fuit
fortissimus Græcorū. i. ex Græcis Achilles fuit
maximè fortis. sed tamen quoties superlatiuū
construitur cū genitiuo nominis collectiui, ge-
nitiuus propriè mutatur in ablatiuū cū præpo-
sitione, in, & aliquando cum, ex, vel, de, vt tu es
doctissimus huius populi. i. in hoc populo Tu

es

es maxime doctus, ex gente Danaum Diomedes fuit maximè fortis. Verùm quando superlatiu⁹ capit absolute resoluit^r p^rpositiuũ cũ valde, vt, tu es albissim⁹ .i. valde alb⁹ .i. in cõparatione nã superlatiuo nõ est loc⁹ in cõparatione duorum, at comparatiuo vnus, duorũ, vel pluriũ esse potest, vt, Cicero fuit facũdissimus Romanorũ, Tu es fortior Gallo, & eloquentior Demostene (vt copiose supra dictũ est, in cõuersione) nã omne nomen superlatiuũ in cõparatiuũ conuertitur cũ relatiuo substantię diuersitatis. quoniã raro comparatiu⁹ ad plures eiusdem generis comparatur, vt, Antoni⁹ fuit doctissim⁹ Hispanorum. .i. cæteris Hispanis, at nomen cõparatiuũ non potest in superlatiuũ verti: nam ad vnũ sui generis, & diuersi, vel ad plures diuersi generis comparatur, quod alienũ est à superlatiuo. Deinde in significatione. quia superlatiu⁹ plus significat quam comparatiu⁹, nisi cõparatiuus ei postponatur, vt, Ouidi, Vt, cũ possideam plurima, plurametũt. Aut vbi ponitur superlatiuũ pro constructione comparatiui, vt, Petr⁹ est doctior Ioanne sodaliũ doctissimo. (sed quoties id nõ fit) comparatiuũ tantũ significat quantũ positiuũ, vt, Vergi. i. aenei. tristior & lachrymis oculos suffussa nitetes, & in. 6. iam senior, sed cruda deo viridisq; senectus & alibi Comes senioris Acestæ. neq; minus signifi-

In quartum Antonii

cavit, nam sequeretur, quod comparatiuum esset nomē diminutiuum, quod nemo bonę mētis fatebitur. insuper cum comparatiuo fit abusio quattuor modis. 1. in significatione, vt de monstratum est. 2. in informatione quando à pronomine, vel nomine substantiuo formatur cōparatiuum, vel superlatiuum, Vt, ab ipse, ipsissimus, à Nerone Neronior, à lapis lapidior. 3. in constructione, vt, horum maior est Charitas. vltimo in comparatione, vt, Superbia est melior Auaritia: sed talis cōparatio exponitur per aduerbium, Minus, & positiuum contrarium, Vt superbia est minus mala, quàm auaritia. Denique in constructione: nam superlatiuum frequentissimè construitur cum genitiuo plurali, Vt, Plato fuit doctissimus Philosophorum. At vero comparatiuum cū ablatiuo, vt, Nemo est eloquentior Cicerone. impropatulo est etiā differre in voce, vt, doctior, doctissimus.

¶ De nominibus diminutiuis.

Diminutiuum est, quod minus quàm principale, vnde deducitur significat, Vt, Sororcula à nomine soror Regulus à Rex, & ob hęc causam dictum est diminutiuum, quia semper minus quàm suum principale significare debet: alioqui non meritò diminutiuum appellare

tur

ur. Diminutiū dupliciter diminutionē nobis representat, vel in qualitate, Vt, puer delicatulus, vel in quantitate, vt, à liber libellus, ab, ensis ensicula. Nomē diminutiū tria à suo principali seruare debet, nēpe gen^o, declinationē, atq; significationē, vt, Humuntio. sed tamē nō semper hęc tria seruat, sed satis est, q̄ significationē retineat, vt, epistoliū, puluis culū, ensicula, conuenticulū cū aliis. Deinde diminutiū fuit quatuor de causis inuētū: primò causa cōptētus, vt, homūculus: tū necessitatis gratia, vt, Regulus, à Rex: nam illo frequēter Poetæ ad carmina cōponenda vtuntur, vt, Teren. in An. Olera, & pisciculos minutos emptos obolo ferre in canā senis. Itē etiā blādimenti, siue adulationis Causa, vt, Corneliola, suauiolū, Corculū. ac deniq; ad nostra extenuāda, vt, Opella, munusculū, ingeniolū. Queritur tñ hic, an lingua Latina ultra quattuor diminutiua formare à suo p̄cipali possit. Respōdetur, nō, & hęc quattuor tantū à nomine homo generātur, homūtio, homūcul^o, homul^o, & humulul^o. Est altera dubitatio, an finita in aster sint diminutiua: respōde, minime q̄a potius imitationē quādam, q̄ diminutionē significāt, vt, Antoniaster, parasitaster p̄terquā furdaster, & recaluaaster, q̄ diminutiua sunt. ad hęc multa vidētur ratione terminationis esse diminutiua, q̄, gratia significationis nō sūt quorū,

quæ

In quartum Antonii

quædã sunt masculina, Vt, pedicul⁹, cuniculus, quædã fœmenina, Vt, lenticula, cicerula, & acicula, alia neutra, vt, cœnaculũ, vmbraclũ, crepitaculũ. Alia deniq; reperies omnis generis, vt ridicul⁹, a, vm, vernacul⁹, a, vm. In super Diminutiua nõ habêt certam formationis regulam, quoniã in varias exeunt desinentias, quas apud Antoniũ, & Laurentiũ comperies, atq; hæ terminationes bifariã deducũtur, aut secũdũ formã Græcam, vt, epistoliũ ab epistola, à basilẽus, basiliscus. à pan paniscus, aut iuxta latinorũ formã, & sunt quattuor quædã. in io, vt, homũtio, fenetio. quædã in aster, vt, surdaster, recaluafter quædã in le⁹, vt, æcule⁹, in illus, vt, tãtillus. & in ellus, vt, tenellus. in ulus, vt, sergiolus. Sed à nominibus propriis per pauca formantur diminutiua, vt, Tulliulus. i. corneliola, Blasiolus, cum similibus.

¶ De relatiuis.

Relatiuum est quòd, rem antecedentem refer, vt, Plato docet, qui punit, vel est illud, q̄ refert aliquod antecedens, vt, tu amas, qui doces. Relatiuũ dicitur à referẽdo quaten⁹ rẽ p̄cedentẽ nostro intellectui repræsentar. nã ob id inuentũ est relatiuũ, vt nobis rẽ p̄cedentẽ

in

in memoriam redigat. & hoc est munus peculiare illius. Relatiuū est in vſu ad tollēdam quodammodo ambiguitatem orationis. quod duplex est, ſubſtātię videlicet, & accidētis. Relatiuum ſubſtantię est, quod antecedens ſubſtantiuum refert, vt, ille, ego qui quōdam. Relatiuū vero accidētis illud est, quod adiectiuū repręſentat, vt, quot capita tot ſentētię. Deinde relatiuū ſubſtantię diuiditur in relatiuū ſubſtantię identitatis, hoc est ſimilitudinis, & in relatiuū ſubſtantię diuerſitatis, Relatiuū ſubſtantię identitatis dicitur, quod eandem rem cum ſuo antecedente ſignificat, vt, Petrus docet, qui diſputat. Relatiuū ſubſtantię diuerſitatis est, quod ſignificat rem diuerſam ab antecedēti: ſed nō genere, aut ſpecie: ſed numero, vt, amo Ciceronē, & reliquos oratores. quo exēplo ſignifico Ciceronem eſſe oratorē, ſed diuerſum à cęteris oratoribus: quāobrē male diceretur relego Vergiliū, & alios oratores, nam Vergilius non habuit oratoris nomē ſed poetę, & cum relatiuis ſubſtantię diuerſitatis vltra cōgruitatem orationis veritas requiritur. ſed meritō quærere aliquis hoc in loco poterit, quidnam ſit antecedens, vnde dicatur & quotuplex ſit?

¶ Est igitur antecedēs, quod à relatiuo refertur & ab antecedēdo deducit, quippe relatiuū in oratione plerumq; præit, & aliquando ſubſequitur

In quartum Antonii

tur, vt, quæ uestra humanitas est, quod uestrum ingeniū est: quamuis in his exemplis quis, vel qui potius adiectiuè, quàm relatiue sumi uideatur. antecedens aut est substantiuum, quod relatiuum substantiæ refert, aut adiectiuum, quod à relatiuo accidentis repræsentatur. Interdum dictio capta technicos pro antecedenti relatiui apponitur, aut oratio, vt, præterquam ego, quod est primæ, & tu, quod est secundæ, Terē. in Eunu. quis habet salem, quod inte est, idest, quæ res. Cæterum aduerte quòd aliquando nō explicatur, vel antecedēs, vel relatiuum. sed ob id hæc nomina non correlatiua desinunt esse, nam sub intellectum est pro expresse, vt, Magdalena, domine si substullisti illum, dicitō mihi ubi posuisti eum, ubi relatiuum uidetur absque antecedenti poni, quod apertius hoc exemplo deprehendetur: narra, quæ gesta sunt in Curia. Vergili. vrbs antiqua fuit Tyrii tenuere Coloni Carthago. Idem, est loc⁹ Hesperiam grai cognomine dicunt, ubi plane relatiua intelliguntur Carminum causa. Præterea relatiua substantiæ identitatis septem sunt, & diuersitatis quattuor, & denique accidentis decem, aut undecim, de quibus suo ordine differendū est.

¶ De quis, vel qui.

hos

HOc nomen est irregulare, quia certam declinationem non habet, & deinde quia vocatiuo vtriusq; numeri caret, quod in recto singulari quinque terminationes sortitur, quarum quis, & quid, tribus modis considerantur: nempe admiratiue, vt, quis nouus hic nostris successit sedibus hospes? Teren. quid ais? in interrogatiue, vt, quis est ille? quid boni portas? & infinite, vel dubitatiue, Vt, Vergili. nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos. interdum. quis vsurpatur pro qualis, vt, quis tu es mihi, atque quid fit aduerbium, aut quando capitur pro cur, aut quomodo, Vt, quid taces? id est, cur taces? quid dicat scripture nescio hoc est, quomodo. Est postremo nomen substantiuum, & genitiuum post se regit, tam in appositione, quam in Compositione, vt, quid tibi mecum rei est? aliquid boni nobis narra. Deinde quibus modis accipitur, aut relatiue, Vt, diligo Antonium, qui fuit vir eruditissimus aut interrogatiue, sed raro, vt, Vergi. in Bucoli. sed tamen iste Deus, qui sit da Tyere nobis? vel infinite, Vt, nescio. qui me vult. Aliquando fit aduerbium, & vsurpatur pro quomodo, Vt, Terenti. qui scis? id est, quomodo. est quoque ablatiuus singularis numeri, qui omnibus generibus deseruit, Teren. in. 3. Comœ. qui cum loquitur filius? idem vxor dabitur qui cum

fœli-

In quartum Antonii.

foeliciter viuat, & eodem modo dicemus, qui cum animali ille pugnat? Præterea. quæ, totidē modis considerari solet, nempe relatiuè, vt mulierem amo quæ est doctissima. Interrogatiuè vt quæ mulier est illa? & infinite, vt, dubito, quæ mulier sit illa. Interdum est coniunctio copulatiua ordinis postpositiui, siue scribatur compēdio literarum, siue non, vt, O Rex hominumq; deūmque, sed quoties diphthongo scribitur semper erit nomen. Quod, autem vbi nomen est, capitur tripliciter, aut relatiuè, vt, spectaculum video, quod tristitiam adfert. Interrogatiue, vt, quod tēplū cernis? ac infinite, vt, Ignoro, quod animal sit hoc. Nō unquā est cōiunctio, vt, gaudeo, q̄ bene vales, Persi. Quod, si dolosi spes refulserit nummi. De hinc vbi est nomen adiectiue capitur, vt, video animal, quod velocissimum est. præterea aduertēdum est, nomē hoc, quis, vel qui, sepe pro qualis, & quale, atq; quātus, a, v m, accipi, vt, Vergi. in Bucō. Ne quis sim quæris Alexi. i. qualis, Teren. Vide qui vir fiet. i. qualis, Vergi. in. 4. enei. Quem sese ore ferēs, hoc est, qualē, quæ humanitas est illa? i. quāta cui⁹ ingenii est, hic puer? i. quāti, qua humanitate es tu p̄ditus? hoc est, quāta humanitate, quod cōtingere solet in trib⁹, casib⁹ nēpe in recto, genitiuo, atque ablatiuo, vt exempla demonstrant & quoties qui, quæ, quod, præcedit in oratione
sub-

subsequitur, Hic, hæc, hoc, iste, a, v d, aut, is, ea, id non autem, ille, a, v d, vt, qui præfert diuitias sapientiæ, is stolidus est, vel iste, non autem ille, ne bis Emphasis fiat.

¶ De sui, & suus, a, v m,

PRonomen, sui, deffectiuum est, quia recto, atque vocatiuo caret, quod reciprocum pronomen reciprocatione rei, non autem casus, est & relatiuum substantiæ idẽtitatis, reperitur, vt Petrus diligit se. at suus est illius deriuatiuum, quod etiam Anomalum fit cum priuetur vocatiuo (quamuis aliquando habere possit) vt, Cæsar est fortissimus imperator, O milites sui sequimini illum. Deinde dicitur pronomen Reciprocum, & relatiuum substantiæ, tametsi cõueniat cum subsequenti in voce (nam in significatione cum præcedenti consentit) vt, Antoni⁹ iussit mihi, vt suas filias vocarem. Interdum nõ est reciprocum quoties vsurpatur pro nomine proprius, a, v m, vt, Vergi. Trahit sua quęq; voluptas, Persi. Velle suum cuique est, Terẽ. suus cuique est mos. i. proprius. Nota tamen regulã qua his reciprocis absque v llo vitio vti liceat, quæ sic habet. quoties præcedit in oratione subiectũ ad quod referatur reciprocatio optimẽ

L his

In quartum Antonii

his reciprocis vtemur, Vt, Pater tuus se valde diligit, hic suos filios odio afficit: at si tale subiectum orationi desit, nunquam illorum vsus permittetur, vt, si dixeris dixit sibi, placuit suis. Verùm qui circa hanc materiam abunde omnia nosse cupit, Vallam perlegat in capite, de Sui, & suus, a, v m.

¶ De Ipse, a, v m.

IPse, a, v m, quondam ipsus, a, v m, variabatur, Vt, Teren. Ipsus est, quod à nonnullis appellatur pronomen subiectiuum cum omnibus personis subiici possit, vt, Vergi. in. 2. enei. quæ que ipse miserrima vidi, Ouidi. in Episto. Nil mihi rescribas, attamen ipse veni, quod fit pronomen Relatiuum, vt, Rationem Petro reddes: nam ipse Pædagogus est tuus. interdum vero cum desinit esse relatiuum sæpe reperitur, vt ipse hominem accusasti, ipse est persecutus, & ipse tandem occidisti. Iungitur quoque aliis pro nominibus, vt, quem visurus sum ego ipse, Tu ipse affirmasti, hoc ipsum dicebam, & si, de aliis.

De

¶ De ille, a, vd.

Pronomen hoc est primitiuę speciei, quod plerumque Emphasin habet, vt, Vergi. ille ego, qui quondam gratili in modulatus aue na: in quo exemplo ad primam personam refer tur cū suapte natura sit tertię personę. Deinde est Relatiuum substantię, vt, Aristoteles docet & ille acriter disputat, quod ab hic, hęc, hoc, at que ab iste, a, vd, differt. Nam hic, hęc, hoc, ad primam personam refertur, vt, hic, liber est mē dosus, hoc est, meus. Iste vero ad secūdam, vt, ista manus scripsit, id est, tua: Ille autem est ter tię psonę, vt, ille multa fuit pafus. est præterea differētia inter iste, a, vd, & ille, a, vd, quoniam, iste, capitur: per contemptum, Vt, iste fecit, ille capitur emphaticos, vt, alexander ille magnus, Est quoque discrimē inter, hic, hęc, hoc, & Ille, a, vd, Nam hic refert rem propinquam, & ille remotam, vt, Ouidius. Quid faciam, repetam me domum, & regalia tēcta? an lateam syluis, timor hoc, pudor impedit illud, Titus liui. Me lior est certa pax, q̄ iperata victoria, hęc in tua illa in deorum manu est. Item etiam inter hęc pnomina id discriminis solet tradi: nēpe hic, hęc, hoc, referre rem præcedētem, ille verò

In quartum Antonii.

sequentem, Lauren. hæc igitur datur possessiuo, illa superlatiuo, multo, & longe, sed aliquando hoc ab autoribus non seruatur, vt, Habeo canem, & balistam, illum ad venandum, hanc vero ad proiiciendas sagittas. ad hæc iste & hic potius sunt pronomina demonstratiua quàm relatiua, vt, Persius: At pulchrum est digito monstrari er, & dici er hic, est, quæ interdum fiunt relatiua, vt, Teren. Eunuchû dixti velle te, quia his solum vtuntur Regina.

¶ De, is, ea, id.

IS, ea, id, habet compositum idem, ea, idem quod his duabus partibus componitur, videlicet ab is, & demum si auferatur ab, is, S, & ab aduerbio demum, vñ, & vtrumque est relatiuû, vt Audio lectionẽ, & eam relego, vel eadẽ relego. sed differt is à composito, nam is indiget coniunctione, & idem includit in se vt, in, quamcunque sedem te contuleris, & in eam te sequar, aut in eandem te sequar, Deinde, is, ea, id, capitur pro Talis, & habet Emphasin, vt, ea est vestra humanitas iudices, hoc est, Talis. habeo sodales, & eos doctos, Denique differt, is, ea, id, ab hic, hæc, hoc, quia vbi refertur dictio vtimur, is, ea, id, non autem hic, hæc, hoc, vt, ha

bes

hes per paucos libros, & eos male compagina-
tos, à quo significatur Emphasis. at quoties de
notatur locus, huiusmodi pronomina, conue-
niūt vt, literas didisci, & hoc accidit in mea ado-
lescentia, vel id. accidit in mea adolescentia.

¶ De Relatiuis substantiæ diuersitatis.

Quattuor sunt huius substantiæ Relatiua,
nimirū Alter, Alius, Reliquus, & Cæter,
a, vñ, quamuis, cæter raro reperitur,
vt, Audio Virgilium, & alterum Poetam, Cice-
ronem semper voluis, & reliquos Oratores, cū
quibus vltra orationum congruitatem, neces-
saria est veritas. Alter tamen à nomine alius
differt, nam alter dicitur de duobus, vel de vno
tantum (non absque elegantia) vt, Altera ma-
nu lapidem portas, altera vero panem, Salust.
Alterum nobis cum diis, alterum cum belluis
commune est. Interdum dicitur de pluribus,
vt, multi scolastici Complutum conueniunt, al-
ter, alterius ignarus. Verum hi plures in duas fa-
ctiones reducuntur, siue in duorum numerū,
vt, Vergi. in Buc. Aurea mala decem misi, cras
altera mittam. Capitur deinde pro secundus,

In quartum Antonii.

vel pro duo, æ, duo, vt, Vergi. in. Bucō. O formose puer, Tu nunc eris alter ab illo, vnus, & Item alter. i. duo. Ali⁹ vero de pluribus, & etiã de duobus dicitur, vt Humani generis alii sunt boni, alii mali Plini. Alia etiã turris vbi sol nascitur, conditurque. sumitur in oratione pro diuersus, a, vñ, vt alia est mea sentētia à tua, à quo deducuntur hæc aduerbia alias, aliter, alioqui, & hæc localia, alio, alia, de quibus multa exempla apud autores reperies. Reliquus, a, vñ, eleganter accipitur pro his verbis Relinquo, is, videlicet, & resto, as, vt, Salusti. Nihil victorię reliquum est. i. reliquisti. hoc reliquum iam est, vt ad parentes confugiam. i. superest. Cæter, a, vñ. vix extat in vsu, sed in aliis terminationibus manet: estque diuersitatis substantię relatiuum, vt Ticerō Cætera ex Tabellario cognosces. At cæterum aliquando est coniunctio aduersatiua, vt, Multa quidem dicta sunt, cæterū plura supersunt dicenda.

¶ De relatiuis.

VNdecim sunt relatiua accidentis, de quibus⁹ ordinatim est habēda disputatio. s. qualis, & quale, q̄ quantitatē significat, & tribus

bus modis consideratur. Primo Relatiue, vt, talis est discipulus qualis magister. interrogatiue, vt, qualis es tu? atq; infinite, vt nescio qualis sit magister tuus. cuius antecedentia sunt nomina adiectiua qualitatem significãtia, cum talis & tale, vt, bonus, malus, doctus, pius, factus, cum similibus, vt, hic est doctus qualis pater, quod geminatur apud autores, vt, qualis qualis est ille, habetur vir doctissimus, vnde profiscicitur aduerbium, qualiter, quod etiam tripliciter vsurpatur nempe Relatiue, vt, Taliter loqueris qualiter, nunquam elegantius es locutus. interrogatiue, vt, qualiter vales? & infinite nescio, qualiter frater se habeat. cuius antecedentia sunt aduerbia omnia qualitatis, vt, bene, male, sapienter, viriliter, & taliter, cum aliis. vnde ad huius, aduerbii interrogationem, respondebis per illorum aliquod, vt, qualiter ille legit? Responde, bene, eleganter, aut expedite. quantus, a, vni, quantitatem significat, cuius antecedentia sunt omnia adiectiua, quæ quantitatem referunt, Vt, magnus, paruus, amplius, maximus, latus, cum tantus, vt templum magnũ, quantus est mons, tanta es domus mea quanta est tua, quod geminari solet, vt, quãtus quãtus est amicus, tantus est iuuenis stultissim⁹. interdũ tamẽ in literis sacris quantus capitur pro quot, &

In quartum Antonii

tantus pro, tot, vt, quanti mercenarii sunt in do-
mo patris mei, hoc est, quot, & alibi, sed quid
inter tãtos? hoc est inter tot, quibus formulis nõ
vtemur. quot numerum representat, cuius an-
tecedentia sunt, nomina numeralia cardinalia
& correlatiuum Tot indeclinabile (quẽadmo-
dũ est Relatiuum) qualia sunt, vnus, duo tres,
quattuor, quinque cum similibus, Vt, tot sunt
mihi amici, quot cognati, tres annos salmãtica
iuri ciuili operam dedi: quot tu nunquam de-
disti. sed hoc Relatiuum geminatur aliquando,
vt quot, quot autem receperunt eum, à quo de-
riuat aduerbiũ quoties cuius responsiua erũt
aduerbia numerum, significantia, vt, Ter, Qua-
ter, semel, bis, & correlatiuum toties, vt, quo-
ties volo, tocies lego, Ter me contuli Com-
plutum, quoties tu non venisti. Quotus quæ-
rit etiam de numero, sed illius antecedẽtia sunt
numeralia ordinalia, vt, primus, secundus, ter-
tius, & sic deinceps, vt, primus sedet Decanus
à dextera Archiepiscopi Tolateni, quotus non
sedet cantor. sed quoties quotus, capitur pro
quot illius responsiua habet, vt, dic mihi quo-
tus cœnare velis, Respondebis tres, vel qua-
tuor. Deinde vbi iungitur quis, que huic no-
mini quotus, & interrogatiuè hæc antecedentia
habebit, nempe Rarus, pauc⁹, & nullus, vt quo-
tus enim quisq; istud fecisse? Respondebis nul-
lus,

lus vel rarus. quotuplus querit de augmēto numeri, cuius antecedentia sunt, nomina adiectiua finita in, pl^o, a, v m quæ quātitatē pōderis, & mensuræ significant, siue excessum quemdam, vt, ego duplum fructum recepi, quotuplum tu nnuq̄ recipies, dupla portio panis mihi hodie dabitur, quotupla heri non fuit mihi largita. Quotenis, & quotene, quærit de annorum numero cuius responsiua sunt adiectiua finita in enis, & ene, vt bienis, & biene, trienis, quadrienis cum similib^o, vt hic puer est trienis quotenis est fraterculus. Itē etiā hui^o Relatiui respōsiua sunt adiectiua finita in, im^o, a, v m, vt, Bim^o, Trimus, quadrimus, vt, hic est bimus, quotenis est mea sororcula. Quotenarius etiam denu-mero quærit cuius antecedentia sunt nomina finita in, Arius, a, v m, vt binarius, ternari^o, quaternarius, vt, binarius est hic numerus, quotenarius non est ille. quoteni, a, a, habet pro antecedentibus adiectiua distributiua, siue indiuidua, vt, bini, terni, quaterni, vt, bini ambulant monachi, quoteni non Clerici, ternas literas abste accepi, quotenas non à fratre. Quotuplex rogat de diuersitate, cuius antecedentia sunt adiectiua de nominatiua, vel deducta à nominib^o numeralibus, vt, duplex, triplex, quadruplex cū similib^o, vt, duplices vestes habeo, quotuplices non sunt tibi, duplex est nomen, quotuplex nō

L s est

In quartum Antonii

est aduerbiū vnde deriuat̄ quotupliciter, & huius aduerbii antecedētia sunt aduerbia finita impliciter, vt dupliciter, simpliciter, tripliciter, cū aliis huius generis vt quotupliciter capitur, vt, Respōdebis multipliciter, tripliciter capitur nomē quotupliciter non pronomē. Quotenium à quibusdam Grammaticis additur, cuius antecedentia erunt finita in, enim, vt bienim triennium, vt, bienium est hoc vinum quotenium non est hoc oleum. Cuius, a, um, apud Poetas frequenter reperitur, quod Anomalum est cum solum in nominatiuo, accusatiuo, & ablatiui reperitur, cuius antecedentia sunt pronomina possessiua, & ppia, vel appellatiua posita in genitiuo, vt, cuium pec⁹, Respondebis meū, Petri, doctoris. Cuias, atis, quod olim inflectebat̄ Cuiatis & e, habet pro suis antecedentibus nomina significantia patriam, vel nationem, siue professionem, atque hęc pronomina nostras, & vestras, vt, Burgensis est tu, cuias non fuit pater meus, sodalis est Ciceronianus, cuias tu nunquam fuisti, & sic de reliquis. Præmissa concordantiæ præceptione Relatiui, cum antecedenti, quæ de Relatiuis substantiæ identitatis intelligi debet (nā Relatiuum substantiæ diuersitatis conuenit cum subsequenti) Vt, Euoluo Quintilianum, & alios Oratores, & etiam accidentis, vt templū magnū, quantus est mons. quando, quis, vel qui ponitur inter duo

Substantiua appellatiua vtrumque referre potest, vt, est animal rationale, quod dicitur homo, vel qui dicitur homo: sed si ponatur interpretu propriu, & appellatiuum proprio respondere seu referri debet, vt, Salusti, Est loc⁹ in carcere, Quod Tullianum appellatur, Vergili. Est locus Hesperiam Graii cognomine dicunt, vbi intelligitur, quam (Vt, Seruuius placet) & minime quem. attamen aliquando, quis vel qui appellatiuum refert, vt, Stella Iouis propius a terra fertur, que dicitur Phaeton. Reliqua in præceptione de discordantiis copiosius tractabuntur,

¶ De patronymicis.

Patronymicu nomen est, quod significat filiu vel filia, nepotem, vel neptem, aut aliquem ex posteris illius a quo deriuatur, vt, Priamides, Acrysius, quæ definitio omnia patronymica tam masculina, quam foemenina complectitur. patronymicum est compositæ figure, componitur enim a patyr, os, & ab, onoma, tos, quasi ferens prope semper nomen patris in qua compositio alterum, o, in, y, vertitur. Deinde duplex est Patronymicum masculinum, & foemeninum, vt Æacides, Nerine, masculina desinunt in, es, & sunt primæ declinationis, vt, Priamides. At foemenina desinunt in is, vt, Priamis, idis, & in, e, primæ, vt, Verg. Nerine, Galethea.

Patro

In quartum Antonii

Patronymica fœmœnina formatur à masculinis remota, des, vt, Ab Æolides, Æolis, idis, à Pelia des, Pelias, is, finita vero in, e, non recipiunt formationem. His nominibus patronymicis vtuntur frequentissimè poetæ carminis causa, quæ descendunt à nominibus Græcis, vt, Phaethontiades, à Phaethon, & rarissime ab Hebreis, vt Abrahãtiades. Sed nunquã, à latinis: vnde Barbare diceretur petrises, à Petro, & Ioannides, à Ioãnes. Quo pacto autem Patronymica masculina sint formanda, Antoniũ in litera vide. nota bistamẽ Patronymica improprie deriuari à nominib⁹ matrũ, vt, ab Ilia, Iliades, & à sororibus, & à fratrib⁹, vt, phaetontiades & ab Auis, paternis, vt, Æacides, & maternis, vt, atlantiades. Itẽ aburbium conditoribus, vt, Cecropides, à Rege Athenarum Cecrope, Romulides à Romulo, Romæ conditore, vt, Persius. Ecce inter pocula quærunt Romulide saturi, qui Dia Poemata narrẽt. Ac denique ab vrbe vt Troades à Troia phrigiẽ vrbe. Patronimica inuenta sunt duplici de causa, aut quia sunt Poetis necessaria propter carminum compositionem, aut breuitatis gratia, quia breuius sic autores loquuntur, Priamides id fecit, quam si dicatur filius Priami.

De

¶ De aduerbiis localibus.

Illud aduerbium locale dicitur, quod aliquã loci differentiam nobis significat, vt, vbi fecisti Tyrocinium linguæ Latinæ? atque hoc in quadruplici discrimine reperitur, aut in loco, aut ad locum, aut à loco, aut per locum, quatenus sunt quattuor aduerbia huiusmodi locorum differentias significantia, qualia sunt vbi, quo, vnde, & qua, de quibus sigillatim est differendum.

¶ De vbi, & vbinam.

HÆc duo aduerbia semper quærunt de loco in quo, vt vbi est Petrus: vbinam fuit præceptor? quæ etiam infinitè, & Relatiuè considerantur, vt, nescio vbi sit pater, illic est Antonius, vbinam nunquam fuit Martinus, sed aliquãdo vbi, fit temporis aduerbium, vt, Vergili. in. 4. Æneidos: post vbi digressi, & lumen obscura vicissim. His igitur præmissis, ad interrogationem per hæc aduerbia factam, aut oportet respondere per nomina locorum propria, vel appellatiua, aut per aduerbia. si respondendum est per propria, vel illa sunt primæ, & se-

In quartum Antonii

& secūde declinationis, & variatur in singulari numero, & illa aduerbialiter sunt apponēda in genitiuo singulari, vt, si quispiā interroget vbi est Petrus? Respondebis Rome, Toleti, Cordubæ, Complati, vel illa sunt tertię inflexionis, & inclinantur quoque in numero vnius, atq; tūc temporis collocanda sunt in datiuo singulari, vt, si aliquis velit percontari vbi nam fuit Franciscus? oportebit respōderi Carthagini, Hispali, Tiburi, & interdum per ablatiuum (sed potius ex Poetarum quā Oratorum vsu) vt, Horatius: in Epistolis Romę Tiburamem ventosus Tibure Romam, idem dū tu declamas Romę Præneste relegi. quod si hæc nomina cuiuslibet inflexionis sint, pluraliter efferantur, tunc in datiuo, vel ablatiuo ponentur, vt, vbi literas accepisti? respondendum est Athenis, Burgis, Tralibus, & sic de cæteris. Deinde si nomina locorum appellatiua fuerint, ea apponemus in ablatiuo vtriusque numeri media præpositione in, vt, si interrogaris vbi veniunt omnia? respōdebis in platea, vel foro, sed excipiuntur hæc nomina appellatiua, quæ priorū rationem, siue naturā sequuntur domus videlicet, & rus, humus, toga, militia, terra, bellum, & focus (vt quibusdam placet) vt, Vergi. procumbit humibos, Terē. in Eunucho, domi, fociq; fac vt vicissim memineris: & apud Syluiū Prauus erat togę sic
-debi

debilis arte belligera, & cōdo corpus terræ pro
 interra. sed tamē interdū sic loqui licet, sum do
 mi, vel in domo, vt, Quintil. lib. 5. in domo fur
 tum factū est ab eo, qui fuit domi: & hoc nomē
 domus adiūgit sibi p̄nomina possessiua, & no
 men adiectiuū alienus, a, v̄m. hinc fit dicamus,
 fui Domi meæ. tuæ, & alienæ, aut denique no
 bis respondēdum est, per aduerbia, & sumetur
 vnū ex his, quę sequunt̄, vt, vbi est magister? res
 pondebis hic. i. in hoc loco vbi ego sum, isthic.
 i. in isto loco in quo tu es & illic hoc est, in loco
 in quo ille est. ibi, ibidem cum similibus.

¶ De quo.

HOC aduerbium quærit de loco ad quē, vt,
 Quò te Mæri pedes? interdū tamē mutare
 officiū solet: nam fit aduerbiū comparati
 uum, vt, Quo quisq; doctior, eo modestior. Et
 coniunctio causalis, vt, Non eo dixi, quo te of
 fenderem. & Capitur pro quare, vt, Terē. Me
 mini illam videre, quo æquior sum Pamphilo,
 hoc est, quare. sumitur quoque pro quorsum,
 vt Horatius in Epist. Quo mihi fortuna, si
 non conceditur vti? id est, quorsum, vel ad
 quid. Solet præterea esse ablatiuus huius relati
 ui, quis, vel qui, vt à quo literas didiscisti.
 Sed vt iam ad rem redeamus, ad interrogatio
 nem

In quartum Antonii.

nem factam, per quo aut oportet respondere per nomina locorum propria, aut appellatiua, vel per aduerbia: si respōsum est reddendum per propria, ea sunt ponenda in accusatiuo absq; præpositione, vt, Quò is? respondetur: Romã, Toletum. Complutum, aut per appellatiua, & collocantur in accusatiuo cū præpositione ad, vel in, vt, quo tēdis: Respō. in urbem, in Hispaniã, ad plateam: sed excipiuntur, Rus, & Domus, quoniam rationē priorū sequuntur, vt, quo tendis? Rus, domum. Verùm Grammaticè aliquando domus præpositionem recipit, vt Maria versa est in domum (aut per aduerbia, respōsio est facienda) & vnū ex his sumetur, vt. Quo pergis modo? R. huc, isthuc, illuc, aliquo, siquo nequot. Cæterum quorsum, & quousque eiusdem sunt differentię, quorum antecedētia hęc sunt, horsum, istorsum, illorsum, dextrorsum, sinistrorsum, sursum, deorsum, hucusque, hactenus, vt, Quorsum hęc tēdūt? R. horsum videlicet, vt mores componas. Quousque vis ire? R. hactenus, & ita de aliis. sed hoc vnum te admonitum volo. nimirum alia nomina propria esse apponenda in accusatiuo cum præpositione ad, vt, Quo is? R. ad Antonium, hoc est, ad Antonii ædes, ad patrem, aut ad fratrem.

De

¶ De vnde.

VNde interrogat de loco à quo, vt, vnde venis O Antonii? sed aliquando pro quis, vel qui capitur, vt, Vergili. in. i. Ænei. Infer tetque deos Latio genus vnde Latinum. i. a quo ad cuius intetrogationem si per propria locorum nomina respondere volumus illa ponentur in ablatiuo sine præpositione, vt, vnde venis francisce. Respondebis Toletto, Roma, Mantua, vel Salmantica, aut per appellatiua, & ea apponi debent in ablatiuo cum præpositione, vt, vnde venis modo? Respõde à platea ex foro ab vrbe: Sed excipiuntur domus, & Rus, quæ sequuntur rationem priorum, vt, vnde venit pater? Responde Domo, vel Rure, aut oportet per aduerbia respondere, atque, tunc tẽporis capiemus vnum ex his, quæ sequuntur, hinc, istinc, illinc, aliunde, necunde, cum similibus. verum hoc aduerbium peregre ad omnes quatuor locorum differentias refertur, vt, vnde venit mater? Respondetur peregre, aliquando tamẽ hoc modo respõdere licet, ad interrogationem huius aduerbii vnde, vt vnde venis à patre, vel à Petro venio

M

De

In quartum Antonii.

¶ De qua.

Hoc aduerbium quaerit de loco per quem, ut, quavis ire? ad cui? interrogatione si per nomina locorum propria respondere oportet illa in ablatiuo sunt apponenda, ut, qua proficisceris? R. Roma, Salmatica, Toletum, Complutum, si per appellatiua in accusatiuo collocantur cum praepositione, ut, qua ibas modo? R. **p** plateam, **i**n forum, **p** Hispaniam, **p** Galliam. excipiuntur domus, & rus, quoniam naturam priorum obseruant. si autem per aduerbia respondendum est, unum ex his sumetur, hac, isthac, illac, aliqua, si qua, nequa, alia, additur his recta.

¶ De discordantia trium praepetorum concordantiae.

Quoniam polliciti sumus de trium praepetorum generalium discordantia, nec non de figuris constructionis copiose disputationem esse futuram: ideo hoc in loco praemissa re ipsa praestamus. atque in primis de discordantia adiectiui, cum substantiuo erit sermo, quae cum in tribus conuenire debeant: nimirum in genere, numero, & casu, aliquando tamen apud au-

tor-

tores in his tribus dissetire reperiuntur: & primū in genere, vbi adiectiuum solum cōuenit cum substantiuo in significatione per figurā Synthesin, vt, pars altus, vel arduus. Item cū fit cōueniētia tantū in voce, quando substantiuū thecnicos capitur, atq; fit generis neutrius, vt, Blasius trisyllabū. Item etiam quoties adiectiuum substantiuè in neutra terminatione usurpatur, quod semper exponendum est, aut per nomē res, rei, vel pars partis, vt, mors malū impiis videtur: hoc est, res mala, infimū hominis est pes, hoc est, infima pars hominis. Tum per figuram syllepsin vbi fit cōceptio generis, vt, Rex & Regina, sunt boni, factio, atq; ira sunt tibi grata. Tum etiam antiquorum autoritate, vt, A crefulua, quē modum loquendi non imitabimur. etsi à quibusdā dicatur, olim aēr ambigui generis fuisse. Porro quoties oratio fit per vocem antiquam futuri infinitiui, vtriusq; vocis, vt, spero virginē nupturum tibi & pacem amandum à me, sed improprietas excusatur, quia vtraque vox est indclinabilis, & deseruit omnibus generibus vtriusque numeri. Deinde causa supplementi, & distingueudi sexus, vt, præneste sub ipsa, anser facta per Synthesin. Præterea ratione numeri, etiā fit discordātia (quāuis raro) vt, Teren. in Eunu. nescio quid pfecto absente nobis turbatum est domi. Verū huiusmodi vitium hoc

In quartum Antonii.

modo excusatur: quoniam absente olim fuit
manoptotæ inflexionis, vel (vt Donato placet)
absente erat olim præpositio quemadmodum
clam, aut forte dicemus nobis pro me capi. Itē
etiā per synthesin, vt, pars vulnerati velocisi (ta-
met si discordantia etiam sit in genere) sed tamē
attendenda est orationis significatio, non autē
vox. Deinde quotiescumque gerundium ad-
iectiuum genitiui, iungitur substantiuo plurali,
vt, Plautus, Nominandi tibi istorum, magis erit
quā edundi copia ni affirmare cum Antonio
volumus gerundium hoc regere post se geniti-
uum casum, vel denique vbi loquuntur auto-
res per vocem illam antiquam futuri infinitiui,
vt, Lucretius, æternasque pœnas in morte timē-
dum (quamuis à quibusdam doceatur timen-
dum esse gerundium, non autem vocem pro-
priā futuri infinitiui) verū de hoc satis in suo
loco dictum est. ad hæc solet fieri discordantia
in casu, cum pro nominib⁹ possessiuis, vt, solius
enim meum peccatum corrigi non potest, ex
tuo ipsius animo coniecturam aperis. sed tamē
vitium excusatur, quoniam genitiui solius, &
ipsius referendi sunt ad antiquos genitiuos;
mis, tis, qui iam in vsu non extant, quò fit, vt p
nomina possessiua eorum loco capiantur. qua-
re erit discordantia in voce non autem ratio-
ne sensus. præterea per Antipthosin cum casus,
pro

pro casu sumitur, vt, Sermonem, quem audistis non est elegans idest, sermo, aut denique vbi adiectiuum in genitiuo substantiuum regit, vt, Multi hominum id fecerūt, aliqua foëminarū hoc patrauit hoc est, aliqua foëmina.

¶ De discordantia relatiui, cum antecedenti.

Relatiuum quoque, & antecedens multis modis non conueniunt. primò cum relatiuum per figuram synthefin solum, ad significationem antecedentis refertur, vt ouere digna hostia, per quem tartara facta sunt. Item quoties cum antecedenti in voce conuenit quia thecnicos antecedens capitur, vt, Ne brisenfis, præterquam ego, quod est primæ & tu quod est secundæ. Tum etiam, supplementi causa, vel sexus distinguendi gratia, vt, tu es Toleti, quæ est pulcherrima anser, quæ oua peperit mortua est. De hinc quando substantiuum capitur pro adiectiuo, vt, vbi est ille scelus, qui me perdidit idest, ille sceleratus. Præterea cum relatiuum capitur substantiuè, vt, Terentius quod ego in propinqua parte amicitiaë esse puto. i. quam rem, insuper per syllepsim vbi relatiuum

In quartum Antonii

uum apponitur in genere neutro, & concipit substantiua res in animatas significantia, vt, virga tua, & Baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Præterea antiquorū autoritate, vt, Enius, quis tu est mulier, qui in sueto nomine me nuncupasti? sed plane hic Solēcissimus fit: quoniam, qui apud classicos semper est masculini generis. Ad hæc non cōueniunt neque in genere, neq; in numero, vt, Teren. omnes laudare fortunas meas, qui haberem gnatum tali ingenio præditum. Verūm id vicii excusatur quoniam meas capitur pro mis genitiuo antiquo, qui iam ab usu recessit. porro aliquando discrepant in numero, vt, Teren, Eunuchum dixti velle te quia his solum vtuntur Reginæ. sed hic intelligitur antecedēs deliciis, aut numerus pro numero sumi debet, his videlicet Eunuchis. & etiam in casu cum fit Antipthôsis, vt, quis non malarum quas amor habet curas obliuiscitur, Teren. Quas credis esse has, non sunt veræ nuptiæ, aut dicere poterimus relatiuum, & antecedens in casu conuenire quando relatiuū præcedit, & subsequitur antecedens. Denique non congruunt in persona iuxta hoc Sacræ scripturæ testimonium, laudate aquæ dominum, quæ super Cœlos sunt. sed hic planè Verbum tertiæ personæ accipitur pro verbo

bo

bo, secundæ quem modum loquendi nunquam imitabimur.

¶ De discordantia nomina
tiui cum verbo.

Nominatiuus, & verbum aliquibus modis non conueniunt, nec in numero, neque in persona. primo per synthesin cum nominibus collectiuis, vt, pars agmina cogunt, aut infinitis, vel distributiuis, vt, aperite aliquis, vterque ludunt. Verum vitium excusatur ratione sensus orationum. Secundo per Syllepsin, vt, Ego & tu, ludimus. quartus cum quinto, semper recto, simulantur in neutris. Verum improprietas orationum excusatur per conceptionem personæ, & casus, & quia duo singularia æquipollent plurali. tertio per Zeugma, Vt, ego, & Petrus scribit. Quando Cæli mouendi sunt & terra, quibus in locis proprietas cõuenit cum suppositis vitinioribus, & per suppolementum cum reliquis. quarto per Euocationem, vt, Ego pauper mendico, Tu puer ludis.

In quartum Antonii

quinto per Prolepsim, vt, duæ Aquilæ volauerunt: vna, ad Orientem: altera ad occidentem, sed tamen proprietas expressè cum toto conuenit, & per supplementum cum partibus à toto deductis.

¶ De octo figuris constructionis.

IN hac figurarum disputatione præmittere oportebit quid sit figura constructionis mox vnde dicatur, & quorsum inuenta fuerit de inde quotuplex possit reperi figura, & quot sint huius figuræ constructionis partes figura igitur constructionis est ratione aliqua nouatus quidam dicendi modus, qui circa Grammaticas constructiones versatur, diciturque à fingendo quoniam quod improprium, aut vitiosum est. verū esse fingitur. deinde figura inuenta est, vt orationū vitia, excusari possint adhibita ratione aliqua, & autoritate est præterea figura triplex nempe dictionis, locutionis, atque constructionis. figura dictionis fit solum in vna dictione, vt, dixi pro dixisti, Vergi. reliquias Danaūm atq; immittis Achilli locutionis vero est quædā ratio loquendi compositione nouata, vt, Teren. sine Cerere, & Bacho friget Venus, de quarum partibus Antonium cō-

fulc

sule in libro quinto. figura autem constructio-
nis fit in syntaxi dictionum, quam paulo ante
diffiniuim⁹ de qua nūc est sermo, & hui⁹ partes
octo sunt, Euocatio, appositio, Prolepsis, Syl-
lepsis, Zeuma, Antipthosis, Synthesis, atque
Synecdoche, quas suo ordine exponemus.

¶ De Euocatione.

EVocatio est reductio tertiæ personæ ad pri-
mam, vel secundam personā, vt, Ego puer
lulito, Tu pauper mendicas, nos adolescen-
te ssemper laboramus, quæ dimanat ab Euo-
cando quia suppositum personæ tertiæ ad pri-
mam, & secundam personam extra vocatur. in
qua sunt quattuor necessaria primum persona
euocās, quæ semper erit prima, vel secunda, p-
sona deinde persona euocata, hoc est, tertia, p-
prietas cōueniens cū persona euocante tanquā
nobiliori, ac denique absentia coniunctionis
copulatiuæ, ne fiat Zeuma, & præterea quoniā
persona euocans, & euocata, eandem rem signi-
ficare debent: interdū tamen apponitur in Euo-
catione copulatiua coniunctio quoties duæ p-
sonæ tertiæ vni primæ, vel secūde ad hærent, vt,
Ego pauper, & puer studeo, quæ potius venu-
statis gratia, quā necessitatis apponit̃. Deinde

In quartum Antonii

persona euocans, & euocata, quattuor modis diuersi numeri esse possunt. Primo quādo quis, de se aut dignitatis causa, vel arrogantie, pluraliter loquitur, vt, Nos Episcopus Segouiensis id imperamus. Secundo cum nomen est collectiuum, vt, Nos magna pars studiorum amœnitates querimus. Tertio, vbi persona euocata caret numero singulari, vt, Ego tua Crepundia semper ludo. Quarto quoties nomen est distributiuum, vt, Nos vterque sumus adolescentes. De hinc Euocatio duplex est explicita, & implicita. Explicita est in qua semper persona euocās & euocata explicantur, vt, Ego magister doceo. Implicita verò quando persona euocans, non exprimitur quod accidit, vel cum nominibus substantiuis, vt, Calliopius recensui, peccatores te rogā? audinos, vel cum adiectiuis, vt, Vergi. nō omnia possumus omnes. Cicero. omnes trahimur laudis cupiditate. aduerte tamen nunq̃ cum quis, vel qui & pro nomine ipse, ipsa, iptum, hanc figuram fieri: nam Relatiuum est in certę personæ atque ipse, a, v m, ad omnes personas reducitur, vt, Vergili. Ipse ego cana legam tenera lanugine mala, & eodē modo dicimus Tu ipse, hic ipse. sed quaritur an figura Euocatio possit fieri in aliis casibus præterquā in Recto. R. optimè, vt, Me Petrum oportet legere. Rursus indubium reuocatur an

hec

hec figura sit vitiosa. Respon. esse, cum rectus
 tertiæ personæ non conueniat cum proprietate
 in persona. sed tamen id uitii excusatur, qua
 tenus verbum conuenit cum persona dignio-
 ri: hoc est, cum persona euocante: nam iuxta
 nature ordinem, persona prima nobilior est se-
 cunda, & secunda tertia persona, qui ordo
 etiam in arte seruatur, ratio est, Quoniam ars
 in quantum potest ipsam naturam imitatur,

¶ De appositione.

Appositio (quæ à Græcis prosthesis appel-
 lat) est immediata duorū substantiuorū
 coniunctio, quorum alterum exponit
 alterum, vt, flumen Tagus, vrbs Toletum, quæ
 aliquando (si Erasmo credimus) trium substan-
 tiuorum esse potest, vt, Marci Tullii Cicero-
 nis. sed proprie & frequenter inter duo dum-
 taxat substantiua efficitur (vt, iam exemplis de-
 monstratum est) sed aduerte, quod huiusmo-
 di figura, nunquam fiet inter adiectiua duo
 neque inter pronomina, quia vsus Auto-
 rum id prohibet. Quo fit, Vt, his exemplis
 minime nobis Latinè liceat vti Album, co-
 oral

In quartum Antonii

coloratum, tuum suum est bonū, ratio est: quia esset ineptum aggregatum (vt Dialecticis placet) deinde aliquis interrogare poterit vtrum substantiuorum declaret alterum. R. posterius cum vim adiectiui obtineat, vt, ciuitas Toletū, hoc est, Toletana, sed aliquando præcedens exponit subsequens, Sueto. vt enim geminis fratribus, ædes in domo constituta tantum castoris vocaretur, Plinius almigdalū nucem, quod probat Quintilia. li. 9. dicens, est & alius naturæ ordo, vt viros, ac foeminas diem, ac noctem ortum, & occasum dicas potius quàm retrorsum, quæ ordine permutato fiunt superuacua, vt fratres gemini. Nam si præcesserit gemini fratres addere non est necesse. Verùm hæc exempla admodum rarò reperiuntur, quare nõ semper imitabimur. Præterea apponens, & appositum eiusdem casus esse debent, vt fluuius Renus, quamuis aliquando in diuerso casu apponantur Vergi. in. I. ænei. Urbem pataui. Cice. Vrbs Antiochiæ, quæ autoritates non sunt nobis imitandæ, ratio est impromptu, quoniam nomina figure appositionis debent eandem rem significare. & regi ab eodem verbo, aliqui recte in diuerso casu poni possunt, Vt palium Antonii, liber Roderici: aliquando quoque cõtingit diuersi generis esse, vt flumen Anas, Vergi. in Buc. formosum pastor Coridon ardebat A
lexin

lexin:delicias domini. ad hæc aduertendū est hanc figuram fieri per omnes casus vtriusque numeri, vt, passim exempla apud autores reperies, vt sequor Martinum Virum eruditum, in seruiō Antonio viro optimo ceterū est dubitatio an in hoc exēplo fiat appositio video hominē nomine Matheū R. nō, q̄a ponit̄ pars, vim coniūctionis habēs. insuper exorit̄ dubitatio, an semper nomina figurę Appositionis, debeāt eandem rem significare. R. semper, contra in his exemplis fit Appositio, missimus filium baculum senectutis nostræ, accipe gladium spiritus verbum dei, & hæc nomina ad diuersam rē pertinent, igitur præceptio minus vera, respondetis hæc nomina Metaphoricè ad idem referri. Item etiam solet quæri vtrum copulatum numeri singularis ad pluralem reducatur. R. referri, vt, video Antonium & Egidium, viros doctissimos. Appositio, vt iam de origine illius agamus dicitur ab apponendo, quatenus alterum substantiuum iuxta alterum apponitur. Et requiruntur tria nempe dictio apponēs, dictio apposita, quæ exponit, & absentia coniunctionis copulatiuæ, quæ aliquando interponitur inter dictiones appositas, vt, Maria virgo, & mater. Præterea figura hæc tribus de causis fuit inuenta. primò causa restringendæ generalitatis, vt, arbor ficus, deinde causa tollendę æquiuationis

tionis

In quartum Antonii.

equiuocationis, vt canis picis marinus. Item etiam ad tribuendam vnicuique rei suam proprietatem, vt, frater vir eloquentissimus, quæ exponitur per qui, quæ, quod, cū Sum, es, fui, vt, Antoni⁹ homo pi⁹: hoc est q̄ est, homo pius. cuius vitium hoc modo excusatur. nam posterius vim adiectiui habet. Vnde plus elegantia figura hæc habere dicitur, quam vitii, quemadmodum, & præcedens.

¶ De prolepsis.

Prolepsis est attributio proprietatis toti, in suas partes diuiso, vt, Mei sodales student, alter philosophiæ: alter Rethoricę, quæ dicitio Græca est compositæ figuræ, nã cõponitur à pro, quæ particula ante significat, & lipsis, eos quod nomen idem est quod captio. vnde prolepsis est quædam perceptio quia prius in hac figura Totum capitur quam partes à toto, deductę. In prolepsis quinque requiruntur, totū videlicet, partes, quę à toto deducuntur, proprietas: hoc est verbum, partium determinatio, & denique ordo: nam semper totum præcedere debet: ac mox partes subsequi, vt, duæ Aquilæ volauerunt: altera ad solis ortum: altera verò ad occasum. Sed tamen aduertas oportet, totū futurū esse plurale & nominatiui casus

aur

aut singulare si nomē est collectiuum, vt, populus viuit, alii in copia: alii in inopia. nā quoties totū in genitiuo ponitur, particio erit, quoniā pprietas nō cōuenit cū toto, vt, humani generis quidā sunt boni: quidā mali, aut cum est copulatiū quod equipollet plurali, vt, Virg. in Bu. Compulerantq; greges Corydon, & Thyrsis in vnū, Thyrsis oues, Corydō distētas lacte capellas. Deinde prolepsis est duplex: explicita, & implicita. Explicita est in qua illa quinque necessario requisita reperiuntur. Implicita vero est illa cui aliquid dest, vt, alter alterius onera portate quæ tripliciter fit. primo modo quādo intelligitur totū, vt, ludim' ego pila, tu vero foliis pictis secūdo vbi partes nō explicātur, vt, Virgi. in. 2. ænei. Alterū in alteri' mactato sanguine cernā. Tertio quando totū, & partes nō exprimuntur, vt, laboramus, quisqu; p sua virili. In super figura Prolepsis ab autorib' solet fieri quoties quod postea futurū est ante describitur, Virg. 1. ænei. Italiā fato pfug' lauinaq; venit littora. nā nō dū erāt littora lauiniū quādo in Italiā Æneas venit. Quærit' autē utrū Prolepsis cōstet aliquo vitio. R. cōstare, cū pprietas cū partib' nō cōueniat, sed excusat' quatenus pprietas conuenit exp'le cū toto suis partib' nobiliori. tū etiā autoritate, Virg. in Bu. At nos hinc alii sitiētes ibim' Afros pars Cythiā, & rapidū Crete veniem' oaxem.

De

¶ De syllepfi.

Syllepsis est diuersarum dictionum sub plu-
 rali proprietate facta conceptio, vt, Vergili.
 in. 4. eneidos egregiã vero laudem, & spolia
 ampla refertis, tuque puer quæ tuus, quia copu-
 latum per has coniunctiones, &, atque, & q; , p
 præpositionẽ & cū vbi capitur pro, &, equipol-
 let vni plurali, & ob hanc causam verbum, vel
 nomen adiectiuum quod ei iungitur plurale
 erit, vt, exemplum demonstrat, atque hoc etiã,
 ego, & tu docemus. Syllepsis conceptionem
 Latine significat, quæ quattuor modis fit. 1. in
 persona, cum prima secundam concepit, & ter-
 tia a secūda concipitur, vt, ego, & tu disputam⁹
 tu, & Petrus curritis. 2. in genere quando ge-
 nus masculinum vt nobilius generat fœmeni-
 num, vt Rex, & Regina sunt albi, & fœmeni-
 num aliquando neutrum, vt, Lucanus Lex, &
 plebi cita coactæ: interdumq; Neutrum à maf-
 culino concipitur, vt, Dominus, & mancipia
 pugnaces: sed ad uerte, quòd quoties dictio cõ-
 cipiens, & concepta, res in animatas significant
 tunc proprietas eleganter in genere neutro ap-
 ponitur, siue sit Relatiuum, siue nomen adiec-
 tiuum, vt, requies, & locus in vita necessaria

esse videtur: sed aduerte quod dictio concipiēs,
 & concepta debent diuersa significare: nam si
 dicimus anima, & corpus Petri sunt Petrus nō
 est conceptio. 3. in numero quando numerus
 pluralis concipit singularem, vt, Vergilius in
 Bucolicis sunt nobis mitia poma castaneæ mol
 les, & pressi copia lactis. Ultimo modo in casu
 quando rectus ablatiuum concipit media præ
 positione cum, vt, Ego cum sorore studemus,
 Virgili. in. 1. Æneidos Remo cum fratre Qui
 rinus iura dabunt. Sed queritur an in hoc exem
 plo Virgiliano fiat conceptio: Diuellimur in
 de Iphytus, & pelias mecū: Respondetur quo
 dam modo fieri, sed proprius protozeugma cū
 verbū in principio apponatur. In Syllepsis quin
 que requiruntur, nempe dictio concipiēs, di
 ctio concepta, proprietas, quæ est verbum, no
 men adiectiuum, siue Relatiuum, copulatiua
 coniunctio, & cum pro, & : ac denique vt pro
 prietas ipsa conueniat cum dictione concipien
 te, non autem cum concepta, Vt, ego, & tu au
 dimus: sed aliquando non exprimitur copula
 tiua per A syntethon, vt, Terenti. in Andria
 dū etas, met^r magister phibeāt, sed intelligitur.
 quandoque multiplicatur per Polysyntethon,
 quæ multorum compositio interpretatur vt,
 ego, & tu, & sodalis concertamus. Syllepsis
 est duplex, nempe directa, & indirecta. Directa

N est

est illa in qua illa quinque apponuntur . indire-
cta est vbi per masculinum loquimur non ex-
presso genere concipiente, & concepto, vt, vter-
que est formosus: cū loquimur de mare, & foe-
mina. Denique Syllepsi hoc vitii in est, quod re-
ctus, & verbum non conueniunt: sed excusa-
tur in quantum proprietas conuenit cum per-
sona concipiente non autem cum cōcepta, vt,
Ego, & tu amicum defendimus.

¶ De Zeugmate.

Zeugma est vnius proprietatis vitiniori sup-
posito expresse respondentis, atque alii p
supplementum ad diuersas clausulas fa-
cta redditio Vergili. in Bucoli. Caper tibi sal-
uus, & hedi, & in sacris literis, quādo Cœli mo-
uendi sunt, & terra, Zeugma Græcè colliga-
tionem, vel copulatum significat. in Zeugmate
præterea quinque sunt necessaria, duo vel plura
supposita, coniunctio, vel aduerbium, proprie-
tas: hoc est, nomen adiectiuum, participiū, vel
verbum, quæ proprietas debet cum supposito
propiori expresse conuenire. At vero cum re-
motiori per repetitionem, vt, Ego, & Antonius
studet. Verum tribus modis proprietatis nō con-
uenit

uenit cum suppositio vitiniori: primo vbi fit cō
 patario, Vt, Ego elegantius, q̄ tu loquor. Secun
 do quando fit similitudo, vt, Ego sicut fœnum
 arui, tu deuoras, vt Lupus. 3. quoties, Nisi, in o-
 ratione apponitur, vt, hunc filium nulla mulier
 nisi tu pareret, etsi Vergi. in Buc. Dixerit, nihil
 hic nisi carmina defunt: sed excusatur Merri cau
 sa. De hinc coniunctio in Zeugmate, aut est co
 pulatiua, vt ego, & Antonius currit, aut disiun-
 ctiua, aut tu, aut ego dixi, aut continuatiua, vt
 ego legi parum, tu autem vsque ad omnium
 applausum, vel exceptiua, vt, nullus diligenter
 laborat, nisi meus frater maior natu. apponitur
 quoque aduerbium, vt tam me diligis, quàm
 fratrem virum studiosum, ambulas vti ego, vel
 quando ego. Zeugma tribus modis fit: primo
 in p̄sona, vt, Ego, & tu vigilas. 2. in genere, vt,
 Petrus & Maria est formosa. 3. in numero, vt,
 Nec consilium, neque verba te mouent. Iam ve
 ro Zeugma fit quoq; per casus oblicos, vt, ob-
 liuiscor tui, & vicini, sequar te, atque ducem.
 idem dictum volo de reliquis, quæ figura in-
 uenta est, vt inepta proprietatis repetitio euita
 ri possit. Quæritur autē quid intersit intet Syl-
 lepsin, & Zeugma. R. id differentia esse: nam in
 Syllepsin proprietates semper debet esse pluralis,
 at vero in Zeugmate vtriusq; numeri esse solet,
 quæ variis suppositis reddit. Præterea Zeugma

In quartum Antonii

duplex est locutionis, & constructionis: locutionis fit in modo loquendi nouato, vt, Petrus fuit piscator, & Andreas, At constructionis fit contra Grammaticas præceptiones, quemadmodum supra satis expositum est. Species Zeumatis tres sunt: Protozeugma, Mesozeugma, & hitherozeuma. Prothozeuma fit vbi proprietas in principio collocatur, Vergili. in. 4. ænei. Cum tacet omnis ager pecudes, picteque volucres, & in sacra scriptura beatus Venter qui te portauit, & vbera, quæ suxisti. Mesozeugma fit quoties proprietas in medio ponitur, vt pueri monendi sunt atque soror, Hipozeuma efficitur cum verbum, vel alia proprietas in fine apponitur Terenti. in Andria: Vtinam, aut hic surdus, aut hæc muta facta sit. in Zeugmate (vt iam absoluam⁹) id vitii est, quod adiectiuum, & substantiuum in genere conuenire non videntur, vt, Rex, & Regina est bona. neque rebus, & verbum, vt, Ego, & tu ludis, sed tamen huiusmodi vitium excusat ratione repetitionis ipsius proprietatis: qua propter nobis tam in metro, quàm in soluta oratione permittitur.

D

De Antipthosi.

Antipthosis est casus p̄ casu positio vt Vergi. in. i. enei. Urbē, quā statuo vestra est: hoc est, hoc, vrbs. idē inferretque deos latio genus vnde latium: hoc est, in latium, idem in. 2. enei. Aut pelago Danaum insidias suspectaq; dona præcipitare iubent. hoc est, per pelagus. Antipthosis Græca dictio est, quæ componitur a particula anti, quæ pro significat, et à thosis, eos, quod nomen, casum Latine refert. Vnde Antipthosis fiet quoties casus pro casu apponitur, vt sermonem, quem audistis non est meus: hoc est, sermo, in hac figura tria requiruntur: vnum subiectum, quod semper substantiuum erit, proprietas: hoc est, verbum, & deinde, quòd casus pro casu accipiatur. præterea figura hæc per omnes casus solet fieri, vt Eius nō venit in mentem: hoc est, id. Verum si substantiuum intelligitur vitium excusabitur: id genus id est, eius generis, Vergili. hæret pes pede hoc est, pedi, & eodem modo de aliis est dicendum. Verum quæstio hæc in præsentia oritur: an in hac oratione sit Antipthosis præceptorem diligit discipulum. R. minime: nam figura hæc auctoritate constat, nec non ratione vitium excu-

In quartum Antonii

sante, quaritur etiam an nobis aliquando liceat Antipthosi uti. R. licere, ut pendo animi pro animo, præceptor noster hæc docuit, & alia id genus. i. eius generis.

¶ De Synthesi.

Synthesis est oratio congrua non gratia vocis, sed significationis, ut pars certant, turbaruunt, aut synthesis est cum proprietas pluribus copulatis redditur, ut & Pompeius, & Cæsar pugnant. Synthesis Græca dictio est, quæ quidem componitur à syn, quod est con, & à nomine Tehsis, quod compositionem significat. Unde Synthesis est compositio quædam non congrua voce, sed significatione, ut populus docent. in qua tria sunt necessaria hoc est, unum subiectum, vel plura copulata, proprietas, nomen adiectivum, aut participium, & quod proprietas cum subiecto conveniat, vel pluribus copulatis non in voce, sed in significatione, ut, Vergili. in. 1. ænei. pars infrustra secant, veribusque tremètia figunt, Horatius iactamus iam te omnis Romæ beatum. adhæc Synthesis fit quattuor modis. Primò in genere causa distinguendi sexus, ut, Anser foeta. 2. supplementi gratia, ut centauro in magna; hoc est, naui, Nebrissen

briffensis tum iuncta pone supinum: hoc est, dictione. 3. in numero, vt, gens corrunt. Denique in genere, & numero simul, Salusti. pars occisi, & vulnerati. figura hæc fit plane contra tria concordantiæ præcepta, & primò contra conuenientiam adiectiui cum substantiuo, aut causa distinguendi sexus, vt Elephanta gruida, vel supplementi causa, vt Eunuchus mea hoc est, fabula. 3. vbi substantiuũ est collectiuũ, vt, pars meriti tenuerè Rates, aut quando nomẽ est distributiuum, Qui in magnis lesi rebus vterque sumus, aut quando concretum pro astrato sumitur, vt Terentius postquam ille scelus ludificatus est me. fit etiam contra conuenientiam relatiui, & antecedentis, in genere, causa discernendi sexus vt anser quæ peperit obicit, vel gratia supplementi, vt Viuis Toleti, quæ celeberrima est, scilicet vrbs, vel vbi nomẽ est collectiuũ, vt vulgus hoc indicat, qui homines inertes sunt, aut cū nomen est distributiuũ, vel infinitũ, vt si quisquã est, qui se studeat bonis quam plurimis placere, in his poeta nomẽ pfitetur suũ. aut deniq; quando substantiuũ capitur p adiectiuo, vt vbi est ille scelus qui me pdidit. efficit deniq; contra concordantiam nominatiui cū verbo, aut cū nominibus collectiuis, vt, populº sibilat stultos, aut cū distributiuo, vel nomine infinito vt, Naso artis, & ingenij cultor vterq; sumº, Te.

In quartum Antonii.

Aperite aliquis hostium, quæ figura frequens est Poetis, & aliquando Historicis.

¶ De synedochē.

Synedochē est attributio partis ad totum sub-proprietas nominis adiectiui, Verbi, aut participii, ex qua finitione consequitur solum hanc figuram fieri per nomina adiectiua, vt Horridus barbam, niger oculos. Item per verba, & participia, vt percussus pectora, vulneratus cor, frigeo pedes, Caleo manus, & neutiquam per alias orationis partes. Synedochē est dictio Græca, dicitur hoc nomine eo quod totum cum parte sua capitur, quæ duplex est, locutionis, & constructionis. Locutionis fit vbi pars pro toto sumitur, vt ridiculum caput aut totum pro parte, Virgili. i. Ænei. Pabula gustassent Troiæ Xantumque bibissent. Præterea in synedochē quattuor requiruntur, totum videlicet, quod in recto semper apponitur; proprietas. i. nomen adiectiuum, Verbum, atque participium, atque pars, quæ secundum Poetas, in accusatiuo ponitur, & secundum Oratores, vel Historicos in ablatiui, quos imitabimur, & quod proprietas cum toto conueniat & minime cum Parte, vt flauus capillos, latus hu-

humeros, vel humeris. ad hæc duplex est Syne-
doche Directa videlicet, & in-directa Directa.
est quoties fit attributio partis ad totū. indirecta
vero vbi pars non est totius, vt, Virgili. 2. ænei.
Perfusus sanie vittas, atroque veneno. quæ fi-
gura si per nomen adiectiuum fiat directa in
quã, aut per participiū, per habēs habētis resolui-
tur, Vt Æger pedes. i. habens pedes ægros. Redi-
mitus tempora Lauro. i. habens redimita tem-
pora lauro: nec non indirecta, vt, perfusus

vittas, idest, habens vittas perfussas. quo-
ties autem fit per verbum exponi-
tur per Verbum habeo, vt albo
dentss idest, habeo dentes

albos, vt Virgilius Ex *Dominus Oct*
pleri mentem nequit:

hoc est, nequit ha-
bere mentē ex
pletam.

*nobis patientia
quod hoc no-
amissis non in
religione*

*

Plur & Coe

FINIS.

Novus a Gaus

Ammonartice sen

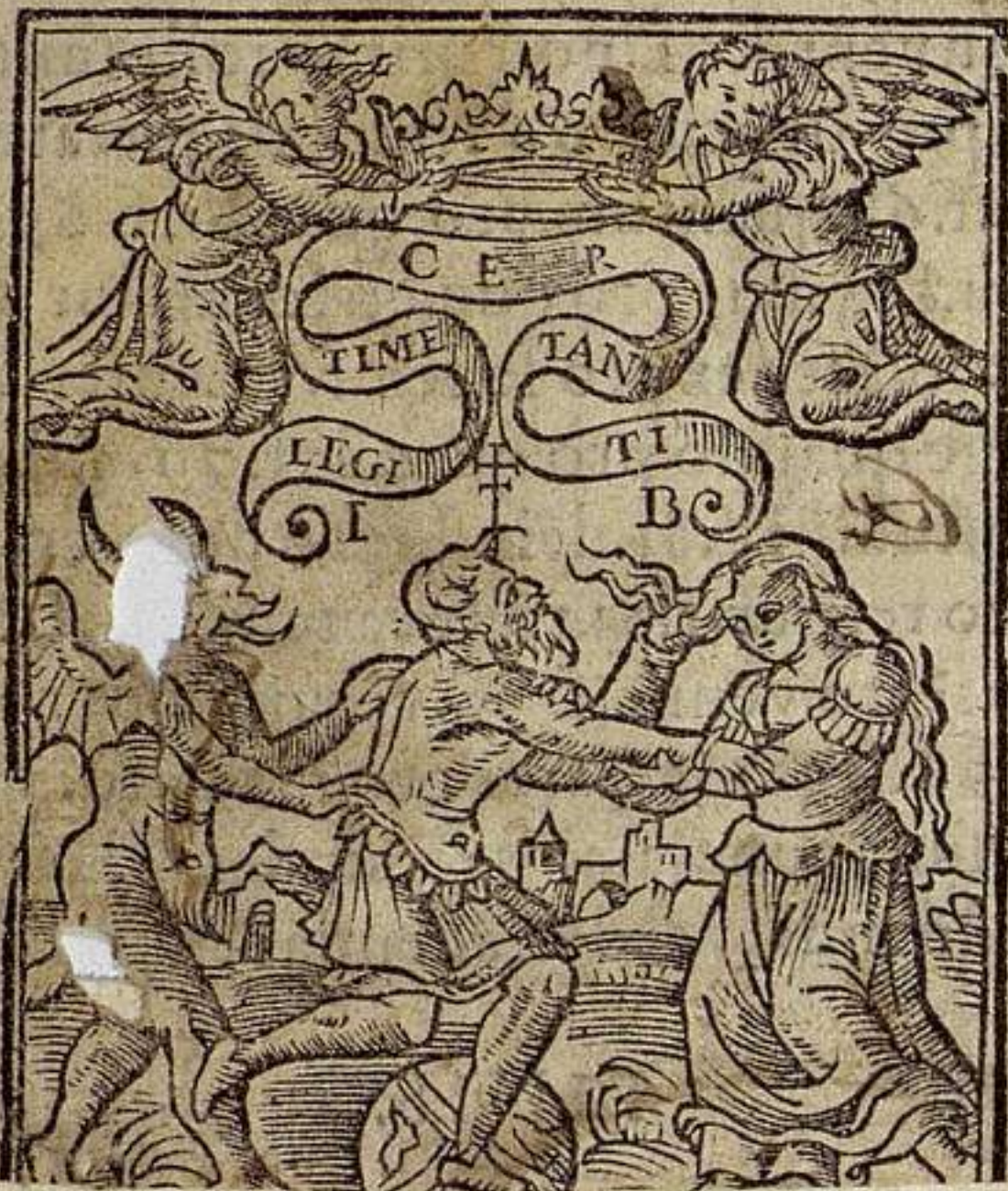
¶ Errores nonnulli, quos raptim collegimus, ne
lectorem inter legendum retardarēt.

¶ Folio primo pagine primæ lege apareat pro a
paret. f. 2. p. 1. lege propterea pro præterea. f. 2.
p. 2. lege substantiam pro substantiam. f. 3. p. 1. in
personalia pro impersonalia eodem. aliis pro a
lis. eodem vendicet pro vendicat. f. 3. p. 2. post
semper adde, me. eadem p. lege a ppellauerit p
appellauit. f. 6. p. 1. tertiæ pro terciæ. f. 8. p. 1. co.
mæ. pro comæ. eo. f. p. 2. admittunt pro admit=
tant. f. 13. p. 2. a conduco pro, & à conduco. f. 14.
p. 1. effectiuū pro affectiuum. f. 15. p. 1. lege post
calciandi & cingendi. eodem. f. illis pro illorū.
ea. p. constructione pro constructione. p. 2. gala
thea pro gallatea. f. 16. dedigito pro digito. ea.
p. anulum pro anullum. ea. p. vocali pro volo
culi. pa. 2. contine pro coine. f. 18. p. 1. solæcisini
pro solcismi. f. 19. pa. 1. illa ponitur ociosè. p. 2.
eiusdem. f. lege etiam delectote pro quoque. f.
20. Reciproca pro reproca. p. 2. denotet pro de
notat. f. 21. neutro pro neutrum. f. 23. aduerbiis
pro aduerbis. f. 28. dele e ante significant. eo. p.
1. lege præsentis pro presentis. f. 25. syntaxi pro
sintaxi. f. 27. est pro esset. fo. 28. absūm pro ob=
sum. f. eo. lege exisitit pro cexistit. eo. f. orion p
oriom. eo. post Mariæ adde opus. & post regūt
rā. inferius soluto lege p solato. eo. iræ pira. f.
32. p. 2. posset p. sit. f. 33. fateor. p. lateor f. 38. dig
nor

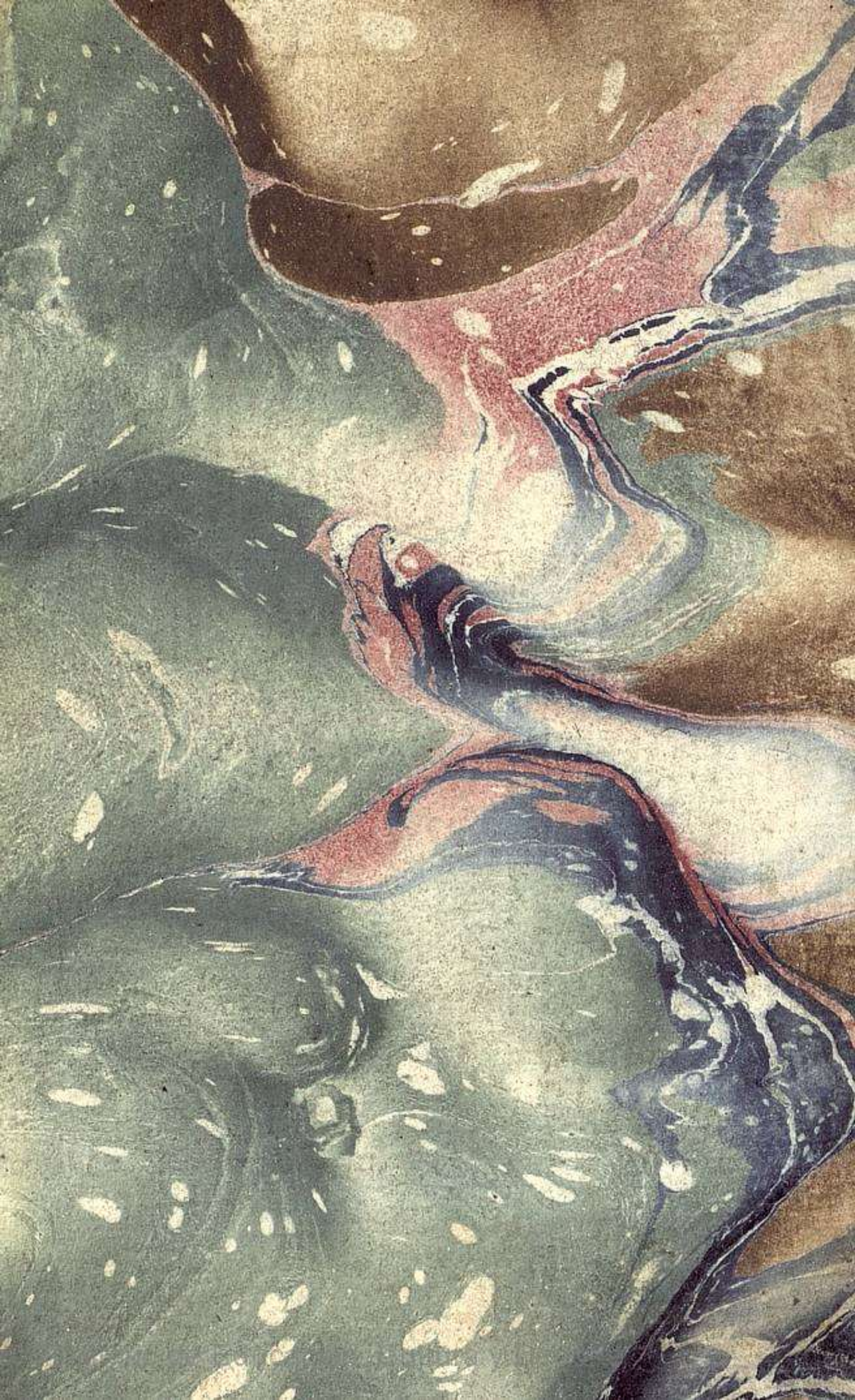
nor pro dignior. f. 37. sint pro sunt. f. 39. possessi
uè pro passiuè. f. 42. debet pro debent. f. 43. per
tessus pro pertesus. f. 50. loco pro loquo. f. 52. oc-
casio pro ecasio f. 55. tolle vt post à dicendo. f.
57. lege flumen pro flumaen. f. 58. post tanquã,
dele, vt, f. 59. lege igitur pro itux. f. 61. transeunt
pro tranuent. f. 62. post primo tolle sunt, f. 63.
amatu pro amacu. f. 66. insignis pietatem pro
pietate. f. 68 quantum pro quanto. f. 69. eheu
pro heu. f. 75. siue pro que. eo formetur pro for-
matur. eo. à senex pro senex. f. 77. aufer vnum.
i. eo. lege quando pro quandi. f. 79. substulisti
pro substullisti. f. 81. deinde pro de. eo. f. repe-
titur pro reritur. f. 83. tolle cætera. f. 89. le-
ge venis? pro venis. f. 92. verumtamen pro ve-
rum. f. 96. lege mactatos pro mactato. aliquib⁹
locis desunt puncta, aliis redundant, lectoris iu-
dicio addenda, vel detrahenda relinquimus.

2. sup. 1.

TO
BIBLIOTECA

Sala
Número

R
8

TOLEDO

OTECA PROVINCIA

la *Universidad de Toledo*

mero *853*

IN LIB. IV

NEBRISSE

Res.

853